

T.C. KOCAELİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ULUSLARARASI İLİŞKİLER ANABİLİM DALI
AVRUPA BİRLİĞİ SİYASETİ VE ULUSLARARASI İLİŞKİLER
BİLİM DALI

SURİYELİ GÖÇMENLERİN TÜRKİYE VE AVRUPA BİRLİĞİ
İLİŞKİLERİNE ETKİLERİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Sabiha Ekin İLKTÜRK

KOCAELİ 2017

T.C. KOCAELİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ULUSLARARASI İLİŞKİLER ANABİLİM DALI
AVRUPA BİRLİĞİ SİYASETİ VE ULUSLARARASI İLİŞKİLER
BİLİM DALI

SURİYELİ GÖÇMENLERİN TÜRKİYE VE AVRUPA BİRLİĞİ
İLİŞKİLERİNE ETKİLERİ

(YÜKSEK LİSANS TEZİ)

Sabiha Ekin İLKTÜRK

Danışman

Yar.Doç.Dr. Ayşegül Gökalp KUTLU

KOCAELİ 2017

**T.C. KOCAELİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ULUSLAR ARASI İLİŞKİLER ANABİLİM DALI
AVRUPA BİRLİĞİ SİYASETİ VE ULUSLAR ARASI İLİŞKİLER
BİLİM DALI**

**SURİYELİ GÖÇMENLERİN TÜRKİYE VE AVRUPA BİRLİĞİ
İLİŞKİLERİNE ETKİLERİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Tezi Hazırlayan: Sabiha Ekin İLKTÜRK

Tezin Kabul Edildiği Enstitü Yönetim Kurulu Karar ve No: 20.09.2017/22

Jüri Başkanı: Yrd. Doç. Dr. Ayşegül GÖKALP KUTLU

(İmza)

Jüri Üyesi: Prof. Dr. Hasret ÇOMAK

(İmza)

Jüri Üyesi: Yrd. Doç. Dr. Serdar ÖRNEK

(İmza)

ÖNSÖZ

Suriye iç savaşı, tüm dünyanın gördüğü en büyük göç dalgasını yaratmıştır. Suriyeli göçmenler ülkemizde 3 milyonu bulan nüfuslarıyla her gün ülke gündemimizde yerini almaya ve dış politikamızı belirlemeye devam etmektedir. Bu çalışmada, birinci bölümde göç ve mülteciler kavramı tanımlanarak Suriyeli göçmenlerin ülkemizdeki durumları ve hukuki statüleri ele alınacak, güvenlikleştirme ve göçün güvenlikleştirilmesi üzerinden kavramsal bir çerçeve çizilecektir. İkinci bölümde Avrupa Birliği'nin göçü güvenlikleştirmesine ve uyguladığı göç politikalarına değinilecek, Avrupa'da artan Aşırı sağ partilerin göçü güvenlikleştirerek nasıl oy oranlarını artırdığına değinilerek, İslamofobi ve yabancı düşmanlığı ele alınacaktır. Üçüncü ve son bölümde tezin konusu olan Suriyeli göçmenlerin Avrupa Birliği ile olan ilişkimizde son zamanlarda oynadığı role değinilerek etkilerinin ne olduğu ve dış politikamızı nasıl şekillendirdiği ele alınmaya çalışılacaktır.

Bu çalışmada tez danışman hocam Yar.Doç.Dr. Ayşegül Gökcalp Kutlu hocama, tüm hayatım ve tez çalışmam sırasında desteğini maddi ve manevi hiçbir zaman esirgemeyen aileme teşekkür ederim.

Kocaeli- 2017

Sabiha Ekin İLKTÜRK

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	i
İÇİNDEKİLER.....	iii
ÖZET.....	v
ABSTRACT	vi
KISALTMALAR	vii
TABLolar VE GRAFİKLER	viii

GİRİŞ	1
BİRİNCİ BÖLÜM.....	5
1.TEORİK VE KAVRAMSAL ÇERÇEVE	5
1.1. Göç	5
1.1.1. Göçün çeşitleri.....	6
1.1.1.1. Ekonomik/ Ekonomik değil.....	7
1.1.1.2. İç Göç / Dış Göç	7
1.1.1.3. Zorunlu/Gönüllü	7
1.1.1.4. Geçici/ Sürekli	7
1.1.1.5. Transit/ Yerleşik	7
1.1.1.6. Yasal/Yasadışı	8
1.1.1.7. Vasıflı/ Vasıfsız	8
1.1.1.8. Bireysel/ Kitleysel	8
1.2. Mültecilik.....	9
1.3. Suriyeli Göçmenler.....	12
1.4. Suriyeli Göçmenlerin Hukuki Durumu	18
1.5. Güvenikleştirme Kavramı ve Göçün Güvenikleştirilmesi	23

İKİNCİ BÖLÜM.....	31
2. AVRUPA BİRLİĞİ VE GÖÇÜN GÜVENLİKLEŞTİRİLMESİ.....	31
2.1. Avrupa Birliği'nin Suriyeli Göçmenlere Yönelik Göç Politikaları.....	33
2.1.1. Ortak Göç Politikaları	38
2.1.1.1. Frontex	41
2.1.2. Aşırı Sağın Yükselişi	44
2.1.3. İslamofobi – Yabancı Düşmanlığı	49

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	54
3. TÜRKİYE - AVRUPA BİRLİĞİ İLİŞKİLERİNDE SURİYELİ	54
GÖÇMENLER	54
3.1. Türkiye'nin Suriyeli Göçmenlere Yönelik Göç Politikaları	58
3.1.1. Geri Kabul Anlaşması ve Vize Serbestisi	60
3.1.2. İnsan Ticareti ve Göçmen Kaçakçılığı	69
SONUÇ	74
KAYNAKÇA	78
ÖZGEÇMİŞ	83

ÖZET

Suriyeli göçmenler Türkiye'ye geleli 6 yıl olmasına rağmen topluma uyum sağlama konusunda hala sıkıntı yaşamaktadırlar. Dış politikada ise Türkiye'nin rolünü belirlemeye devam etmektedirler. Türkiye'nin Avrupa Birliği ile olan ilişkisine etkileri de son zamanlarda oldukça fazladır. Suriyeli göçmenlerin Türkiye sınırlarını aşip Avrupa Birliği ülkelerine gitmek istemesi ve bu durumun Avrupa Birliği'nde yarattığı endişe, göçün bir güvenlik sorunu olarak algılanmasına yol açmıştır. Göçün güvenlikleştirilmesi neticesinde Avrupa'nın Türkiye ile olan ilişkileri artmış ve Türkiye ile Geri Kabul Antlaşması imzalanmıştır. 16 Aralık 2013 tarihinde imzalanan antlaşma ile 20 Mart 2016 tarihi itibarıyla Türkiye üzerinden Avrupa'ya geçen göçmenlerin Türkiye'ye geri gönderilmesi kararlaştırılmıştır. Türkiye'ye bu aşamada Vizesiz Avrupa'nın yolunun açılacağı öne sürülmüş ve bunun için Türkiye'nin tamamlaması gereken 72 kriter belirlenmiştir. 72 kriter 5 blok halinde belirlenmiştir. Bunlar; Belge Güvenliği, Göç Yönetimi, Kamu Düzeni ve Güvenliği, Temel Haklar, Düzensiz Göçmenlerin Geri Kabulüdür. 7 kriter üzerinde anlaşamadığı için (özellikle Avrupa'nın terör tanımı konusundaki tutumundan dolayı) Vizesiz Avrupa hayali gerçekleştirilememiştir. Bu çalışmada ilk olarak göç ve mülteci tanımı yapılacak, Suriyeli göçmenlerin durumu ele alınacak, güvenlikleştirme ve göçün güvenlikleştirilmesi kavramına değinilecektir. İkinci bölümde ise Avrupa'da göçün güvenlikleştirilmesi, göçmenlere ve Suriyeli göçmenlere yönelik uygulanan ortak göç politikalarına değinilecek, aşırı sağ partilerin yükselişine ve son zamanlarda artan İslamofobi ve Yabancı Düşmanlığına değinilecektir. Üçüncü bölümde tezin konusu olan Suriyeli göçmenlerin Türkiye-Avrupa Birliği ilişkilerine etkisi incelenecektir.

Anahtar Kelimeler: Suriyeli Göçmenler, Türkiye-Avrupa Birliği İlişkileri, Türkiye'deki Suriyeli Göçmenler, Geri Kabul Anlaşmaları, Vize Serbestisi, Göçün Güvenlikleştirilmesi

ABSTRACT

THE EFFECTS OF SYRIAN IMMIGRANTS ON TURKEY- EUROPEAN UNION RELATIONS

Even though Syrian immigrants came to Turkey was six years ago, they haven't been fully integrated into the society. In a way, they are trying to manage their lives. Syrian immigrants continue to determine Turkey's role in foreign policy. Also Syrians effect Turkeys relationship with the European Union. Most Syrian immigrants want to go to European Union. Countries and this situation creates fear amongst European Union countries. This situation pushes these countries to securitize the migration of Syrians. With this securitization, the relationship between Turkey and European Union is increased and a re-admission agreement is signed on 16th December 2013. According to this agreement all new illegal immigrants are to be returned back to Turkey from 20th March 2016. The fulfilment of the visa liberalisation roadmap will be accelerated with a view to lifting the visa requirements for Turkish citizens at the latest by the end of June 2016. Turkey will take all the necessary steps to fulfil the remaining requirements. The 72 requirements listed in the Roadmap are organised in five criteria: document security; migration management; public order and security; fundamental rights and readmission of irregular migrants. Turkey still needs to meet seven of the 72 requirements for a visa-free regime. In this study, first of all migration and refugee definitions will be done, the status of Syrian migrants will be handled, securitization of migrants will be discussed. In the second part, securitization of migration in the European Union, common migration policies related to Syrian migrants will be discussed and the rising of radical rightwing parties, increased Islamophobia and Xenophobia recently will be handled. In the third chapter, the effects of Syrian immigrants on Turkey and European Union relations will be examined.

Key Words: Syrian Immigrants, Turkey-European Union Relations, Syrian Immigrants in Turkey, Readmission Agreement, Visa Liberalisation, Securitization of Migration

KISALTMALAR

AB: Avrupa Birliği

AFAD: Başbakanlık Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı

BM: Birleşmiş Milletler

BMMYK: Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği

GEM: Geçici Eğitim Merkezleri

GKA: Geri Kabul Anlaşmaları

GKRY: Güney Kıbrıs Rum Yönetimi

STK: Sivil Toplum Kuruluşları

TCK: Türk Ceza Kanunu

VKA: Vize Kolaylığı Anlaşmaları

YUKK: Yabancılar Uluslararası Koruma Kanunu

TABLolar VE GRAFİKLER

Şekil 1: Güvenikleştirme Spektrumu

Şekil 2: Güvenikleştirme Analizini Mümkün Kılan Faktörler

Grafik 1: Suriyeli Göçmenlerin Ülkelere Göre Dağılımı

Tablo 1: Göç Kriterleri

Tablo 2: Biyometrik Verileri Alınarak Kayıt Altına Alınan Suriyelilerin Yaş ve Cinsiyete Göre Dağılımı (10.08.2017)

Tablo 3: Yıllara Göre Geçici Koruma Kapsamındaki Suriyeliler

Tablo 4: Suriyeli Çocuk Mültecilerin Türkiye'deki Yüzdeleri (Ağustos 2017)

Tablo 5: Avrupa Birliği İle GKA,VKA/Vize Serbestisi Bulunan Ülkeler

Tablo 6: AB'ye Yasadışı Yöntemlerle Girmeye Çalışan Suriyeli Göçmenlerin Oranı

Tablo 7: Avrupa'daki Müslüman Nüfus

Tablo 8: Avrupa'nın "Müslüman Göçmenler Başta Olmak Üzere Yeni Göç Dalgaları Engellenmeli" Argümanına Cevapları

Tablo 9: Geçici Barınma Merkezleri İçinde Ve Dışında Kalan Suriyeliler

Tablo 10: Türkiye'de Geçici Koruma Altındaki Suriyelilerin Yaşadığı İlk On İl

Tablo 11: Yıllara Göre Göçmen Kaçakçıları

Tablo 12: Yıllara göre İnsan Ticareti Mağduru Sayısı

GİRİŞ

Bu çalışma Suriye iç savaşından kaçarak ülkemize sığınan Suriyeli göçmenlerin ülke nüfusumuzun neredeyse %4'lük kısmını oluşturdukları ve çoğunun Avrupa'ya geçmek istemesi gerçeğinden yola çıkarak Suriyeli göçmenlerin Türkiye ve Avrupa Birliği (AB) ilişkilerine etkilerini incelemektedir. Göçmenlerin etkisi, uzun zamandır durağan seyreden Türkiye-Avrupa Birliği ilişkilerine hareket kazandırması sebebiyle önemlidir. Tezin amacı bu etkileri incelerken aynı zamanda göç ve mültecilik kavramını, Suriyeli göçmenlerin Türkiye'deki hukuki statüsünü, Türkiye ve Avrupa Birliği'nin göç politikalarını güvenikleştirme ve göçün güvenikleştirilmesi bağlamında ele almaktır.

Nisan 2011'de Suriye'de başlayan iç savaş sonucu ülkelerinden göç eden Suriyelilerin büyük çoğunluğu Türkiye'ye sığınmıştır. Bu göç dalgası Türkiye'yi en büyük göçmen nüfusa sahip ülke konumuna getirmiştir. İl Göç İdaresi verilerine göre Suriyelilerin durumuna bakılacak olursa Ağustos 2017 itibariyle Suriye'den toplam göç eden insan sayısı 5.5 – 5.7 milyon, Suriye'den Türkiye'ye Nisan 2011'den bu yana giriş yapan insan sayısı 5 milyon, Türkiye'de Geçici Koruma Altında bulunan Suriyeliler 3.128.074, Türkiye'de Geçici Koruma altında bulunan Suriyeli erkekler 1.675.331, Türkiye'de Geçici Koruma altında bulunan Suriyeli kadınlar 1.452.743, Türkiye'de bulunan 0-18 yaş arası Suriyeli çocukların sayısı 1.433.928, Türkiye'de dünyaya gelen Suriyeli bebeklerin sayısı 224.750 (AFAD,2017), Türkiye'deki kamplarda yaşayan Suriyelilerin sayısı 233.276, Suriye'den Avrupa'ya göç eden insan sayısı ise 600.000-700.000'a ulaşmıştır (Syrian Data).

Suriyeliler, savaştan kaçarak Türkiye'ye gelmekte, Türkiye'yi transit bir göç ülkesi olarak kullanarak Avrupa'ya ulaşmaya çalışmaktadırlar. Fakat bu göç hareketliliği birçok politikaya etki etmekte ve devletler arasındaki ilişkiyi etkilemektedir. Göçmenlerin Avrupa'ya geçmek istemesi, bu amaçla her türlü engele rağmen bu yola başvurmaları ve bu sebeple artan ölüm oranları Türkiye-Avrupa Birliği arasında müzakereleri zorunlu kılmış ve taraflar bir araya gelmiştir. Uzun zamandır durağan olan Türkiye ve Avrupa Birliği ilişkileri de göçten etkilenmiş, özellikle 2015 ve 2016 yılları ilişkinin en çok hareketlendiği yıllar olmuştur. Art arda

yapılan zirvelerle çeşitli mutabakatlara varılmış ve Türkiye'nin bunlara uyması beklenmiştir. Bu sayede göçmenleri üye ülkelerinden uzak tutmak isteyen Avrupa Birliği pek çok eleştiriye maruz kalarak "Kale Avrupası" olarak anılır olmuştur. Avrupa'da artmakta olan İslamofobi, göçmen karşıtlığı, sınırlara örülen dikenli teller, sınır güvenliğinin artırılması bu kavramın haklılığını ortaya çıkarır niteliktedir. Türkiye ise savaşın başlamasından ve göçmenlerin ülkemize ilk girişinden itibaren açık kapı politikası uygulamış fakat altıncı yılına giren Suriye iç savaşında bu politika yürütülemez olmuştur. Zira kampların dolu olması göçmenlerin Türkiye'nin bütün kentlerine yayılmalarına sebep olmuştur.

Bu göçmen dalgası Avrupa Birliği ile 2005 yılından itibaren tam üyelik müzakerelerini sürdürdüğü düşünüldüğünde hala üye olamayan Türkiye'ye yeni bir 'fırsat' sunmuştur. Göçmenler üzerinden yürütülen müzakerelerde Avrupa Birliği ile Türkiye arasında Geri Kabul Anlaşması imzalanmış ve Vizesiz Seyahat için görüşmeler başlamıştır. Türkiye ve Avrupa Birliği arasında imzalanan Geri Kabul Anlaşmasına göre Türkiye Avrupa'ya yasadışı yollarla giren göçmenlerin geri alınmasına aracılık edecek ve buna karşılık Türkiye'de bulunan ve belirli şartları sağlayan Suriyeli göçmenlerden Avrupa Birliği'ne bire bir politikası uyarınca göçmen geçişi sağlanacağı öngörülmüştür. Vizesiz seyahat ise Türkiye'nin yerine getirmesi gereken 72 kriterin tamamı uygulanmadığı için henüz gerçekleşmemiştir. Bu sırada Avrupa'nın yaşadığı ekonomik kriz, Brexit, üye ülkelerin seçim dönemleri gibi sebeplerle ilişkiler şimdilik durağanlaşmıştır.

Her ne kadar çoğu makale, rapor, haber, gazete ve internet sayfasında Suriyeliler mülteci olarak lanse edilseler de Türkiye'nin 1951 Cenevre Sözleşmesi ile Avrupa dışından gelen kimselere vermediği mülteci statüsü sebebiyle bu tez çalışmasında Suriyelilerden "*Suriyeli Göçmenler*" olarak bahsedilecektir. Hukuki olarak ise Geçici Koruma Statüsü altındaki Suriyelilerdir. Sadece sayıdan ibaret olmadıkları, onların da bir hayatları, bir gelecekleri olması için mülteci statüsünün bir ayrıcalık değil sığınma isteyen ve haklı sebeplerle kaçan her insana verilmesi önem arz etmektedir. Zira onlara halen verilmeyen mülteci statüsü sebebiyle çoğu Suriyeli göçmen hayatını burada sürdüremeyip, mesleğini icra edemeyip Avrupa'ya geçmeye çalışmakta ve birçoğu da maalesef hayatını kaybetmektedir. Ülkemizde

bulunan göçmenler, çoğu kentlerde emek sömürüsüne maruz kalarak, insan kaçakçılarının ellerine düşerek, dilencilik yaparak, durumu daha iyi olanlar kendi iş yerlerini açarak hayatlarını sürdürmeye çalışmakta ve bu savaşın bitmesini beklemektedir.

Tezin ilk bölümü olan Teorik ve Kavramsal Çerçeve bölümünde göçün ne olduğu, günümüzde göç eğilimlerinin aldığı şekil, göçün kriterleri ve göç çeşitlerine değinilecek, hukuki bir statü olan mültecilik kavramının Uluslararası Sözleşmelerde tanımlarına bakılacak, mültecilik kavramını sona erdiren sebepler incelenecek, Türkiye'nin geçmişte bu konuyla ilgili hangi düzenlemeleri yaptığı ele alınacaktır. Suriyeli göçmenlerin Türkiye'deki durumları incelenerek, Suriyelilerin Hukuki Statüsü ele alınacak ülkemizde bulunan göçmenlere dair yapılan hukuki düzenlemeler kronolojik olarak incelenip Nisan 2013 tarihli Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'ndaki ve hemen bir sonraki yıl kabul edilen Geçici Koruma Yönetmeliği'ndeki tanımıyla mülteci, şartlı mülteci ve ülkemizde bulunan Suriyeli göçmenlere verilen Geçici Koruma Statüsü tanımları ele alınacaktır. Son olarak güvenikleştirme ve göçün güvenikleştirilmesi kavramları tanımlanarak kavramsal bir çerçeve oluşturulacaktır.

İkinci bölümde Avrupa'nın göçü güvenikleştirmesine değinilerek, göçmenlere uygulanan politikalar ile Avrupa Birliği'nin bu yönde attığı adımlar ve uygulamalar, Avrupa Birliği'nin Suriyeli göçmenlere yönelik uygulamış olduğu göç politikaları ele alınacaktır. Bu bağlamda ilk olarak Avrupa'nın üçüncü ülkelere karşı uyguladığı ortak göç politikalarına değinilecektir. Sonraki başlıkta AB üye ülkelerinin dış sınırlarının güvenliği için Operasyonel İşbirliği Ajansı olan FRONTEX ele alınacak ve AB ülkelerine girişte göçmenlerin hangi rotaları kullandıkları ortaya konacaktır. Daha sonra aşırı sağın güçlenişi incelenecek, son olarak İslamofobi-Yabancı Düşmanlığı kavramı ve Suriyeli göçmenlerin Avrupa'da giderek artan İslamofobi ve Yabancı Düşmanlığını ne şekilde etkilediğine değinilecektir.

Son bölümde ise Türkiye ve Avrupa Birliği'nin Suriyeli göçmenler sebebiyle uygulamaya koymuş oldukları Geri Kabul Anlaşması ele alınacak ve bu anlaşmanın getirisi olan Vize Serbestisinin sağlanabilmesi için yerine getirilmesi gereken 72 kriter incelenecektir. Bir sonraki başlıkta İnsan Ticareti ve Göçmen Kaçakçılığı konuları ele alınarak çoğu zaman birbiri ile karıştırılan ve ülkemizde Suriyeli

göçmenlerin gelişiyle artan İnsan Ticareti ve Göçmen Kaçakçılığı kavramlarının Türk Ceza Kanunu açısından tanımları yapılacak ve aralarındaki farklılıklara değinilecektir.

BİRİNCİ BÖLÜM

1.TEORİK VE KAVRAMSAL ÇERÇEVE

1.1. Göç

Göç kavramı, Türkiye'nin coğrafi konumu nedeniyle sürekli siyasetin gündeminde kalmaktadır. Göç kavramına ilişkin en anlaşılır tanım ise şu şekilde yapılabilir. Göç, insanların; zorunlu veya gönüllü, bireysel veya kitlesel, geçici veya sürekli, ülke içinde veya dışında buldukları bölgeyi terk ederek başka bir bölgenin idari sınırlarına yerleşmeleridir (Adıgüzel,2016:s.3). Göçün sebepleri de değişiklik göstermektedir. Sosyal, ekonomik, siyasi ve doğal nedenlerden dolayı insanlar coğrafi olarak yer değiştirmektedirler.

Göç kavramı kendi bulunduğu yüzyıl itibariyle şekil değiştirmiş, her çağ kendi göçmenini yarattığı için göç eğilimleri de tarihte farklılıklar göstermiştir. Castles ve Miller'e göre 21. yüzyılda yaşadığımız bu çağda göç eğilimlerini dört başlık altında toplamak mümkündür (2008:12);

- Göçün Küreselleşmesi: Göç hareketlerinden ülkeler ciddi şekilde etkilenmektedir. Böylece göç alan ülkelerin çoğu geniş bir aralıkta farklı ekonomik, sosyal ve kültürel geçmişlere sahip göçmenleri kabul etmektedirler.
- Göçün Hızlanması: Göç hareketleri dünyanın önemli bütün bölgelerinde hacim olarak büyümektedir. Bu durum hükümetlerin politikalarının önemini ve güçlüklerini artırmaktadır ve bu sebeple hükümetler politikalar üreterek uluslararası göçü önleyebilmekte veya azaltabilmektedir.
- Göçün Farklılaşması: Göç alan ülkeler sadece emek göçü, mülteci ya da kalıcı yerleşimci gibi bir tip değil aynı anda bunların hepsini içerisinde barındırmaktadır. Bu sebeple bu farklılaşma ulusal ve uluslararası siyasal önlemler açısından önemli bir engel oluşturmaktadır.
- Göçün Kadınsallaşması: Geçmişte emek göçünün çoğu ve pek çok mülteci hareketi erkek egemen olsa da artık bazı mülteci hareketlerinde, belirli insan trafiği ağları olarak belirgin bir şekilde kadınlar çoğunluktadır. Cinsiyet farklılığı küresel göç tarihinde daima önemli bir yer tutmuştur, ancak çağdaş göçlerde özellikle kadınların görünürlüğü artmıştır.

Her yıl yayınlanan Birleşmiş Milletler Yüksek Komiserliği (BMMYK) “*Zorla Yerinden Edilmeye İlişkin Küresel Eğilimler*” raporuna göre 2014 yılında bütün dünyada yerinden edilmiş kişilerin sayısı İkinci Dünya Savaşı sonrasında en büyük boyutlarına ulaşmıştır. Rakamlar, dünyadaki 59,5 milyon insanın savaşlar, çatışmalar, insan hakları ihlalleri, afetler, iklim değişikliği, açlık gibi sebeplerle yerinden edildiğini göstermektedir. BMMYK’e göre bu rakam dünyanın nüfus bakımından 24. büyük ülkesini oluşturabilecek büyüklüktedir. 2015 yılında ise bu rakam 65,3 milyona ulaşmış, bu kişilerin 21,3 milyonu mülteci statüsündeyken, 40,8 milyonu ise ülkeleri içinde yerinden edilmiş kişiler oluşturmuştur. Göçmenlerin sayısı dünyanın nüfus bakımından 21. büyük ülkesi olabilecek büyüklüğe ulaşmıştır (Göç Vakfı, 2016).

1.1.1. Göçün çeşitleri

Göçün 8 kriteri olmakla beraber bu kriterlerin sebep olduğu 8 göç çeşidi bulunmaktadır (Adıgüzel,2016:s.20). Buna göre amacı, alanı, göçü etkileyen unsurlar, süre, son yerleşim yeri, yasal statü, göçmen özelliği, boyutu göçün kriterlerini oluşturmaktadır. Bu kriterler de yine sırasıyla ekonomik/ekonomik değil, iç göç/dış göç, zorunlu/gönüllü, geçici/ sürekli, transit/ yerleşik, yasal/yasadışı, vasıflı/ vasıfsız, bireysel/ kitlesel olarak 8 göç çeşidini oluşturmaktadır. Buna göre karşımıza şu şekilde bir tablo ortaya çıkmaktadır:

Tablo 1: Göç Kriterleri

Amaç	Ekonomik	Ekonomik değil
Alanı	İç göç	Dış göç
Göçü tetikleyen unsurlar	Zorunlu	Gönüllü
Süre	Geçici	Sürekli
Son Yerleşim Yeri	Transit	Yerleşik
Yasal Statü	Yasal	Yasadışı
Göçmen özelliği	Vasıflı	Vasıfsız
Boyutu	Bireysel	Kitlesel

Kaynak: (Adıgüzel,2016:s.20)

1.1.1.1. Ekonomik/ Ekonomik değil

İnsanların yaşam standartlarını yükseltmek, kendileri ve aileleri için daha iyi koşullar geliştirmek, sosyal yaşam koşullarını ve bu beklentilerini yükseltmek için bir ülkeden başka bir ülkeye göç etmelerine ekonomik göç bunu gerçekleştiren kişiye ise ekonomik göçmen denir.

1.1.1.2.İç Göç / Dış Göç

İnsanlar her zaman başka ülkelere göç etmezler. Çoğu zaman göç insanların yaşadıkları ülke içinde yer değiştirmesiyle olur. Bu göçlere iç göçler denir. Uluslararası sınırları geçmek suretiyle gerçekleştirilen bir ülkeden bir başka ülkeye geçişler ise dış göçler olarak adlandırılmaktadır.

1.1.1.3.Zorunlu/Gönüllü

Göç çeşitlerinde belki de en önemli göç çeşidi olarak karşımıza çıkan; bir göçün o göçü gerçekleştiren kişi tarafından gönüllü olup olmadığı, kendi rızasıyla bulunduğu bölgeden ayrılıp ayrılmadığıdır. Kişinin kendi rızasıyla gönüllü olarak göç etmesi gönüllü göç olarak tanımlanmaktadır. Gönüllü göçe örnek olarak ekonomik göçü ve beyin göçünü örnek verilebilir. İnsanların zorunlu olarak göç etme sebepleri ise; savaşlar, işkence görme ve cezalandırılma korkusu, ölüm tehlikesinin bulunması, ülke rejimindeki resmi otoritelerin kişi üzerindeki baskıları, şahsi hürriyetlerin kısıtlandırılması gibi sebepler sayılabilir.

1.1.1.4.Geçici/ Sürekli

Geçicilik ve süreklilik göç eden kişinin durumuna bağlı olduğu kadar bazı durumlarda göç eden kişinin ülkesinin içinde bulunduğu durumun düzeliş düzelmemesine de bağlıdır. Geçicilik ve kalıcılık, şartlara ve gidilen mekana göre değişebilmekte, en az bir yıl gibi sınırlı bir süre olabileceği gibi, ömür boyu, hatta gelecek kuşakları da içine alacak kalıcı bir yerleşmeye dönüşebilmektedir (Adıgüzel, 2016:s.21).

1.1.1.5.Transit/ Yerleşik

Bir ülkeden çıkıp başka bir ülkeye gitme amacıyla transit olarak diğer bir ülkede (transit ülkede) bulunmaya ‘transit göç’ ve transit geçecek göçmenlere de ‘transit göçmen’ adı verilmektedir (Adıgüzel,2016:s.4). En bariz örneği olarak 2011

yılıının ortalarından itibaren Avrupa'ya geçmek için Türkiye'de bulunan Suriyeli göçmenleri gösterilebilir.

1.1.1.6.Yasal/Yasadışı

Yasal göç, yasal yollarla bir ülkeden başka bir ülkeye yapılan göçü ifade etmektedir. Yasal yolla yapılan göçlere düzenli göçler denmektedir. Yasadışı olarak yapılan göçlere ise düzensiz göç denmektedir.

1.1.1.7.Vasıflı/ Vasıfsız

Göç eden kişinin özelliklerine göre vasıflı olup olmaması açısından ikiye ayrılır.

1.1.1.8.Bireysel/ Kitlese

Bazı göçler bireysel olabildiği gibi bazıları da toplu olarak kitlese bir şekilde gerçekleştirilir. Kitlese göçlere bakıldığında genelde bu göçlerin savaşlar ve çatışmalar sebebiyle gerçekleştiği görülmektedir.

Göç aynı zamanda sadece göç edenin değil göç alan toplumun da yapısını değiştirmektedir. Göç eden kişi sadece fiziki varlığıyla değil kendi toplumunu, kültürünü, sosyal yaşamını da beraberinde getirir. Böylece göç alan ülkedeki toplumsal yapı etkilenmekte ve zamanla yeniden şekillenebilmektedir.

Göçmen kavramı ise millet kurgusu içerisinde önceden tanımlanmış bir kurgudur. Millet kavramı, Arapça bir kavramdır ve aynı dinden gelen insanlar topluluğu anlamına gelir. Millet toplum veya ulusun sınırları önceden tanımlanamaz. Çünkü sınırların önceden tanımlanması, yeni gelmek durumunda olan unsurların önceden tanımlanmış olan bu tanım içerisinde kendilerine yer bulamamalarına sebep olur (Kaya,2016:s.12). Türkiye'de bulunan göçmenler için bu sebeplerle Muhacir-Ensar kavramının kullanıldığı görülmektedir. Bu kavrama göre Hz. Muhammed Mekke'den Medine'ye göç ettiğinde, göçmenlere "muhacir", onları Medine'de karşılayıp evlerini açanlara "Ensar" denmekteydi. Suriye'nin Türkiye toplumuyla olan din ve kültür benzerliğiyle ilk zamanlarda göçmenler misafir kavramıyla özdeşleştirilseler de giderek artan Suriyeli göçmenlere yönelik etkili politikaların yokluğu zaman içerisinde huzursuzlukların artmasına ve eleştirilerin daha yüksek sesle söylenir hale gelmesine sebep olmuştur.

1.2. Mültecilik

Mültecilik en başta bir insan hakkı olduğu için bu tanımlamaya en genel geçer antlaşma olan Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Evrensel Bildirisi ile başlamak daha doğru olacaktır. Mültecilik hukuki bir statüdür ve ülkeler kişilerin kendi ülkelerine sığınma sebeplerini haklı gördüğünde mültecilik statüsünü vermektedirler. Buna göre İnsan Hakları Evrensel Bildirisindeki sığınma hakkı şu şekilde tanımlanmaktadır; “Herkesin zulüm karşısında başka ülkelere sığınmacı ve bu ülkelerce sığınmacı işlemi görme hakkı vardır”. (Madde 14/1).

Bu tanım İmmanuel Kant’ın *Ebedi Barış üzerine Felsefi Denemeler* eserini çağrıştırmaktadır. Suriyeli göçmenler ile ilgili hukuki ve siyasi tartışmalar ile mültecilere misafirlik söylemi üzerinden yönlendirilen kavramların (muhacir-ensar, konukseverlik) temeli Kant’ın bahsettiği evrensel misafirlik (konukseverlik) anlayışına dayanmaktadır. Kant, aydınlanmanın en önemli düşünürlerinden biridir. Misafirlğe ilişkin fikirlerini geliştirirken, misafirlği dinsel ve ahlaki bağından koparmaya çalışmakta, modern ve küresel bir dünyada ulus-devletler arasındaki potansiyel husumetleri azaltabileceğini düşündüğü çeşitli önerilerde bulunmaktadır. Bu sebeple Kant’ın konukseverlik nosyonu, konukseverlik anlayışını kendinden önce biçimlendirmiş olan dinsel veya diğer manevi etkilerden arınmıştır. Kant için, bir yabancıyla karşılaşma durumunda söz konusu olan anahtar meselelerden biri, ulusallığın ve ulusal bütünlüğün barış tehlikeye sokulmadan sürdürülmesi meselesidir (Yeğenoğlu,2016:s.9). Evrensel Misafirlik kavramı 1795 yılında yayınlanan Ebedi Barış’ın Üçüncü Nihai Madde bölümünde belirtilmektedir. Kant’a göre misafir kavramı insan severlik değil hukuk temeli üzerine kuruludur.

Misafirlikten kastedilen, her yabancıya geldiği memlekette düşmanca muamele görmemesi hakkıdır. Yabancıya hayatını tehlikeye koymamak şartıyla, kendisinin ülkeye girmemesi istenebilir; ama bulunduğu yerde huzuru bozmadıkça, ona karşı da düşmanca davranılamaz. Burada yabancıya bir aile ocağına kabulü bahis konusu değildir; böyle olması için, yabancıya bir süre için ocağın konuğu olarak kabul edilmesini cömertçe sağlayacak özel anlaşmalara ihtiyaç vardır. Burada yalnız ziyaret hakkı, veya bütün insanların yeryüzünün ortak sahipleri olmaları bakımından, birbirlerinin toplumlarına kabul edilmelerini isteme hakkı bahis konusudur (Kant,1960: s.26).

Kant'a göre misafirlik her vatandaşın geldiği ülkede düşmanca muamele görmeme hakkıdır. Günümüzde olduğu gibi yabancı bir devletten gelen insanı kabul etmeme hakkı devletlere tanınmıştır. Sığınmacıların düşmanca muamele görmesi veya ölüme terk edilmesi Kant'a göre hukuk dışıdır ve kabul edilemez bir durumdur. Kant insanların karşılıklı ilişkiler ve sorumluluk içerisinde kamu yasalarına bağlanmaya varacak dostça ilişkilerin kurulması ve insanlar arasında bir dünya vatandaşlığı anayasasına yaklaşılabilceğini belirtmektedir (Bozkurt, 2007:s.515-516).

Mültecilik kavramı ise Birleşmiş Milletler 1951 tarihli Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin Cenevre Sözleşmesi'nin 1.maddesinin 2.fıkrasında açıklanmıştır; *“İrki, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi düşünceleri yüzünden, zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu için vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve bu ülkenin korumasından yararlanamayan, ya da söz konusu korku nedeniyle, yararlanmak istemeyen; yahut tabiiyeti yoksa ve bu tür olaylar sonucu önceden yaşadığı ikamet ülkesinin dışında bulunan, oraya dönemeyen veya söz konusu korku nedeniyle dönmek istemeyen her şahsa uygulanacaktır”*.

1951 tarihli Cenevre sözleşmesi hazırlanırken müzakerelerine Türkiye de katılmıştır. Sözleşme hazırlanırken ülkeler için coğrafi sınırlandırma ve zaman kısıtlaması getirilmiştir. Coğrafi sınırlandırma sadece Avrupa ülkelerinden göç eden insanlara mülteci statüsü verilmesi konusunda, sözleşmeye taraf ülkelere bir hak tanımıştır. Coğrafi sınırlandırma seçeneği 1967 yılında New York Protokolü ile kaldırılmıştır. Fakat isteyen ülkelere bu sınırlandırmayı devam ettirebilecekleri öngörülmüştür. Türkiye de bu coğrafi sınırlandırmayı sürdüren tek Avrupa ülkesi olmuştur (Durukan,2016:s.18). 1967 Protokolü, 1951 Sözleşmesi'ne ilişkin olsa da bağımsız bir enstrümandır ve buna katılım, 1951 Sözleşmesi'ne taraf devletler ile sınırlı değildir. Böylece, 1951 Sözleşmesi, dünyanın her yerinde uygulanabilecek, evrensel bir niteliğe bürünmüştür (Ergüven & Özturanlı,2013:s.1021). Coğrafi kısıtlamayı devam ettiren diğer devletler arasında Kongo, Madagaskar, Monako bulunmaktadır. Dolayısıyla bu sözleşmeye yönelik yapılan 1967 Ek Protokolü ile Türkiye bu sözleşmeye 'Coğrafi Kısıtlama' şartı ile taraf olmuştur. Bu kısıtlamaya göre Avrupa'dan gelen kişilere mülteci statüsü tanınmakta, Avrupa dışından

gelenlere ise mülteci statüsü verilmemektedir. Avrupa dışından gelen iltica hareketlerini sözleşmeye bağlı kalmaksızın “geçicilik” esasından ürettiği politika ve mevzuatlarla yönetmektedir (Biner,2016:s.90). Dolayısıyla Türkiye’de 3 milyonu bulan Suriyeli, ‘Geçici Koruma Statüsü’ kapsamındaki Suriyeliler olarak tanımlanmaktadır. Türkiye 1951 Cenevre Sözleşmesi’ne coğrafi sınırlılık ile imza koymuş olduğu için, Avrupa ülkelerinden gelenler dışındaki göçmenler Türkiye’ye mültecilik başvurusu yapamamaktadır. Bu sebeple düzensiz göçmenler üçüncü bir ülkeye gidebilmek için sığınma aramakta, BMMYK’ne başvurarak beklemektedir (Adıgüzel,2016:s.85).

Mültecilik statüsünü sona erdiren sebepler ise yine 1951 Cenevre Sözleşmesi’nin 1. maddesinin C bendinde belirtilmiştir. Buna göre bir sığınmacı;

1. Vatandaşı olduğu ülkenin korunmasından kendi isteği ile tekrar yararlanırsa,
2. Vatandaşlığını kaybettikten sonra kendi arzusu ile tekrar kazanırsa,
3. Yeni bir vatandaşlık kazanmışsa ve vatandaşlığını yeni kazandığı ülkenin himayesinden yararlanıyorsa,
4. Kendi arzusu ile terk ettiği veya zulüm korkusu ile dışında bulunduğu ülkeye kendi arzusu ile, tekrar yerleşmek üzere dönmüşse,
5. Mülteci tanınmasını sağlayan koşullar ortadan kalktığı için vatandaşı olduğu ülkenin korunmasından yararlanmaktan sakınmaya artık devam edemezse mültecilik statüsü sona erer.

Türkiye’de Avrupa dışından gelen birçok sığınmacı olmasına rağmen Nisan 2013’e kadar bu kişilere yönelik yasal bir düzenleme bulunmamaktaydı. Olan yönetmelikler ise Türkiye Cumhuriyeti Devleti kuruluşundan itibaren şu şekildeydi;

- 1934 İskan Kanunu
- 1951 Cenevre Sözleşmesi ve 1967 Ek Protokolü
- 1994 İltica Yönetmeliği¹
- 2006 Yönetmeliği

---

¹ 1994 İltica Yönetmeliği Avrupa dışından gelen sığınmacılara yönelik ilk ulusal mevzuat olma özelliği yönünden önemlidir. Bu yönetmelik ile nasıl bir yasal prosedür izlenmesi gerektiği belirtilmiş sığınmacıların bu süreçle ilgili bilgi edinmesi sağlanmıştır. Bu yönetmeliğin çıkarılmasında 1980’lerin sonunda yaşanan göç dalgası büyük bir etki yaratmıştır. Yasal bir prosedürün olmayışı bunu zorunlu kılmıştır. 1988 yılında Irak’tan 51.542 kişi, 1989 yılında Bulgaristan’dan 345 bin kişi, 1991 yılında yaşanan Birinci Körfez Savaşı Irak’tan 467.489 kişinin, 1992-1998 yılları arasında Bosna’dan 20 bin kişi Türkiye’ye sığınmak durumunda kalmıştır (Göç İdaresi Genel Müdürlüğü).

Nisan 2013’de çıkartılan Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu (YUKK) Suriyeli göçmenlerin giderek çoğalmaları ve misafirlik tanımından uzaklaşması sebebiyle geç de olsa ortaya çıkabilmiş bir kanundur. Bu kanuna göre Suriye’den gelen göçmenlere Geçici Korumaya ilişkin Madde 91’e göre; *“Ülkesinden ayrılmaya zorlanmış, ayrıldığı ülkeye geri dönemeyen, acil ve geçici koruma bulmak amacıyla kitlesel olarak sınırlarımıza gelen veya sınırlarımızı geçen yabancılara geçici koruma sağlanabilir”*. Bu maddede bulunan ‘kitlesel’ ibaresi önemlidir. Zira alışık olunmayan bu kitlesel göç durumuna karşı alınan bir tedbirdir. Devletlerin kitlesel sığınma durumunda pratik ve geçici bir yol olarak başvurduğu bir çaredir. Buna göre göç alan ülke göç edenlerin geldiği ülkedeki duruma bakarak karar vermek durumundadır. Göç edenlerin ülkesindeki durum düzelse Türkiye Cumhuriyeti’nde bulunan göçmenleri güvenli bir şekilde geri gönderebilme yolu tanınmalıdır. Eğer durum düzelmemişse ve düzeleceği de yakın bir zamanda kabul görmüyorsa biran önce ülkede bulunan kişilerin topluma entegrasyonu sağlanmalıdır.

1.3. Suriyeli Göçmenler

Suriye Krizi, 17 Aralık 2010 tarihinde Tunus’ta yaşayan üniversite mezunu sebze satıcısı Muhammed Bouazizi’nin kendini ateşe vermesi sonucu halkın gösteri yürüyüşleri düzenlemesiyle başlayan Arap Baharı sebebiyle ortaya çıkmıştır. Baskıcı, otoriter ve korkutucu rejimlerin yanı sıra yolsuzluk ve haksızlıklar, kaynakların eşitsiz dağılımı, kötüleşen ekonomik koşullar, yoksulluk ve fakirlikte artış ve insan hakları ve bireysel özgürlük alanlarındaki ihlaller Arap Baharının başlamasında etkili olmuştur (Bal,2014:s.69). Arap dünyasında başlayan ayaklanmalar diğer ülkeleri de etkisi altına almıştır. Suriye’de 15 Mart 2011 yılında başlayan iç savaş kısa sürede büyümüş ve diğer dünya güçlerinin de dahil olması ile uluslararası bir boyuta ulaşmıştır. Suriye savaşında toplam can kaybı Suriye İnsan Hakları Gözlem Merkezinin verilerine göre 451.358’i bulmuştur. Hayatını kaybeden kadın ve çocukların oranı ise 112.839’dır. Yurtlarından sürülen yurtdışı insan sayısı UNHCR kaynaklarına göre 7.600.000’dir. Ülkesini terk etmek zorunda kalan mülteci sayısı ise 4.800.000’dir.

Suriye'deki iç savaş sebebiyle insanlar sınır ülkelerine göç etmeye başlamıştır. Bu göç hareketliliği sırasında en çok göç edilen ülke Türkiye olmuştur. Savaşın ilk yıllarından itibaren sınırda kurduğu kamplarla ve Suriyeli göçmenleri ülkesine kabul etmesiyle açık kapı politikası uygulayan Türkiye 6. yılına girilen iç savaşta göç edenlerin sayısının fazlalığı sebebiyle bu politikayı sürdürmekte zorlanmaktadır. Göç İdaresi Genel Müdürlüğünün verilerine göre Türkiye, 2011-2017 yılları arasında 3,1 milyonu Suriyeli 300-350 bini diğer ülkelerden olmak üzere en az 3,3 milyon göçmene ev sahipliği yapmaktadır. 2015 yılında 5.400, 2016 yılının ilk dört ayında 1.638 göçmen Akdeniz'de, Avrupa'ya ulaşmaya çalışırken hayatını kaybetmiştir (Erdoğan,2016:s.6). Türkiye'de kalanlar ise Ağustos 2017 verileriyle; Türkiye'de bulunan Suriyeli göçmenlerin %51,5'i erkek, %48,5'i kadın olmak üzere toplam sayıları 3.128.074'dür (Syrian Data).

Tablo 2: Biyometrik Verileri Alınarak Kayıt Altına Alınan Suriyelilerin Yaş ve Cinsiyete Göre Dağılımı (10.08.2017)

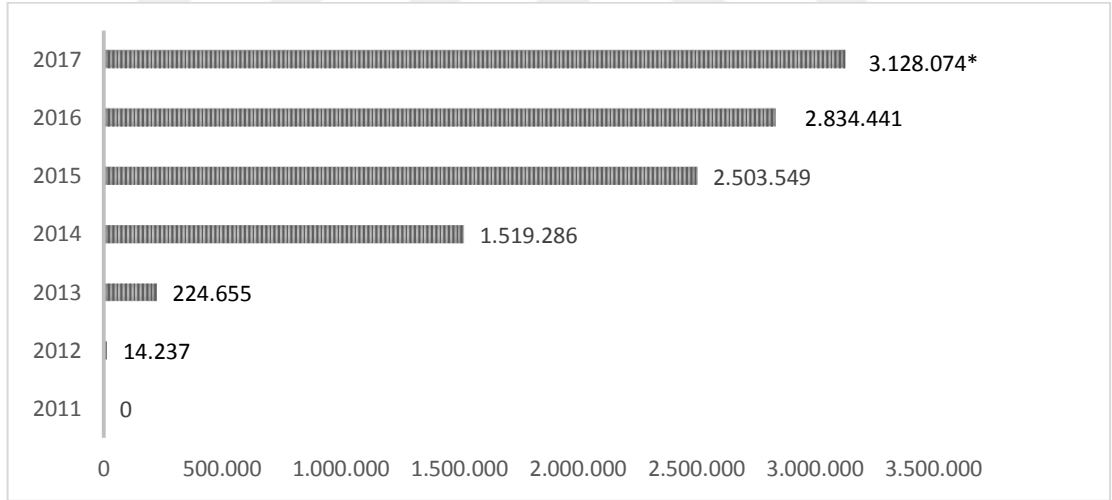
YAŞ	ERKEK	KADIN	TOPLAM
TOPLAM	1.675.331	1.452.743	3.128.074
0-4	202.012	187.536	389.548
5-9	228.312	215.067	443.379
10-14	173.566	159.724	333.290
15-18	145.689	122.022	267.711
19-24	263.123	200.029	463.152
25-29	171.077	132.840	303.917
30-34	142.856	111.687	254.543
35-39	100.591	83.038	183.629
40-44	70.426	65.881	136.307
45-49	54.613	50.185	104.798
50-54	43.472	41.685	85.157
55-59	29.521	29.394	58.915
60-64	20.480	20.958	41.438
65-69	13.591	13.984	27.575
70-74	7.283	8.070	15.353

75-79	4.502	5.372	9.874
80-84	2.348	2.964	5.312
85-89	1.277	1.566	2.843
90+	592	741	1.333

Kaynak: Göç İdaresi Genel Müdürlüğü

Türkiye göç konusunda her zaman göz önünde olan bir ülke olmuş ve Cumhuriyetin ilk yıllarından itibaren pek çok sığınmacıya ev sahipliği yapmıştır.² 1922 yılından 2001 yılına kadar 79 senede Türkiye'ye göç eden toplam insan sayısı 2,896,277 olup Suriyeli göçmenlerin sayısı 6 yılda bu miktara ulaşmıştır. Bu sayının büyüklüğüne ek olarak bunlar içinde Suriyeli göçmenleri diğer göç eden gruplardan ayıran bazı özellikler bulunmaktadır. Bunlardan ilki sayılarının büyüklüğüdür. Bir diğer önemli ayırım, hükümetin Türk soylu gruplar dışında kimseye göstermediği kadar “pozitif” bir kabul politikası uygulamasıdır (Danış,2016:s.10).

Tablo 3: Yıllara Göre Geçici Koruma Kapsamındaki Suriyeliler

Kaynak: Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, *Ağustos 2017

² İçişleri Bakanlığı Göç İdaresinin yayınlamış olduğu resmi rakamlara göre Cumhuriyet dönemi göç hareketleri şu şekildedir;

- 1922-1938 yılları arasında Yunanistan'dan 384 bin kişinin,
- 1923-1945 yılları arasında Balkanlar'dan 800 bin kişinin,
- 1933-1945 yılları arasında Almanya'dan 800 kişinin,
- 1988 yılında Irak'tan 51.542 kişinin,
- 1989 yılında Bulgaristan'dan 345 bin kişinin,
- 1991 yılında 1.Körfez Savaşı'ndan sonra Irak'tan 467.489 kişinin,
- 1992-1998 yılları arasında Bosna'dan 20 bin kişinin,
- 1999 yılında Kosova'da meydana gelen olaylar sonrasında 17.746 kişinin,
- 2001 yılında Makedonya'dan 10.500 kişinin geldiği saptanmıştır.

Göç eden Suriyelilerin %70'inden fazlası kadın ve çocuklardan oluşmaktadır. Türkiye'de Ağustos 2017 itibariyle kayıt altına alınan toplam göçmen kadın sayısı 1.452.743'dür (Göç İdaresi). Toplam yüzdeleri ise %48,5'dir. 18-59 yaş arası kadın yüzdesi %23,8, 60 yaş ve üstü kadın yüzdesi %1,7'den oluşmaktadır (Syrian Data). Kadınlar erkeklerden farklı olarak kadın olmalarından kaynaklı toplumsal cinsiyet temelli ayrımcılık, sosyal ve kültürel önyargılardan kaynaklanan baskı ve zulüm, geleneklerle ilişkili bedensel ve ruhsal sağlıklarını bozan zarar verici uygulamalar, cinsel istismar, cinsel şiddet, aile içi şiddet gibi sebeplerle ülkelerini terk etmek ve başka bir ülkeye sığınmak zorunda kalmaktadırlar (Buz,2006;s.18). Suriyeli kadın göçmenler ise ülkelerindeki iç savaş sebebiyle zorunlu olarak göç etmek durumunda kalmışlardır. Kadınların göç ettikten sonra sosyal izolasyon, yalnızlık, dil engeli ve kültürel farklılıklar nedeniyle birçok şeye yabancılaşmakta ve cinsiyet farklılıkları yüzünden erkeklerin deneyimlerinden farklı deneyimlerle karşılaşmakta ve daha ciddi problemlerle ve istismarlarla yüzleşmektedirler (Barın,2015:s.16). Suriyeli göçmen kadınlar açısından baktığımızda bu güçlükler çok fazladır; Savaş sırasında dul kalanlar, IŞİD tarafından kaçırılanlar, tecavüz edilenler, seks kölesi olarak satılanlar, çocuğu kaçırılanlar, savaşta çocuğu ölenler, emek sömürüsüne maruz kalanlar, bu durumların getirmiş olduğu psikolojik sorunlar Suriyeli kadın göçmenlerin yüzleşmek durumunda kaldığı sorunlardır.

Suriyeli göçmen kadınlar başta olmak üzere mülteci kadınların yaşadıkları deneyimlerin birçok noktada Türkiyeli kadınların yaşadıklarıyla benzeştiği görülmektedir. Kadın olmanın "ortak kesen" olduğu bu bağlamda aile içi şiddet, cinsel taciz ve sömürü, boşanma sürecinde karşılaşılan zorluklar, sığınaklara erişimde yaşanan güçlükler ve sığınakların yetersizliği gibi sorunlar ve ataerkil aile düzeni mülteci kadınları da etkileyen sorunlar arasında yer almaktadır (Eşsiz ve Tümer, 2015:s.34). Ancak her ne kadar Türkiyeli kadınlarla bağdaşan bir takım sorunlar benzer olsa da Suriyeli göçmen kadınların daha fazla engellerle karşılaştıkları da bir gerçektir çünkü en başta en önemli sorun dil engelidir. Bu sebeple kadınların kendilerini savunmaları da etkisizleşmekte ve susmayı tercih eden bir çok kadın bulunmaktadır. Dil engeli, mülteci kadınların kolluk kuvvetlerine, baroya ya da ilgili kurumlara başvurabilmelerinin ya da erişebilmelerinin önüne geçmektedir. Bir diğer önemli engel ise çalışma izni alma zorunluluğu ve bu izni

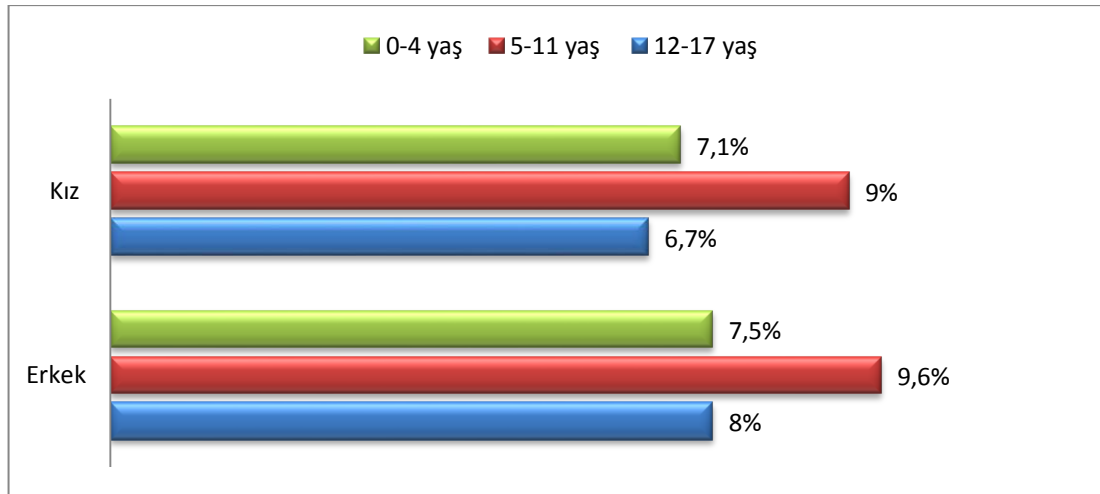
almada karşılaşılan güçlükler ve bunların neden olduğu somut sonuçlardır. (Eşsiz ve Tümer,2015: s.35).

Türkiye'nin Suriye'ye sınır komşusu olan kentlerindeki kadınların Suriyeli kadınları aileleri ve sosyokültürel yapıları açısından tehdit olarak gördükleri, şehirlerinde ikinci evliliklerin çoğalmasından rahatsızlık duydukları tespit edilmiştir. Daha önce varlıklı erkeklerin teşebbüs ettiği ikinci evliliklerin Suriyelilerin gelişiyle birlikte kolaylaştığı, bu durumun ailelerin parçalanmasıyla sonuçlanacak olaylara neden olduğu kaydedilmektedir (Sönmez,2014;20).

Savaş, iç savaş ve çatışma ortamının kadın ve çocukların sağlığı üzerine getirdiği birçok fiziksel, ruhsal ve sosyal sorunlar bulunmaktadır. Özellikle erkeklerin yokluğunda kadınların üzerine tüm ailenin sorumluluğu da kalmaktadır. İncinebilirlik açısından ele alındığında kadınlar çatışma ortamlarında birçok sorunla karşı karşıya kalmaktadır. Bu sorunlar arasında bulaşıcı hastalıklar, beslenme ve barınma sorunları, cinsel şiddet ve cinsel saldırı sorunları, üreme sağlığı sorunları, çevre sağlığı sorunları ve psikiyatrik sorunlar bulunmaktadır (Kılıç vd, 2015: 239).

Suriye iç savaşından etkilenen bir diğer grup ise Suriyeli çocuk göçmenlerdir. Türkiye'de Ağustos 2017 itibariyle 18 yaş altı çocuk sayısı erkek çocuklarında; 0-4 yaş arası %7,5, 5-11 yaş arası %9,6, 12-17 yaş aralığında ise %7,5'dir. Kız çocuklarında 0-4 yaş arası %7,1, 5-11 yaş arası %9,2, 12-17 yaş aralığında ise %6,7'dir (Syrian Data).

Tablo 4: Suriyeli Mülteci Çocukların Türkiye'deki Yüzdeleri (Ağustos 2017)

Kaynak: Syrian Data

Bu tabloya Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD) verileriyle 224.750 Suriyeli bebeği eklediğimizde Türkiye'nin kayıp nesil riskiyle karşı karşıya kaldığı görülmektedir. Bu durum Türkiye açısından 2. ve 3. nesil Türkiyeli bir neslin geldiğini göstermektedir. Türkiye'de yeterli eğitimi alamayan çocuklar geleceğe ümitle bakma konusunda endişe içinde bulunmaktadırlar. Savaşın psikolojileri üzerinde yarattığı etki de savaş bitse bile devam etmekte ve bir neslin kaybolmasına, hayata adapte olamamasına yol açmaktadır. Suriyeli çocuklara Türkiye tarafından sunulacak eğitim Türkiye'nin geleceğine yapacağı yatırım anlamına gelmektedir. Türkiye'de okul çağındaki Suriyeli çocuk sayısı en az 1.005.528 (5-18 yaş aralığı). Milli eğitim bakanlığının verilerine göre toplam 487.533 çocuk eğitim almaktadır. Bunlardan 81 ilde kurulu olan 14.742 okulda 193.116 Suriyeli çocuk devlet okullarında Türkçe eğitim görürken, 432 geçici eğitim merkezinde (GEM) 294.417 öğrenci bulunmaktadır. Suriye okul müfredatına göre Arapça eğitim görmektedirler. Ayrıca 1595 çocuk da açık okullarda eğitim görmektedir. Ayrıca mülteci kamplarında okula kayıt oranlarının %90'lara ulaşmasına karşın, kampların dışında yaşayan Suriyeli çocukların sadece %25'inin okula yazdırıldığı da vurgulanmaktadır (Bal,2016;s.69).

Çocukların %80'i ailelerinin yönlendirmesiyle Geçici Eğitim Merkezlerinde (GEM) eğitim almaktadır. GEM'ler okul çağındaki Suriyeli çocuklara ve gençlere yönelik, hem AFAD tarafından 25 ilde oluşturulan kamplarda hem de kamp dışında faaliyet göstermektedirler. Suriye müfredatına bağlı kalan GEM'ler, Arapça eğitim veren ilköğretim ve ortaöğretimi kapsayan eğitim merkezleridir (MEB,2014). GEM'ler Türkiye'nin her ilinde bulunmayıp, özellikle Suriye nüfusunun yoğun olduğu on dokuz ilde bulunmaktadır (HRW,2015:S.14). Fakat Bakanlığın GEM'lerin bulunduğu illere gönderdiği yazıda Türk Milli Eğitim Temel Kanunu'nun 56. Maddesi gereğince 'Eğitim öğretim hizmetinin bu kanun hükümlerine göre devlet adına yürütülmesinden, gözetim ve denetiminden Milli Eğitim Bakanlığı sorumludur' maddesi hatırlatılarak 2016/2017 eğitim yılı sonuna kadar kademeli olarak kapatılması gerektiği bildirilmiştir.

1.4. Suriyeli Göçmenlerin Hukuki Durumu

Daha önce de belirtildiği gibi Türkiye'nin 1951 tarihli Cenevre sözleşmesine taraf olduğu fakat coğrafi kısıtlama sebebiyle şu an ülkemizde bulunan Suriyeli göçmenlerin mülteci olarak kabul edilmediği bilinmektedir.

Ülkemizde mülteci tanımının yapıldığı ilk kanun 14 Haziran 1934 yılında kabul edilip 21 Haziran 1934 yılında yayımlanan İskan Kanunudur. Kanunun Madde 3'teki tanımına göre mülteci; *“Türkiye’de yerleşmek maksadile olmayıp bir zaruret ilcasile muvakkat oturmak üzere sığınanlara (mülteci) denir”*.

Daha sonra 1951 yılında Cenevre sözleşmesi ile uluslararası bir mülteci tanımı yapılmıştır³. Tanımdaki 1 Ocak 1951'den önce denilerek kısıtlanan zaman kavramı 1967 ek protokolü ile kaldırılmıştır ve ülkelerin coğrafi kısıtlamayı da isterlerse kaldırabilecekleri öne sürülmüştür. Türkiye ise coğrafi kısıtlamayı kaldırmamıştır. Her zaman doğudan batıya geçişte bir transit ülke konumunda olduğu için göç sayısının artmasından duyulan endişe bu kısıtlamayı sürdürmektedir. Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin 1951 Sözleşmesi'ni onayladıktan ve Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin 1967 Protokolü'ne katıldıktan sonra, uzun bir süre iç hukukunda konu hakkında genel bir düzenleme bulundurmayan Türkiye'nin, mülteci hukukuna ilişkin ulusal mevzuatına bakıldığında, öncelikle farklı kanunlardaki birbirinden ayrı hükümlerle mülteci sorununa çözüm aranılan dönem göze çarpmıştır (Ergüven & Özturanlı, 2013:s.1008).

1990'lı yılların başında Türkiye'nin komşu ülkelerinde tırmanan huzursuzluklar neticesinde artan bireysel ve toplu sığınma vakaları nedeniyle Bakanlar Kurulu kararıyla, 30 Kasım 1994'te Resmi Gazete'de yayımlanan ve kısaca “1994 Yönetmeliği” olarak anılan “Türkiye’ye İltica Eden Veya Başka Ülkeye İltica Etmek Üzere Türkiye’den İkamet İzni Talep Eden Münferit Yabancılar İle Topluca Sığınma Amacıyla Sınırlarımıza Gelen Yabancılar Ve Olabilecek Nüfus Hareketlerine Uygulanacak Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik”, mevzuattaki

---

³ 1 Ocak 1951'den önce meydana gelen olaylar sonucunda ve ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi düşünceleri yüzünden, zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu için vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve bu ülkenin korumasından yararlanamayan, ya da söz konusu korku nedeniyle , yararlanmak istemeyen; yahut tabiiyeti yoksa ve bu tür olaylar sonucu önceden yaşadığı ikamet ülkesinin dışında bulunan, oraya dönemeyen veya söz konusu korku nedeniyle dönmek istemeyen her şahsa uygulanacaktır.

boşluğu doldurmak ve idari-yasal çözümler oluşturmak amacıyla çıkartılmıştır (Kaya ve Eren,2015:s.22). 1994 Yönetmeliğinin yürürlüğe girmesinden önceki dönemde, resmi aktörler ve BMMYK arasında yazılı olmayan anlaşma gereğince BMMYK, Avrupa dışından gelen ve iltica talebinde bulunanların statülerini belirleme ve yerleştirme işlemlerini yürüten, bu sürecin sonunda verilecek kararı belirleyen aktör olarak faaliyet göstermekteydi. 1994 İltica Yönetmeliği sonrası, devlet-dışı bir kurum olarak BMMYK'nin iltica prosedürünü yürütme sorumluluğunda bir değişikliğe gidilmezken, statü belirlemede verdiği kararı devlet otoritelerine danışması gerekliliği getirildi. Bu durumda BMMYK statü belirleme mülakatını kurumsal bir çerçeveye içinde yürüten tek mercii iken, devlet ise statünün ne olacağını belirleyen tek karar mercii olduğunu net bir şekilde ortaya koymuştur (Biner,2016:s.91-92). 1994 Yönetmeliği, mülteci hukuku ile ilgili iç hukuktaki boşluğu doldurmasına rağmen, uygulamada yeni sorunlara neden olmuştur. Türkiye'ye iltica eden veya başka bir ülkeye iltica etmek üzere sınırdan geçen yabancıların yetkililer tarafından süreç ile ilgili yeteri kadar bilgilendirilmemesi, müracaatın, Yönetmelik'te öngörülen sınırlı sürede gerçekleştirilmesini engelleyen bir boyuta ulaşmıştır (Ergüven ve Özturanlı, 2013:s.1026).

Bir diğer önemli gelişme ise aday ülke konumundaki Türkiye'nin iltica ve göç alanında Avrupa Birliği ile çalışmalarını neticesinde 2003 tarihli Katılım Ortaklığı belgesinin kabul edilmesi ve Avrupa Birliği Topluluk Müktesebatının Benimsenmesine İlişkin Türkiye Ulusal Programının İçişleri Bakanlığınca yürütülmeye başlanması olmuştur. Avrupa Birliği üye devletlerinin aday statüsünde oldukları dönemde yerine getirdikleri şekilde Türkiye de iltica ve göç konularındaki yasal mevzuatı ve uygulamaları AB Müktesebatına uyumlaştırılması amacıyla Ulusal Program doğrultusunda Danimarka ve İngiltere konsorsiyumu⁴ ile “TR02-JH-03 Türkiye'nin Göç ve İltica Stratejisinin Uygulanması için Bir Eylem Planı Geliştirilmesine Destek Sağlamak” isimli Twinning (Eşleştirme) Projesini 8 Mart 2004 tarihinde uygulamaya başlamıştır. Oluşturulan tavsiyelerin Eylem Planına dönüştürülebilmesi için 2 Kasım 2004 tarihinden itibaren ilgili Bakanlık, Kurum ve Kuruluşların yetkililerinden oluşan bir “İltica-Göç Eylem Planı Görev Gücü”

---

⁴ Konsorsiyum, iki veya daha çok gerçek ya da tüzel kişiden her birinin belli bir işi yapmak maksadı ile ortaklaşa taahhüt etmiş oldukları işin bir bölümünün yerine getirilmesinin sorumluluğunu diğerlerinden bağımsız olarak yüklenmek suretiyle katkılarını birleştirmeleridir (Şahin, 2011:s.452).

kurulmuş ve görev gücü tarafından 2004 yılı Kasım ve Aralık aylarında gerçekleştirilen çalışmaların sonucunda “Türkiye’nin İltica ve Göç Eylem Planı” taslağı hazırlanmıştır (İltica ve Göç Mevzuatı,2005:s.2). İltica ve Göç Alanındaki AB Müktesebatının Üstlenilmesine İlişkin Türkiye Ulusal Eylem Planı adıyla 25 Mart 2005 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

16 Ocak 2006 yılında çıkan 2006 Yönetmeliği (Türkiye’ye İltica Eden Veya Başka Ülkeye İltica Etmek Üzere Türkiye’den İkamet İzni Talep Eden Münferit Yabancılar İle Topluca Sığınma Amacıyla Sınırlarımıza Gelen Yabancılar Ve Olabilecek Nüfus Hareketlerine Uygulanacak Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik) ise 1994 Yönetmeliğindeki eksiklikler nedeniyle bu yönetmelikte yapılacak değişiklikleri içermektedir. 1994 Yönetmeliğinde bulunan ülkeye yasa dışı giriş yapan göçmenlerin sığınmacı-mülteci statüsünün belirlenmesinde ilgili makamlara başvurabilmek için öngörülen ve birçok sıkıntıya sebep olan 10 günlük başvuru süresi kaldırılmış “gecikmeden” ve “makul olan en kısa süre içerisinde”(2006 Yönetmeliği, Madde 1) ibaresi getirilerek net bir süre vermek yerine daha uygun bir uygulamaya gidilmiştir. Ayrıca 2006 Yönetmeliğinin 2.maddesinde İçişleri Bakanlığı’nın sahip olduğu mülakat yapma yetkisi valiliklere de verilmiştir; “*Mülakat yapma veya karar verme yetkisi verilen valiliklerde mülakatı yapmak ve karar vermek üzere personel görevlendirilir.*” (2006 Yönetmeliği, md.2). Ayrıca 3.maddede İçişleri Bakanlığı’nın gerekli gördüğü durumlarda karar yetkisini de valiliklere devredebileceğinden bahsedilmiştir; “*İçişleri Bakanlığı, karar verme yetkisini uygun gördüğü hallerde valiliklere devredebilir.*”(2006 Yönetmeliği,md.3). Bununla birlikte yine 3.maddedeki İçişleri Bakanlığı’nın, talebi kabul edilmeyen yabancıların verilen bu karara 15 gün içinde valiliğe itiraz edebilecek olması fakat bu sürenin İçişleri Bakanlığı tarafından kısa tutulabilmesi Yönetmeliğin olumsuz tarafını oluşturmaktadır; “*İtiraz süresi kararın daha hızlı verilebilmesi için gerekli görülen durumlarda İçişleri Bakanlığı’nca daha kısa olarak belirlenebilir.*”

Bir diğer düzenleme 22 Haziran 2006 yılında Emniyet Genel Müdürlüğü tarafından çıkartılan 57 Sayılı Genelge’dir. Bu Genelge’nin amacı; “*1951 tarihli Mültecilerin Hukuki Durumuna Dair Cenevre Sözleşmesi ve Mültecilerin Hukuki Statüsüne ilişkin 31 Ocak 1967 tarihli Protokol ile Türkiye’ye İltica eden veya Başka*

Bir Ülkeye İltica Etmek Üzere Türkiye’den İkamet İzni Talep Eden Münferit Yabancılar ile Topluca Sığınma Amacıyla Sınırlarımıza Gelen Yabancılara ve Olabilecek Nüfus Hareketlerine Uygulanacak Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik çerçevesinde Türkiye dâhilinde İltica/ Sığınma başvurusunda bulunan yabancı uyruklu ya da vatansız kişilere uygulanacak usul ve esasların belirlenmesidir.”(57 Sayılı Genelge, s.6). Sığınmacı nüfusunun gözetim ve kontrolüne yönelik yöntemleri tanımlayan bu düzenleme; kamu otoritelerinin iç düzenlemelerinin hukuk çerçevesinde yapılması için kullanılan idari bir araç işlevselliğinde uygulamaya geçirildi. Bu genelge üzerinden yasal sistemdeki çoklu yapıda ulusal aktörlerin daha fazla yetki, bilgi ve beceriye sahip olması hedeflenmiştir (Biner,2016:s.92). Genelge, 1994 Yönetmeliği’nin etkin bir şekilde uygulaması için, insan hakları, uluslararası koruma ve mülteci hukuku konularında eğitilmiş personelin istihdamı, tercüman hizmetinin tesisi, başvuru sahiplerinin, özellikle Avrupa haricinden gelen başvuru sahiplerinin, BMMYK’ya kaydolmaları yönünde yazılı ve sözlü bilgilendirilmeleri, ön görüşme ve mülakat aşamaları, olumsuz karara karşı dilekçe veya ek mülakat ile itiraz hakkının kullanılması ve sivil toplum kuruluşlarıyla etkin işbirliği gibi olumlu düzenlemeler içermektedir (Ergüven &Özturanlı,2013:s.1028).

En nihayetinde geç de olsa Avrupa Birliği katılım süreci çerçevesinde tek bir mülteci hukuku oluşturulmuş ve 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu (YUKK) 11 Nisan 2013 tarihinde uygulamaya girmiştir. Türkiye için önemli bir adım olan bu kanun 1951’de yapılan Cenevre Sözleşmesindeki Coğrafi Kısıtlamayı bir nebze de olsa iyileştirmiş ülkemize sığınan göçmenlere yol gösterici olmuştur. Hukuki statüsünü bu kanun ile belirlemiştir. Bu kanunun 4.Maddesi uyarınca ilk kez Geri Gönderme Yasağı tanımlanmıştır; *“Bu kanun kapsamındaki hiç kimse, işkenceye, insanlık dışı ya da onu kırıcı ceza veya muameleye tabi tutulacağı veya ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsala gruba mensubiyeti veya siyasi fikirleri dolayısıyla hayatının veya hürriyetinin tehdit altında bulunacağı bir yere gönderilemez.”*

Kanunun üçüncü bölümünde Madde 61’de mülteciliğin tanımı verilmiştir. Buna göre mülteci; *“Avrupa ülkelerinde meydana gelen olaylar nedeniyle; ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi düşüncelerinden dolayı zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu için vatandaşı olduğu ülkenin*

dışında bulunan ve bu ülkenin korumasından yararlanamayan ya da söz konusu korku nedeniyle yararlanmak istemeyen yabancıya veya bu tür olaylar sonucu önceden yaşadığı ikamet ülkesinin dışında bulunan, oraya dönemeyen veya söz konusu korku nedeniyle dönmek istemeyen vatansız kişiye statü belirleme işlemleri sonrasında mülteci statüsü verilir.” Buradaki mülteci tanımı sadece Avrupa ülkelerinden gelenler için geçerlidir. Cenevre Sözleşmesi’ndeki tanım ile aynıdır. Tanımdaki Coğrafi Kısıtlama kaldırılmamıştır. Fakat bunun için Şartlı Mülteci tanımı yapılmıştır. Madde 62’ye göre; *“Avrupa ülkeleri dışında meydana gelen olaylar sebebiyle; ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi düşüncelerinden dolayı zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu için vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve bu ülkenin korumasından yararlanamayan ya da söz konusu korku nedeniyle yararlanmak istemeyen yabancıya veya bu tür olaylar sonucu önceden yaşadığı ikamet ülkesinin dışında bulunan, oraya dönemeyen veya söz konusu korku nedeniyle dönmek istemeyen vatansız kişiye statü belirleme işlemleri sonrasında şartlı mülteci statüsü verilir. Üçüncü ülkeye yerleştirilinceye kadar, şartlı mültecinin Türkiye’de kalmasına izin verilir.”* Bu tanıma göre Avrupa ülkeleri dışından gelen kimseler şartlı mülteci olarak tanımlanmıştır. Bunların dışında kalan kimseler için ise Madde 63’te İkincil Koruma tanımı yapılmıştır; *“Mülteci veya şartlı mülteci olarak nitelendirilemeyen, ancak menşe ülkesine veya ikamet ülkesine geri gönderildiği takdirde; a) Ölüm cezasına mahkum olacak veya ölüm cezası infaz edilecek, b) İşkenceye, insanlık dışı ya da onur kırıcı ceza muameleye maruz kalacak, c) Uluslararası veya ülke genelindeki silahlı çatışma durumlarında, ayırım gözetmeyen şiddet hareketleri nedeniyle şahsına yönelik ciddi tehditle karşılaşacak, olması nedeniyle menşe ülkesinin veya ikamet ülkesinin korumasından yararlanamayan veya söz konusu tehdit nedeniyle yararlanmak istemeyen yabancıya da vatansız kişiye, statü belirleme işlemi sonrasında ikincil koruma statüsü verilir.”*

Fakat bu tanımlar Türkiye’ye gelen yoğun göç durumunda Suriyeli göçmenlerin tam olarak statüsünün belirlenmesinde yetersizdir. Çünkü şartlı mülteci tanımı bireysel olarak göç eden kimseler için geçerlidir. Böylesine yoğun göç durumu için bu statünün belirlenmesi çok uzun ve yoğun bir iştir. Bunun için kitlesel göç durumlarında kullanılmak üzere Madde 91’de Geçici Koruma tanımı yapılmıştır;

“Ülkesinden ayrılmaya zorlanmış, ayrıldığı ülkeye geri dönemeyen, acil ve geçici koruma bulmak amacıyla kitlesel olarak sınırlarımıza gelen veya sınırlarımıza geçen yabancılara geçici koruma sağlanabilir.” Bu tanımdan anlaşıldığı üzere ülkemizde bulunan 3 milyon Suriyeli göçmenin hukuki statüsü Geçici Koruma Statüsüdür.

Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu’ndan hemen sonra kabul edilen Geçici Koruma Yönetmeliği de 22 Ekim 2014 tarihinde yürürlüğe girmiş ve yaşanan Suriyeli göçmenler üzerinden şekillenmiştir. Bu yönetmeliğin Geçici 1.Maddesinde belirtildiği üzere; *“28/4/2011 tarihinden itibaren Suriye Arap Cumhuriyeti’nde meydana gelen olaylar sebebiyle geçici koruma amacıyla Suriye Arap Cumhuriyeti’nden kitlesel veya bireysel olarak sınırlarımıza gelen veya sınırlarımızı geçen Suriye Arap Cumhuriyeti vatandaşları ile vatansızlar ve mülteciler, uluslararası koruma başvurusunda bulunmuş olsalar dahi geçici koruma altına alınırlar. Geçici korumanın uygulandığı süre içinde, bireysel uluslararası koruma başvuruları işleme konulmaz.”* (Geçici Koruma Yönetmeliği, Geçici Madde 1). Bu maddeyle Suriyeli göçmenlerin kesin olarak hukuki statüsü belirlenmiştir. Yine yönetmeliğin 1.maddesinde amacının ülkesinden ayrılmaya zorlanmış, ayrıldığı ülkeye geri dönemeyen, acil ve geçici koruma amacıyla kitlesel olarak sınırlarımıza gelen veya sınırlarımıza geçen yabancıların, 4/4/2013 tarihli ve 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanununun 91.maddesi çerçevesinde, uluslararası koruma talebi bireysel olarak değerlendirmeye alınamayanlara sağlanabilecek geçici koruma işlemlerinin usul ve esasları ile bu kişilerin Türkiye’ye kabulü, Türkiye’de kalışı, hak ve yükümlülükleri, Türkiye’den çıkışlarında yapılacak işlemleri, kitlesel hareketlere karşı alınacak tedbirleri ve ulusal ve uluslararası kuruluşlar arasındaki işbirliğiyle ilgili hususların düzenlenmesi olduğu belirtilmiştir (Geçici Koruma Yönetmeliği, md.1).

1.5. Güvenikleştirme Kavramı ve Göçün Güvenikleştirilmesi

Güvenikleştirme kavramı 1980 yılında Kopenhag Okulu tarafından literatüre kazandırılmıştır (Mandacı ve Özerim,2013: s.106). COPRI (Copenhagen Peace Research Institute- Kopenhag Barış Araştırmaları Enstitüsü) çerçevesinde oluşan Kopenhag Okulu 1985 yılından itibaren geleneksel güvenlik anlayışlarına olan

güvenin azalması ve ters orantılı olarak eleştirilerin artması sonucunda, uluslararası güvenlik çalışmalarını, güvenliği askeri güvenlik olarak tanımlayan dar çerçevesinden çıkarıp, uluslararası ilişkilerde güvenlik kavramını daha geniş bir perspektifte ele almaktadır (Zora,2015:s.116). Kopenhag Okulu araştırmacıları arasında Barry Buzan, Ole Weaver, Jaap De Wilde, Morten Kelstrup, Pierre Lamartine ve Elzbieta Tromer bulunmaktadır. Kopenhag Okulu şu soruya yanıt aramaktadır “Uluslararası ilişkilerde bir şeyi güvenlik konusu yapan şey nedir?” (Yüksel,2014:s.171). Kopenhag Okulunun uluslararası ilişkiler disiplinine kazandırdığı kavramlar arasında Güvenlik Sektörü, Bölgesel Güvenlik Kompleksi, Güvenlikleştirme ve Ters Güvenlikleştirme vardır.

Güvenlik tanımını ele alırken Buzan güvenliğin tıpkı sevgi, güç, adalet, barış kavramları gibi tartışmaya açık olduğunu ve muğlak bir kavram olduğunu vurgulamaktadır. Bu sebeple güvenlik tanımı üzerine çözülemeyen tartışmalar bulunmaktadır (Buzan, 2007:s.29). Güvenlikleştirme kavramının kuramsallaşmasına katkıda bulunan Ole Waever’a göre ise güvenlik, bir güvenlik tehdidin varlığına ve bu tehdidin ortadan kaldırılması için alınan birtakım tedbirlerle ortaya çıkmaktadır (Waever,1995:s.7). Waever güvenlikleştirme teorisinin amacını ortaya koyarken geleneksel güvenlik yaklaşımının iki kavramına dikkat çeker: Varoluşsal tehditler ve hayatta kalma. Devletlerin nihai amacı hayatta kalmaktır ve varoluşsal tehditler ortaya çıktığında devletler güvenlikleştirici aktörler aracılığıyla bu tehditleri dillendirmekte, kimi zaman kamuoyu desteğini de alarak bu tehditlerin ortadan kaldırılabilmesi için olağanüstü tedbirlere başvurabilmektedir.

Kopenhag Okulu bireylerin, devlet dışı oluşumların ve grupların güvenlik kaygılarını içermelerini ve güvenliğin alanının derinleştirilmesi gerektiğini vurgulamaktadır. Kopenhag Okulunun güvenlikleştirme tanımı, askeri güvenlik yaklaşımlarının ötesine geçemediği yaklaşımları konu almaktadır. Kopenhag Okulu Güvenlikleştirme kavramını uyarladığı sektörel yaklaşımlara bakıldığında A’dan Z’ye her şeyin güvenlik tehdidi olarak söylemlerinde kullanılabildiği görülmektedir (Akgül-Açıkmeşe,2011:s.57). Güvenliğin askeri güvenlik ötesinde de tehditler içerdiğini güvenlikleştirme teorisi ile açıklamaktadırlar. Buzan,Waever ve Wilde uluslararası ilişkiler literatürüne kazandırdıkları Güvenlik Sektörü kavramına askeri

güvenlik tanımlarının ötesinde beş yeni sektör eklemiştir: iktisadi, siyasi, toplumsal, çevresel ve insani güvenlik. Güvenliğin referans nesnelere olarak kavrama dahil edilen bu güvenlik sektörleri ile devlet dışı nesnelere de güvenlik tehditlerinin bir parçası olabileceği gösterilmeye çalışılmıştır. Bu sektörler kavrama dahil edilirken askeri güvenlik sektörünün önemi göz ardı edilmemiştir (Baysal ve Lüleci,2015:s.72). Buzan bu güvenlik sektörlerini şu şekilde açıklamaktadır: “Askeri sektör kuvvete dayalı ilişkiler; siyasi sektör otorite, yönetim statüsü ve tanıma ilişkileri; iktisadi sektör ticaret, üretim, finans ilişkileri; toplumsal sektör kolektif kimlik ilişkileri; çevresel sektör ise insan faaliyetleri ve gezegenin biyosferi ile ilgilidir.”(Buzan vd,1998:s.7). Özellikle Kopenhag Okulunun en çok tartışma yaratan güvenlik sektörü toplumsal güvenlik tanımı olmuştur. Toplumsal güvenlik kavramı, güvenliği devletten topluma çevirmiştir ve bir topluluğun kimliğine yönelik bir tehdidin savunulması olarak tanımlanmıştır (Özerim,2014:s.14). Waever’e göre toplumsal güvenlik bir topluluğun kimliğine yönelik algılanan bir tehdide karşı savunulması olarak tanımlanmaktadır (Waever,2008:s.153). Toplumsal güvenlik sektörünün referans nesnesi, toplumun taşımış olduğu aidiyet hissi sebebiyle “biz”lik algısının tehdit edildiği konusunda toplumda karşılık bulmaktadır (Baysal ve Lüleci, 2015:s.73).

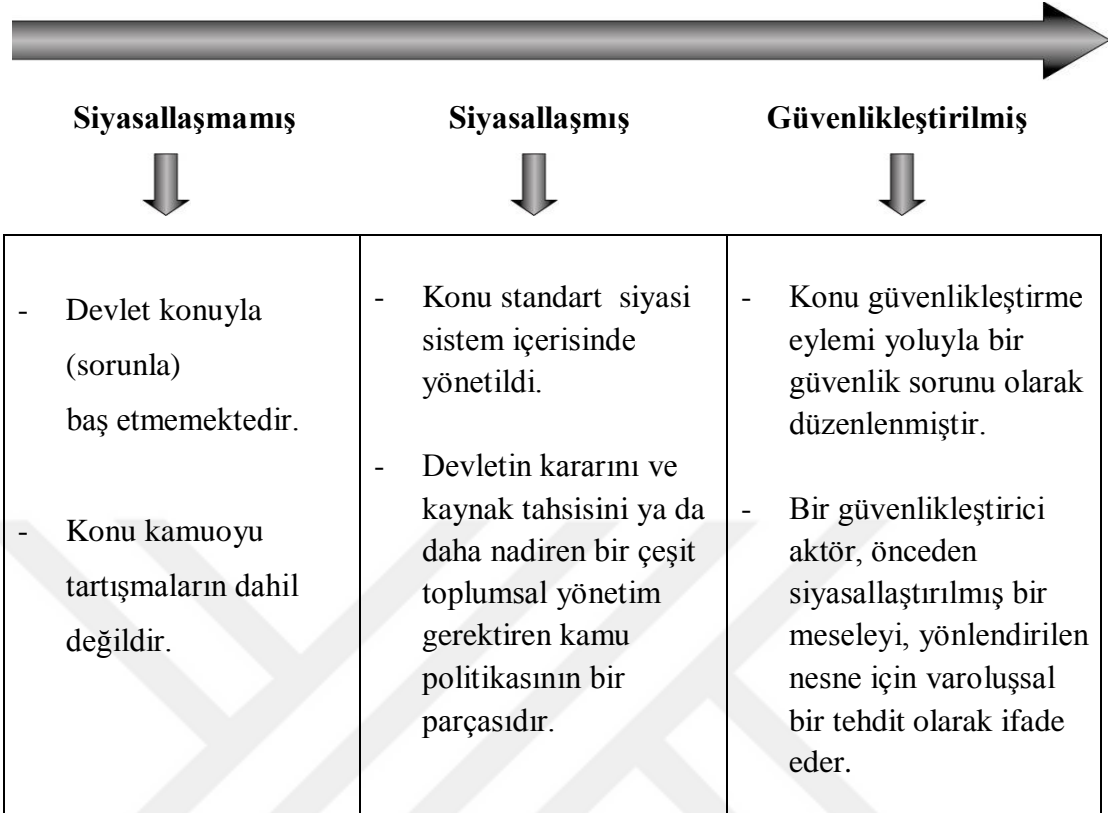
Kopenhag okulunun literatüre kazandırdığı bir diğer kavram olan Bölgesel Güvenlik Kompleksi ise 2003 yılında Barry Buzan ve Ole Waever tarafından yayımlanan *Regions and Powers: The Structure of International Security* kitabında ortaya atılmıştır. Buzan’a göre tüm devletler birbirleriyle güvenlik açısından bağımlıdırlar ve bu devletlerin birbirine yakınlık ve uzaklıkları güvenlik bağımlılıklarının farklı ölçülerde olmasına yol açar. Güvenlik önceliklerinin ve güvenlik dinamiklerinin örtüşmesi gerekmektedir ve bu devletler arasında bağımlılık yaratmaktadır. Bu bağımlılık devletlerin ortak bir tehdidin varlığı ile birlikte karşılıklı işbirliği sağlanmasına yol açmaktadır. Bu devletlerin coğrafi olarak birbirlerine yakın olması belli bir kriter değildir. Devletlerin ihtiyaçlarının birbiriyle eş olması temel kriterdir.

Güvenlikleştirme kavramı ise Ole Waever tarafından ilk olarak 1995 yılında ortaya atılmış ve daha sonra Kopenhag okulu araştırmacılarının da çalışmalarına

temel oluşturur hale gelmiştir (Baysal ve Lüleci,2015:s.63). Ole Waever güvenikleştirme kavramını açıklarken dil teorisinin yardımı ile güvenliğin bir söz edimi olarak kabul edilebildiğini söyler. Bu kullanımda güvenlik çıkardan bağımsız değildir ve söyleyişin kendisi eylemdir. Söyleme ile bir şey yapılmış olur (iddiaya girmek, söz vermek, bir gemiye isim vermek gibi). Güvenlik söyleyişi, bir devlet temsilcisinin güvenlik kavramını telaffuz ederek belli bir gelişmeyi özel bir alana sokması ve bu gelişmenin engellenmesi için gerekli tüm araçları kullanma hakkını talep etmesiyle oluşur (Waever,1995:s.55). Kopenhag Okuluna göre güvenlik söz edimi ile ortaya çıkmaktadır. Söz edimi “bir şey söylemek bir şey yapmak” anlamındadır. Söz edimi teorisini ortaya atan John Austin’e göre konuşma sadece kelimelerle değil, aynı zamanda jest, beden dili, ses tonu, dilin biçemi, söylem düzeyi, aktarım hızı ve daha birçok etmen konuşmanın karşı tarafa aktarılmasında önemli rol oynamaktadır. Burada önemli olan ana nokta, herkesin bir konuyu söz edimi kullanarak güvenlik tehdidi haline getirememesidir. Bir sorunun güvenlik sorunu olması için güvenikleştirici aktörlerin söz edimi sayesinde sorunları güvenikleştirmesi gerekir. Sorunlar kendiliğinden güvenliğe tehdit teşkil etmezler. Neyin veya kimin, neden ve kimden korunması gerektiği meselesi, bu durumu dillendiren ve dillendirme ile beraber bir tür eyleme de geçiren kişi ve söylemlerin meselesidir (Bandoğlu, 2016:s.323).

1997 yılında Buzan, Waever ve Wilde tarafından yayımlanan Güvenlik: Yeni Bir Analitik Çerçeve (Security: A New Framework for Analysis) kitabında güvenikleştirme şu şekilde tanımlanmaktadır: “Güvenikleştirme, politikaları oyunun yerleşik kurallarının ötesine taşıma hareketidir ve bir konuyu ya politikanın özel bir çeşidi ya da politika üssü olarak çerçevelemektedir. Bu sebeple Güvenikleştirme, siyasallaştırmanın aşırı bir versiyonu olarak görülebilmektedir. Teorik olarak, kamu alanındaki herhangi bir konu “siyasallaşmamıştan” “siyasallaşmışa” ve oradan da “güvenikleştirilmiş” uzanan bir spektrumda konumlandırılabilir.” Bu tanıma göre güvenikleştirme, bir konunun acil önlem gerektiren ve siyasal sürecin normal sınırları dışında hareketleri meşru kılan bir dış tehdit olarak sunabilmekte, “kural dışı” uygulamaları harekete geçirebilmek için bir meşrulaştırma aracı işlevi görebilmektedir (Mandacı ve Özerim,2013:s.108).

Şekil 1: Güvenikleştirme Spektrumu

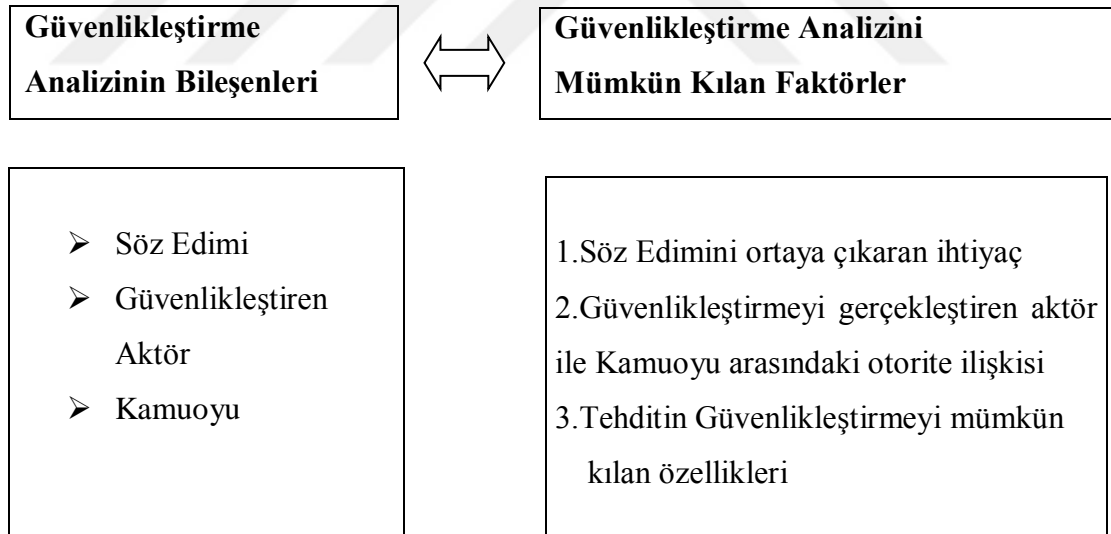
Kaynak: (Does, 2013)

Kopenhag okulu güvenlikleştirme terimini ortaya koyarken inşacı (constructivist) yaklaşımı temel almıştır. Buna göre güvenlik, bir toplumda veya bir grupta belli bir konunun nasıl güvenlik tehdidi haline getirildiği ile ilgilidir. Belli konuların güvenlik tehdidi olarak inşa sürecidir. Bu inşa süreci de güvenlikleştirme kavramını oluşturur. Güvenlik inşa süreci her zaman başarılı bir güvenlikleştirme ile sonuçlanmaz. Güvenlik sürecinin başarılı bir güvenlikleştirmeye dönüşebilmesi 3 aşamadan oluşur: 1. Hayati bir tehdit unsurunun belirlenmesi, 2. Bu tehdidin ortadan kaldırılmasının acil bir durum olarak kabul edilmesi, 3. Bu tehdidin ortadan kaldırılabilmesi için olağanüstü tedbirlerin alınması gerektiğinin kabulü. Üçüncü aşamada kamuoyunun vereceği destek de güvenlikleştirme sürecinin başarısıyla doğru orantılıdır (Akgül-Açıkmeşe, 2011:s.61).

Güvenikleştirme kavramında ortaya güvenlik tehdidi olarak konulan konunun, bu tehdit konusunun kim tarafından dile getirildiğinin, hangi ortamda dile getirdiğinin, bu kişinin hangi kurum, kişi ve amaca hizmet ettiğinin analizi

Güvenlikleştirme Analizi ile açıklanmaktadır. Güvenlik tehdidi olarak ortaya konan konuyu güvenlik elitleri olduğundan daha önemli göstererek, ülkede düşman ve tehdit algısı yaratarak, iç ve dış politikanın belirlenmesinde önemli rol oynamaktadırlar. Güvenlikleştirme sayesinde bir konu güvenlik elitleri aracılığıyla tehdit olarak gösterilir ve bu konunun mutlak önceliği olduğu, bu sorun çözülmeden diğer sorunlara geçilemeyeceği algısı yaratılır. Bu sayede güvenlik elitleri olağanüstü önlemler ve tedbirler alma konusunda meşru kılınmış olur (Baysal ve Lüleci,2015:s.82). Bu tedbirlerin ve önlemlerin alınmasında kamuoyunun da güvenlik elitlerinin söz edimini onaylaması veya onaylamaması, güvenlik elitlerinin güvenlikleştirme sürecini başlatmada ve sürecin sonunda gereken olağanüstü tedbirler ve önlemler alabileceğine inanması gerekir. Kamuoyunun bu güvenlikleştirmeyi kolay kabul etmesinin yolu, tehdit konusu haline getirilen güvenlik sorununun tarihsel ve sosyal geçmişidir.

Şekil 2: Güvenlikleştirme Analizinin Temel Kavramları

Kaynak: (Coşkun,2011:s.13)

Güvenlikleştirme kavramına örnek teşkil eden göçün güvenlikleştirilmesi kavramı ise yeni bir tanım olmamakla beraber son yıllarda özellikle artmıştır. Soğuk Savaş'ın ardından artan insan hareketliliği zamanla göçün bir güvenlik sorunu haline gelmesine ve bir tehdit sorunu olarak algılanmasına yol açmıştır. 1990'lı yıllar göçün uluslararası ilişkiler ve sistemine yönelik "ulusal güvenlik" odaklı birçok farklı

tartışmaya konu olmasına yol açmıştır (Gök,2016:s.31). Devletler göçü daha çok güvenlik perspektifinden ele alarak insani boyutunu göz ardı etmektedirler. Bu durumun en önemli sebebi 11 Eylül saldırıları sebebiyle göçe olan yaklaşımın daha çok güvenlik alanında değerlendirilip göçü engellemek ve kontrol altında tutmak için güvenlikleştirme kapsamına alınmasıdır. Bu dönemden sonra göç politikaları da şekil değiştirmiştir ve devletlerin iç politikalarına dahil edilmeye başlanmıştır. Göç güvenlikleştirilirken göçmenler de aynı zamanda suç öznesi olarak görülmeye başlanmıştır (Mandacı ve Özerim,2013:s.123). Göçmenlere ve yabancı doğumlu nüfusa karşı gerçekleştirilen organize ve siyasal motivasyonlu şiddetin yaygınlaştığı, göçmenlerin siyasal şiddet karşısındaki savunmasızlığının Soğuk Savaş sonrası dönemde arttığı görülmektedir (Castles ve Milles,2008:s.399).

Göçün güvenlikleştirilmesi sırasında göçten kimin ne zaman ne kazandığı ya da kaybettiği ve göçmenin devletin otoritesini, gücünü ve egemenliğini zayıflatıp zayıflatmadığı ve göçün kimin “çıkarına” olduğu konusu önem kazanmaktadır (Gök,2016:s.68). Göç güvenlikleştirilirken yukarıda açıklanan güvenlikleştirme öğeleri kullanılmaktadır. Özellikle siyasi partiler göçü güvenlikleştiren aktörlerdir. Onların söz edimini kullanarak halkı etkileme konusundaki başarısı bu güvenlikleştiren aktörlerin temsil ettiği partilerin son seçimlerde oy oranlarını artırmasıyla gözlemlenebilmektedir. Göç güvenlikleştirilirken toplumsal güvenlik sektörüne atıfta bulunularak toplumdaki “biz” olgusunun tehdit edildiği algısı yaratılmaktadır. Göçün tarihsel kökeni geçmişlere dayandığı için ikna edilmesi gereken hedef kitlenin bu tehdidin varlığını kabul etmesi kolaylaşmaktadır. Ulusal kimliğin bu şekilde çok kolaylıkla güvenlikleştirilebilmesinin sebebi ne kadar fazla sosyal yer değiştirme, statü değişikliği ve bireysel güvensizlik olursa, kimliğin de o kadar siyasileştirilmesi veya güvenlikleştirilmesindedir (Waever, 2008:s.156-157).

Son yıllarda Avrupa’da yaşanan terör olaylarının artması (Mart 2004 tarihinde Madrid’de üç ayrı trene düzenlenen bombalı saldırılar, Temmuz 2005 tarihinde İngiltere’nin başkenti Londra’da düzenlenen intihar saldırısı, Ocak 2015’de Fransa’nın başkenti Paris’te ünlü mizah dergisi Charlie Hebdo’ya düzenlenen saldırı, Paris’te Kasım 2015’de silahlı ve bombalı saldırı, Temmuz 2016 tarihinde Fransa’nın Nice kentinde Ulusal gün kutlaması için toplanan insanların içine giren kamyon

saldırısı, 2016 Mart tarihinde Belçika'da uluslararası havalimanı ve metro istasyonunda düzenlenen intihar saldırıları, 2016 Aralık yılında Berlin'de Noel pazarında kalabalığın içine dalan kamyonlu saldırı, 2017 Mayıs tarihinde İngiltere'nin Manchester kentinde bir konser salonuna düzenlenen saldırı) ve bu olaylarda göçmenlerin yer alması Avrupa'nın göçü güvenlikleştirmesine, siyasi partilerin bu yönde politikalar çizmesine yol açmıştır. İkinci bölümde Avrupa Birliği'nin göçü güvenlikleştirmesi ele alınacak Suriyeli göçmenlere yönelik göç politikalarına değinilecektir.

İKİNCİ BÖLÜM

2. AVRUPA BİRLİĞİ VE GÖÇÜN GÜVENLİKLEŞTİRİLMESİ

Soğuk savaş sonrası Avrupa hem Avrupa içerisinden (Doğu Avrupa'dan Batı Avrupa'ya), hem dağılan Sovyetler Birliği'nden hem de 1990'lar itibariyle Afrika ülkelerinden yeni göçlerle karşılaşmıştır (Özerim,2014:s.26). 1980'li yılların ortalarından itibaren, Avrupa ülkelerinde özellikle sansasyonalist gazeteciler ve sağ kanat politikacılar suç oranlarının artışı, terörizm, sosyal politikaların iflası ve kitlesel işsizlik gibi sorunları mültecilere ve sığınmacılara bağlamışlardır (Castles ve Miller,2008:s.144). Göçün güvenlikleştirilmesi Avrupa için yeni bir kavram değildir fakat göç konusu Avrupa Birliği gündeminde Suriyeli göçmenler ile birlikte önemli bir konu haline gelmiştir. Türkiye üzerinden Avrupa'ya geçen göçmenler Avrupa Birliği'nin göç politikalarının yeniden düzenlenmesine yol açmıştır. Avrupa'nın Türkiye ile olan ilişkilerine de yeni bir soluk getiren Suriyeli göçmenler, Avrupa'nın büyük bir göç dalgasına karşı nasıl karşılık verdiğinin görülmesi açısından da etkili olmuştur.

Avrupa Birliği'nin göçü güvenlikleştirmesinde Kopenhag Okulu araştırmacılarından olan Buzan, Waever ve Wilde'in belirttiği "X halkı Y halkının akınlarıyla istila edilmekte veya zayıflatılmaktadır. X toplumu olduğu şekilde kalamayacaktır; çünkü diğerleri toplumu tekrardan dizayn edeceklerdir. X kimliği, nüfusun kompozisyonundaki değişim ile farklılaşacaktır (Buzan vd,1997:s.121)" ifadesi bugün Avrupa'nın Suriyeli göçmenler dahil ülkesine göç eden insanlara bakışını açıklamaktadır. Siyasi partilerin özellikle aşırı sağ partilerin göçün güvenlikleştirilmesinde başarılı olduğu değil, etkin olduğu ve başka etkenlerinde göçün güvenlikleştirilmesinde etkili olduğu kabul edilmektedir. Göçün güvenlikleştirilmesinde unutulmaması gereken göç konusunda güvenlikleştirmenin çok aktörlü bir süreç olduğudur (Mandacı ve Özerim,2013:s.111).

Castles ve Miller'a göre göçmenlere eşit hak vermeyi reddederek onları dışlayan politikalar uzun dönemde çatışma yaratma riski taşırlar. Bu yüzden, demokrasilerin göçmen haklarına dair hayati güvenlik ilgisinin olması kaçınılmaz bir

sonuçtur (2008:s.399). Bu sebeple Avrupa'nın göçü güvenlikleştirirken siyasi sebeplerle güvenlikleştirmekte olduğu ve insani boyutunu göz ardı ettiği görülmektedir. İnsani boyut göz ardı edilerek Avrupa ülkelerindeki aşırı sağ partilerin oy oranlarını artırmasına, İslamofobinin ve yabancı düşmanlığının yaygınlaşmasına yol açılarak göçmenlere uygulanan haksız uygulamalar devam etmektedir. Avrupa Birliği göçe yönelik dış politikasını güvenlik çerçevesinde ele almaktadır. Avrupa Birliği'nin göçü güvenlikleştirirken genel olarak kullandığı 5 söylem vardır (Şemşit,2010:s.147):

- Avrupa'nın nüfusu fazladır.
- İşgücü piyasası ihtiyaçları göçü makul göstermektedir.
- İşgücünün serbest dolaşımı her zaman bir çözüm değildir.
- Göç, üye ülkelerin refah sistemlerinin yükünü arttıracaktır.
- Göç nüfusun yaslanmasını telafi edemez.

Avrupa'nın Suriye krizinin yaratmış olduğu kitlesel olarak göç eden Suriyeli göçmenler karşısında Türkiye ile girdiği diyaloglarda da siyasi sebepler neticesinde göçü güvenlikleştirdiği ve ortak göç politikaları kapsamında üçüncü ülkelere uygulamış olduğu Geri Kabul Anlaşmaları neticesinde Türkiye'nin göçmenleri ülkesinde tutmasını sağladığı ve Avrupa içerisine göçmen girişini kısıtladığı görülmektedir. Suriyeli göçmenler ile birlikte Avrupa Birliği tam üyelik müzakereleri yürüttüğü Türkiye ile yeni bir döneme girmiştir. Özellikle 2015 yılında art arda yapılan müzakerelerle çeşitli anlaşmalar yapılmış, Suriyeli göçmenlerle ilgili kararlar alınmıştır. Yapılan anlaşmalarda Türkiye için 72 kriterli bir yol haritası da belirlenerek, bu 72 kritere uyum sağlandığı takdirde Avrupa ülkelerine Vizesiz Seyahat imkânı sağlanacağı konusunda mutabakata varılmıştır. Türkiye, 72 kriterin büyük çoğunluğunu tamamlamasına rağmen henüz Vizesiz Seyahat konusunda kesin bir karar yoktur. Avrupa'nın göç konusunu güvenlik sorunu haline getirmesi, çeşitli müzakerelerde ülkelerle Avrupa sınırlarına yönelik göçü kısıtlayıcı tedbirleri daha da sıklaştırması Avrupa'nın Kale Avrupası (Fortress Europe) olarak anılmasına sebep olmuştur. İlerleyen bölümlerde Avrupa'nın bugünkü Suriyeli göçmenlere uyguladığı politikaların geçmişinde göç konusunda uyguladığı politikalara ve almış olduğu kararlara yer verilecek ve ortak göç politikaları ele alınacaktır. Avrupa Birliğinde

ülke uygulamalarına bakılarak Avrupa’da yükselen aşırı sağ partilerinin göç tutumları incelenecek ve giderek artan İslamofobi ve yabancı düşmanlığına değinilecektir.

2.1. Avrupa Birliği’nin Suriyeli Göçmenlere Yönelik Göç Politikaları

Avrupa Birliği’nin Suriyeli göçmenlere yönelik göç politikalarını anlayabilmek için öncelikle Avrupa’nın göçe olan tepkisini, yıllar içinde göç konusundaki uygulamalarını görmek gerekmektedir. Avrupa’nın göçmenlere olan bakışı, bu yönde ne tür politikalar geliştirdiği, Suriyelilere karşı tutumlarının anlaşılması için gereklidir. İkinci Dünya Savaşı sonrasında, ortak ekonomik politikalar gerçekleştirmek amacıyla başlayıp gittikçe siyasi bir oluşuma doğru hareket etmekte olan Avrupa’nın yaşamakta olduğu sosyal ve ekonomik dönüşümün en önemli deneyimlerinden birini Birlik topraklarına dışarıdan yönelen göç teşkil etmektedir (Güleç,2015:s.82, Mandacı vd,2013:s.106). Öncelikle Avrupa’da göç kavramı, tüm dünyada olduğu gibi Soğuk Savaş’tan sonra değişmeye başlayan güvenlik algısının değişmesiyle göç hareketliliği de bir tehdit olarak görülmeye başlanmış, ülkeler göçe karşı tepkilerini güvenlikleştirme üzerinden yürütmüşlerdir.

20.yüzyıldan itibaren göç veren ülke konumundan göç alan ülke konumuna gelen Avrupa ülkeleri kendi göç politikalarını güvenlikleştirme kavramı üzerinden düzenlemeye başlamışlardır. Bir zamanlar halkını kitleler halinde ABD’ye gönderen Avrupa’nın büyük ülkelerinde, artık ABD ile yarışır derecede yabancı doğumlu nüfus vardır. Avrupa’ya göçün ilk aşaması özellikle 2. Dünya Savaşı sonrası yeniden inşa çalışmalarında güneydeki çevre ülkelerden kuzeydeki sanayileşmiş ülkelere istihdam edilmek üzere vasıfsız “misafir işçilerin” davet edilmesi uygulamasıyla başlamıştır (Kunzig,2016:s.100,Güleç,2015:s.83). Bu misafir işçiliğe örnek olarak Türkiye’den çoğunluğu Almanya’ya göç eden insanları örnek verilebilir. 1950’ler ve 1960’larda ekonomik büyüme yaşayan Batı Almanya’da işçi ihtiyacı baş göstermiştir. İlk olarak İtalya’dan, daha sonra Yunanistan ve İspanya’dan işçi alınmıştır; ama en çok işçi Türkiye’den gelmiştir. Misafir işçi programı, Arap petrol ambargosunun yol açtığı durgunluk nedeniyle 1973 yılında sonlandırılmıştır. Ancak

günümüzde Almanya’da halen Türk kökenli 3 milyon kişi yaşamaktadır (Kunzig,2016:s.108). Diğer evre, bu ülkelerde hayatlarını kuranların aileleriyle birleştirilmeleriyle birlikte gerçekleşmiştir. Son aşama ise, Soğuk Savaş’ın bitimiyle Doğu Blok ülkelerindeki komünist rejimlerin yıkılmasıyla birlikte Batı’ya iltica eden insanlar tarafından gerçekleştirilmiştir (Güleç,2015; s.83).

1957 yılında Avrupa Ekonomik Topluluğunu kuran anlaşma olan Roma Antlaşmasında ilk olarak Avrupa Birliği Ortak Göç Politikasına değinilmiştir. Antlaşmanın Başlık 3’de geçen kişilerin, hizmetlerin ve sermayenin serbest dolaşımı bölümünde ele alınmıştır.

1970’li yıllarda yaşanan petrol krizi ile birlikte AB’nin ortak göç ve sığınma politikasına zemin oluşturacak ve “iç güvenlik” alanında ileride yasadışı göç konusunu da içerecek devletlerarası bir dizi anlaşmaya imza atılmıştır. Bunlardan ilki “Trevi Group” adı altında 1975 yılında Avrupa Konseyi Roma Zirvesinde oluşturulan örgüttür. Örgüt 1976 yılından itibaren taraf ülkelerin İçişleri ve Adalet Bakanlıklarından yetkililerle toplanmış, sivil havacılık güvenliği, terörizm ve nükleer güvenlik dahil bir dizi başlıkta bilgi paylaşımı gerçekleştirmiştir (ORSAM,2012; s.12).

14 Haziran 1985 yılında “Schengen Anlaşması” Avrupa Topluluklarının üyesi olan Belçika, Hollanda, Lüksemburg, Fransa ve Almanya tarafından imzalanmıştır. Schengen anlaşmasının amacı; ortak sınırlarda o zaman için Avrupa Topluluğu üyesi ülke vatandaşlarının giriş-çıkışlarına yönelik kontrolün, malların ve hizmetlerin hareketini kolaylaştırması için aşamalı olarak kaldırılması ve Avrupa’da taraf ülkeler arasında dâhili sınırların olmadığı bir bölge meydana getirilmesidir (Köktaş,2011:s.244). Bir yandan imzacı devletlerin ortak sınırlarındaki kontrolleri yavaş yavaş kaldırırken, diğer yandan dış sınırları üzerinde güvenlik ve denetimleri güçlendirmiştir. Bu bağlamda Schengen Grubu’nun kurulması, ortak direktiflerle sınırları ve göçe karşı kısıtlamaları güçlendirmek amacıyla gerçekleştirilen bir girişim olarak görülmektedir (Güleç,2015:s.85).

1990 tarihli Dublin Sözleşmesi, Avrupa Topluluğu’na üye devletlerden birine yapılan sığınma başvurusunun incelenmesinden sorumlu devletin bulunmasını

sağlamak amaçlı hazırlanmıştır. Bu sözleşmeye göre bir mültecinin hangi üye devlet sınırları içerisine girdiyse işlemlerinin orada yapılacağı öngörülmüştür. Fakat bu sözleşme ulusüstü bir girişim değil hükümetler arası bir niteliğe sahip olmuştur (Özerim,2014:s.28). 1991 yılında ise bir sığınmacının başka bir ülkede sığınma başvurusu yapıp yapmadığını kontrol etmek amaçlı bir sistem kurulması kararlaştırılmıştır. Sığınma başvurusu yapanların parmak izleri alınarak 2000 yılında EURODAC (Avrupa Otomatik Parmak İzi Tanıma Sistemi/Automated Fingerprint Identification System) adıyla ortak bir sistem oluşturulmuştur.

Bugünkü Avrupa Birliği adının alındığı 1992 imzalı 1993 yılında yürürlüğe giren Maastricht Anlaşması ile Avrupa Birliğinin 3 temel sütunu oluşturulmuştur. Maastricht Anlaşması göç konusunda alınacak kararları üye devletlere bırakmıştır. Bu yönüyle Maastricht Anlaşması da hükümetlerarası bir niteliğe sahiptir. Bu kapsamda Antlaşmanın AB'nin göç yönetimi açısından en önemli icraatı Antlaşmadan önce devletler arası koordine edilen Trevi ve Göç Grubu gibi oluşumları kurumsal olarak birleştirmesi ve Trevi Grubunu AB'nin üçüncü temel olan Adalet ve İçişleri alanına entegre etmesidir (ORSAM,2012:s.12).

1997 yılında imzalanan Amsterdam Anlaşması önemli dönüm noktalarından biri olmuştur. Amsterdam Antlaşması ile Birliğin uluslar üstü nitelik kazanması yolunda önemli aşama kaydedilmesi sürecinin başlamasıyla, ortak göç ve sığınma politikalarının oluşturulması yönünde çeşitli tüzükler, direktifler, tebliğler ve teklifler düzenlenmiştir (Gençler,2005:s.191). Göç konusu, daha önce düzenlenmiş olan Schengen Anlaşması, Amsterdam Anlaşması sayesinde Topluluk Hukukunun bir parçası olmuştur. Ve bu anlaşma ile birliğin özgürlük adalet ve güvenlik kavramlarına serbest hareket, göç, ve iltica alanlarını kapsayan bir bölüm eklenmiştir. Bu hareketliliğe İngiltere ve İrlanda dahil değildir. Sınır kontrol haklarını saklı tutmuşlardır.

1999 yılında yapılan Tampere Zirvesi ile Tampere'de yapılan toplantıda AB'nin sığınma ve göçe ilişkin ortak bir hareket planı geliştirilmesi yönünde karara varmışlardır. Bu politikalar (Gençler,2005:s.188):

- 1.İnsani amaçlar ile ekonomik kaygılar arasında denge kurabilecek ayrıntılı bir perspektife sahip olabilmek,
- 2.Üçüncü ülke vatandaşlarına buldukları ülkenin vatandaşları ile eşitlik sağlayabilecek adil bir sistemin gerçekleştirilmesi,
- 3.Kaynak ülkelere yardımcı olabilecek ortaklıklar kurmak,
- 4.Cenevre ve diğer uluslararası Antlaşmalara bağlı kalarak, ortak bir iltica politikasının oluşturulmasıdır.

Tampere sonrası dönemde, bir yandan yasadışı göçün önlenmesinin öncelikle bir sınır kontrol meselesi olduğuna dair geleneksel anlayış sürdürülmüş ve özellikle 11 Eylül olayının yarattığı güvenlik baskısının etkisiyle de, hem ülkeler bazında hem de Birlik bazında sınır kontrolleri artırılarak devam ettirilmiştir (Samur,2008:s.5).

Tampere Zirvesi ardından yapılan Mart 2003 tarihli Lahey Zirvesi'nde onaylanan başlıca prensipler şunlar olmuştur; üçüncü ülkelerin iltica sistemlerinin geliştirilmesi için bu ülkelerle işbirliği yapılması, yasadışı göçle mücadele, yeniden yerleştirme programlarının uygulanması, kayıt dışı göçmenlerin kaynak ülkelere iadesi için politika düzenlenilmesi, sınır güvenliği alanında operasyonel işbirliğini sağlamak için görevlendirilen ve bağımsız çalışan AB ajansı FRONTEX için fon kurulması şeklindedir (Güleç,2015:s.87).

Tampere'nin devamı niteliğini taşımakta ve bir yol haritası çizmekte olan, 2004 yılında özgürlük, adalet ve güvenlik alanını güçlendirmek için kabul edilen Hague Programına göre 2005-2010 yıllarını kapsayan yeni bir 5 yıllık program öngörülmüştür. Program kapsamında gelecek 5 yıl için temel haklardan entegrasyon sorunlarına, organize suçlardan terörizm gibi alanlara uzanan 10 temel öncelik belirlenmiş olup göç konusunda spesifik olarak şunlara yer verilmiştir (Elmas,2016:s.38);

1. Yasal ve yasadışı göç ve insan kaçakçılığına yönelik yeni, dengeli bir yaklaşım amacı güdülmüştür.

2. Özellikle geri kabul ve göçmenlerin geri dönmesi dahil olmak üzere tüm alanlarda üçüncü ülkeler ile kurulacak daha yoğun işbirliği, göç akınlarını yönetmenin en uygun yolu olarak bir kez daha vurgulanmıştır.
3. Bu bağlamda Komisyonun çerçeve programlar hazırlaması ve çeşitli fonlar oluşturması karara bağlanmıştır.

13 Aralık 2005 yılında Avrupa Konseyi tarafından benimsenen “Birliğin Göçe Yönelik Global Yaklaşımı” kabul edilmiştir. Bu yaklaşıma göre göç konusunu üçüncü ülkelerle girilecek birbiriyle entegre olmuş, kapsamlı ve dengeli bir ortaklık yolu ile çözümlenebilmek için göç, dış ilişkiler ve kalkınma politikalarını bir araya getirmektedir (Güleç,2015:s.88). Avrupa Komşuluk Politikası gibi iddialı ve henüz gelişme aşamasındaki bir araç gündemdeyken ve hatta bu politikanın ortaya çıkışındaki asıl belirleyici etkenin yasadışı insan ve mal trafiğinin önlenmesi olduğu ileri sürülürken yeni bir yaklaşıma ihtiyaç duyulması, özellikle yasadışı boyutuyla göç sorununun ağırlaşmasından kaynaklanmaktadır (Samur,2008:s.5).

Fransa'nın Dönem Başkanlığı sırasında öne sürülen 2008 “Avrupa Birliği İltica ve Göç Pakti” ise beş prensip etrafında oluşturulmuştur (ORSAM,2012:s.13);

1. Her bir üye ülkenin kendi öncelikleri, ihtiyaçları ve kabul kapasitelerinin kendi belirlediği şekliyle yasal göçün düzenlenmesi (özellikle iş piyasasına katkıları ve entegrasyona vurgu vardır);
2. Yasa dışı göçmenlerin menşe ülkelerine veya geçiş (transit) ülkesine geri gönderilmelerinden emin olmak suretiyle yasadışı göçün kontrol altında tutulması (üçüncü ülkelerle geri kabul anlaşmalarının yapılmasına vurgu vardır);
3. Sınır kontrollerinin daha etkili bir hale getirilmesi;
4. Tek bir sığınma prosedürü ve mülteciler için tek bir statü uygulanması;
5. Menşe ve geçiş ülkeleriyle göç ve kalkınma arasında etkileşimi desteklemek için kapsayıcı ortaklıkların kurulmasıdır.

1 Aralık 2009 tarihinde Lizbon Anlaşması imzalanmış ve burada kabul edilen Stockholm Programı ile 2010-2014 yılları arasında göç alanında yapılacak olan çalışmalara yön verilmesi amaçlanmıştır. Stockholm Programı kapsamında

hareketlilik ortaklıkları ve döngüsel göç düzenlemeleri ile geri kabul anlaşmaları ve bölgesel koruma programları gibi araçların AB'nin göç yaklaşımı çerçevesinde üçüncü ülkelere yönelik sistematik kullanımına ilişkin net bir yönelim belirlenmiştir (Elmas,2016:s.40). Stockholm Programı pek çok önemli eleştiriye maruz kalmıştır. Özellikle görüldüğü üzere göçmenlerin haklarından çok, Tampere ruhundan çok uzak olan bir biçimde, Avrupa Birliği üye ülkelerinin nasıl sınırlarını daha da sıkılaştırabileceği, göçmenleri nasıl uzak tutabileceğine dair düzenlemeler yapmaları önerilmektedir.

2.1.1. Ortak Göç Politikaları

Avrupa'nın Avrupa üyesi olmayan ülkelere karşı üye devletlerle ortaklaşa yürüttüğü Ortak Göç Politikaları üye ülkelerle birlikte alınan kararlar neticesinde uygulamaya geçirilmektedir. Ortak Göç Politikaları ile ilgili birçok model geliştirilse de en kapsamlısı Lavenex&Uçarer tarafından ortaya konan model olmuştur (Köse,2015:s.198). Bu modele göre öncelikle ülkelerin AB ile kurdukları ilişkinin politikanın uyumunun bir zorunluluğu mu yoksa gönüllü bir tercihten mi kaynaklandığına göre iki gruba ayrılmaktadır:

İlk grup; AB'ye karşı bir yükümlülükten kaynaklanmayan ancak ulusal çıkarların adaptasyonu tetiklediği durumlarda üçüncü ülkeler ya AB kurallarının üstünlüğüne ikna olup yerel problemleri daha etkin şekilde çözmek için onları benimserler ya da uyum sağlamamak net maliyetler ve zararlar yaratacaksa *negatif dışsal etkiler* nedeniyle yine göç politikasına adapte olurlar. İkinci grupta ise; AB'nin politika girişimcisi olarak hareket ettiği örnekler yer alır. Politika alanındaki işbirliğinin AB ile üçüncü ülke arasında ikili bir anlaşma ile düzenlenmesine *koşulsallık adaptasyonu* adı verilir. Bir zorunluluğun altında ve doğrudan AB etkisi ile politika transferinin gerçekleştiği bu tür durumlarda politika transferi mevcut yerel problemlerle baş etmede daha etkin bir yol olarak görülürse ve bu nedenle üçüncü ülkenin çıkarlarına uygun ise *isabetli koşulsallık*; yaratacağı ciddi maliyetler nedeni ile ülke çıkarlarına ters düşmesine rağmen başka teşviklerle telafi ediliyorsa, daha otoriter biçimde ortaya çıkan bu transfere *isabetsiz koşulsallık* adı verilir. (Köse, 2015: s.199).

Burada belirtilen gruplara göre Türkiye'nin, Avrupa Birliği ile olan diyaloğunun negatif dışsal etkiler nedeniyle Avrupa Birliği'nin politikalarına ve öne sürdüğü argümanlara uyum sağladığı açıktır.

Göç politikasının temelini oluşturan kontrol odaklı yaklaşım; dış sınırlarda kontrollerin sıkılaştırılması, göçmen kamplarının sınır dışında kurulması, sınırlara tel örgü çekilmesi, üçüncü ölkelerle geri kabul anlaşmaları imzalanması, üçüncü ölkelere parasal yardım yapılması ve ticari ilişkilerin geliştirilmesi gibi uygulamalarla kendini göstermiştir (Soyupek,2016:s.181). Avrupa'nın Ortak Göç Politikalarında kullandığı araçlardan en önemlisi üye olmayan devletler ile yaptığı Geri Kabul Anlaşmalarıdır (GKA). 1985 yılında büyük bir adım olarak değerlendirilen Schengen Anlaşması ile bu süreç başlatılmış 1990 yılında da Schengen Anlaşmasının Uygulanmasına dair Schengen Sözleşmesinde tarafların ortak bir vize politikası uygulaması konusuna değerinilmiştir. Schengen bölgesinin zamanla genişlemesi ve sınırlarının doğuya kaymasıyla beraber AB, çevre ölkelere yasa dışı göç ve sınır yönetimi alanlarında teknik ve maddi desteğe hız vermiştir. Buradaki temel amaç, göç hareketleri üzerinde kurulacak denetim ve kontrolün AB'den mümkün olduğunca uzakta gerçekleştirilmesi ve hatta bu konudaki sorumluluğun başka devletlere yüklenmesidir (Ekinci,2016:s.11). AB ve diğer ölkeler arasında yapılan geri kabul anlaşmaları bu ölkelere, topraklarından geçerek AB ölkelerine ulaşan kendi vatandaşlarını ve üçüncü ölkeler vatandaşlarını geri kabul etme zorunluluğu getirmekte ve bu sürecin işlenmesi için ayrıntılı olarak operasyonel ve teknik kriterleri ortaya koymaktadır (Köse,2015:s.200).

Avrupa Birliği, bu Geri Kabul Anlaşmalarına uyulması dahilinde Vize Serbestisi sağlanacağı öngörüsünde bulunarak, ölkelerin anlaşmaya olan sorumluluğunu artırmaktadır. Böylece ölkeler büyük oranda anlaşmanın getirmiş olduğu sorumlulukları üstlenmekte ve yerine getirmektedirler. İç politika ve kamuoyu açısından vize koşulsallığı gücünü kısmen Lavenex'in *negatif dışsal etkiler* adını verdiği Schengen alanının yarattığı jeopolitik izolasyondan almaktadır. Negatif dışsal koşullar özellikle göç alanında kolay şekilde yayılma ve genişleme eğilimindedir (Köse,2015:s.207-208). Türkiye ise bu yayılma ve genişlemeye iyi bir

örnektir. Vize Serbestisi ancak Avrupa Birliği'nin takip ettiği ve bunun sonucunda ülkenin Geri Kabul Anlaşmasında yer alan kriterleri ne derece yerine getirdiği ve bu kriterlerin yerine getirilmesi karşılığında, tüm bunlar göz önünde bulundurularak verilmektedir. Komisyonun, AB Parlamentosu ve Konseyine öneride bulunmasıyla başlayan süreç eğer Parlamento ve Konsey'de yeterli oy sayısını alırsa yasalaşmaktadır. Vize Serbestisi yasalaşursa ülkeler Schengen alanına vizesiz girebilme ve 90 güne kadar seyahat edebilme imkanına sahip olabilmektedirler. 1990'ların ortalarından itibaren ortak bir geri gönderme prosedürü belirleyen AB, çeşitli ülkelere geri kabul düzenlemeleri önermiş, 2000'lerin başlarından bu yana 17 ülkeyle ikili GKA'lar imzalamıştır. Halen beş ülkeyle (Fas, Çin, Cezayir, Belarus, Tunus) geri kabul müzakerelerine devam etmektedir (Ekinci,2016:s.12). Bu ülkelerden bazılarında tüm kriterleri karşıladıkları için Vize Serbestisi sağlanırken bazı ülkelerle ise Vize Kolaylığı Anlaşmaları yapılmıştır. Bu vize kolaylıkları ülkeden ülkeye değişmektedir. Örnek vermek gerekirse, GKA imzalanan ülkelerle vize alımındaki sürelerin ve işlemlerin kısaltılması, başvuru ücretlerinin düşürülmesi, çok girişli vize alımlarının kolaylaştırılması gibi. Kapsamı görece dar olan bu teşvikin esas gücü uzun vadede vize serbestleştirme vaat etmesinde yatmaktadır (Köse,2015:s.200). Tablo 8'de Avrupa Birliği ile Geri Kabul Anlaşması bulunan ülkeler ve hangi ülkelere Vize Serbestisi hangilerine Vize Kolaylığı Anlaşmaları (VKA) sağlandığı gösterilmiştir.

Tablo 5: Avrupa Birliği İle GKA, VKA/Vize Serbestisi Bulunan Ülkeler

Ülke	GKA Yürürlük Tarihi	VKA / Vizesiz Seyahat
Hong Kong	1 Mart 2004	VKA
Makao	1 Haziran 2004	VKA
Sri Lanka	1 Mayıs 2005	–
Arnavutluk	1 Mayıs 2006	2010 Vizesiz Seyahat
Rusya	1 Haziran 2007	VKA
Ukrayna	1 Ocak 2008	VKA
Makedonya	1 Ocak 2008	2009 Vizesiz Seyahat
Bosna-Hersek	1 Ocak 2008	2010 Vizesiz Seyahat
Karadağ	1 Ocak 2008	2009 Vizesiz Seyahat

Sırbistan	1 Ocak 2008	2009 Vizesiz Seyahat
Moldova	1 Ocak 2008	2014 Vizesiz Seyahat
Pakistan	1 Aralık 2010	–
Gürcistan	1 Mart 2011	2017 Vizesiz Seyahat
Ermenistan	1 Ocak 2014	VKA
Azerbaycan	1 Eylül 2014	VKA
Türkiye	1 Ekim 2014	–
Yeşil Burun	1 Aralık 2014	VKA

Görüldüğü gibi Türkiye ile 2013 yılında imzalanıp 2014 yılında yürürlüğe giren Geri Kabul Anlaşması neticesinde halen Türkiye'ye Vize Kolaylığı Anlaşmaları sağlanamamış ve Vizesiz Seyahat imkanı verilmemiştir. Halen Türkiye'nin tamamlaması gereken 7 kriter bulunmaktadır. Bazı Avrupalı devlet adamlarının yaptığı açıklamalar da Türkiye'nin Vizesiz Seyahat imkanına kavuşacağına ilişkin düşünceleri yıkmaktadır. Yapılan açıklamalarda Türkiye'nin Vizesiz Seyahat önünde engellerinin bulunduğu, terör tanımının AB'nin uygun gördüğü şekliyle yapılmasının istendiği, hatta ve hatta Türkiye'nin hiçbir zaman Avrupa Birliği üyesi olamayacağı yönündeki söylemler adaylık süremizin uzunluğu kadar, Vizesiz Seyahat imkanının da uzun bir süre Türkiye'ye verilmeyeceği yönündedir. Avrupa'nın elinden geldiğince en çok göçmen barındıran Türkiye ile ilişkileri göçmenlerin Avrupa'ya girişini kısıtlamak için sürdüreceği açıktır.

2.1.1.1. Frontex

Avrupa'nın bir diğer göçü engelleme mekanizması olan Avrupa Birliği üye ülkelerinin Dış Sınırlarının Yönetimi için Operasyonel İşbirliği Ajansı (Frontex) 26 Ekim 2004 tarihinde kabul edilen 2007/2004 sayılı Konsey Tüzüğü ile kurulmuş ve 3 Ekim 2005 tarihinde Varşova'da faaliyetlerine başlamıştır. Bir Topluluk ajansı olan Frontex, tüzel kişiliğe, operasyonel ve mali otonomiye sahiptir (Köktaş,2011:s.13). Amacı kısaca düzensiz göçü azaltmak ve engellemektir. Frontex düzensiz göçü önlemek için üye devletlerle birlikte operasyonlar planlar, koordine eder, onların araç ve teçhizatını geliştirir, personelin uzmanlaşmasına katkı sağlar, ortak eğitim standartlarını belirlemek de dahil olmak üzere üye devletlere ulusal sınır

muhafızlarını eğitmelerinde yardımcı olur, risk analizine yönelik olarak veri toplar ve işler, teknolojinin bu alanda kullanılmasına yönelik araştırmalar yapar, Avrupa Sınır Koruma Takımlarını organize eder ve nihayet üye devletlerce geri gönderilmesine karar verilen göçmenlerin sınır dışı edilmelerine katkı sağlar (Köktaş,2011:s.14, Doğan,2015:s.22).

Frontex'in faaliyetleri üye devletlerin bazılarında oluşturulan merkezlerden yürütülmektedir. Bu merkezlerin her biri belli bir sınır yönetim alanında uzmanlaşmış geçici merkezlerdir (Köktaş,2011:s.14). Bu merkezleri sıralamak gerekirse şu şekildedirler; Risk Analizi Merkezi (Finlandiya, Helsinki), Kara Sınırları Merkezi (Almanya, Berlin), Hava Sınırları Merkezi (İtalya, Roma), Batı Deniz Sınırları Merkezi (İspanya, Madrid), Doğu Deniz Sınırları Merkezi (Yunanistan, Piraeus), Eğitim Merkezi (Avusturya, Traiskirchen), Kontrol ve Gözleme Teknolojileri Merkezi (İngiltere, Dover)

Bugün Schengen alanındaki ülkelerin, 44 bin km deniz sınırı ve 9 bin km kara sınırı bulunmaktadır. Bu açıdan Frontex büyük önem arz etmektedir. Schengen alanıyla birlikte AB içindeki sınırların kaldırılması, dış sınırların güçlendirilmesini daha önemli hale getirmiştir. AB içerisindeki diğer kurumlar ve yapılarla ortak çalışmalar yürütmeden üçüncü ülkelerle işbirliğine çok sayıda sorumluluğu yüklenen Frontex'in deneyim ve bilgi bankası ile vize muafiyeti sürecinde olan ve Geri Kabul Anlaşması'nı imzalayan Türkiye açısından da son derece önemlidir (İleri,2014:s.82). Türkiye ile Frontex arasında yasa dışı göçün önlenmesi alanında geliştirilecek işbirliğinin ana hatlarını düzenleyen Mutabakat Zaptı, 28 Mayıs 2012'de imzalanmış, 27 Şubat 2014'de ise İşbirliği Planı hazırlanmıştır (Doğan,2015:s.23). Mutabakat Zaptı çerçevesinde, Frontex'le tecrübe ve bilgi paylaşımı gerçekleştirilmesi ve karma göç akımlarına ilişkin ortak değerlendirmeler yapılması öngörülmektedir. Ayrıca Frontex'le müştereken AB'nin mali yönden desteklediği projeler de geliştirilebilecektir (Adıgüzel,2016:s.142). Türkiye ile imzalanan geri kabul anlaşması ve bunun sonucunda vizesiz muafiyet için yerine getirilmesi gerekli 72 şart içerisinde Frontex ile etkili iletişim de büyük önem arz etmektedir.⁵

---

⁵ 2.Blok olan Göç Yönetimi Bölümü 13. Kriterde ve 29. kriterde belirtilmiştir;

Avrupa Birliği sınırlarına yönelen Düzensiz Göç Rotaları Şu Şekildedir;

- Batı Afrika Rotası (Kanarya Adaları)
- Batı Akdeniz Rotası (İberyaya Yarımadası)
- Akdeniz Merkez Rotası (Sicilya)
- Apulia ve Calabria Rotası (İtalya)
- Arnavutluk'tan Yunanistan'a kadar Uzanan Dairesel Rota
- Batı Balkanlar Rotası
- Doğu Akdeniz Rotası (Türkiye- Yunanistan)
- Doğu Sınırları Rotası (Ukrayna- Romanya)

Doğu Akdeniz Rotası yani Türkiye-Yunanistan hattı Suriye'den Avrupa'ya geçmek isteyen göçmenlerin en sık kullandığı rotalardan biridir. Öyle ki 2015 yılında Doğu Akdeniz Rotasını kullanarak Avrupa geçen insan sayısı 885.386 iken 2016 yılında bu sayı 182.277'dir. Bu sayı içerisinde Suriyeliler ise 84.585 kişidir.

Tablo 6: AB'ye Yasadışı Yöntemlerle Girmeye alıŐan Suriyeli Göçmenlerin Oranı

Rotalar	2012	2013	2014	2015	2016
Doğu Akdeniz Rotası	37.224	24.799	50.834	885.386	182.277
Deniz	4.370	11.831	44.057	873.179	174.605
Suriye	906	5.361	27.025	489.011	81.570
Diğer	3.464	6.470	17.032	284.168	93.035
Kara	32.854	12.968	6.777	12.207	7.672
Suriye	6.216	7.366	4.648	7.329	3.015
Diğer	26.638	5.602	2.129	4.878	4.657
Arnavutluk'tan Yunanistan'a Kadar Uzanan Dairesel Rota	5.502	8.728	8.841	8.932	5.121
Suriye	0	0	0	0	25
Diğer	5.502	8.728	8.841	8.932	5.096
Karadeniz Rotası	1	148	433	68	1
Suriye	0	80	14	42	0
Diğer	1	68	419	26	1
Toplam Diğer	29.710	73.690	222.825	859.859	323.972
TOTAL	72.437	107.365	282.933	1.822.177	511.371

Kaynak; Frontex, Risk Analysis for 2017.

13.Kriter: FRONTEX ile imzalanan Mutabakat Zaptının etkin bir Şekilde yerine getirilmesi, ortak iş birliği inisiyatifleri ile bilgi ve risk analizlerinin paylaŐılması;

29.Kriter: G akıŐını (düzenli ve yasadışı) takip edecek bir mekanizmanın oluŐturulup uygulamaya geçirilmesi; yasadışı g akıŐı ve farklı menşe ülkelerinin hali hazırdaki durumlarının bir resminin çıkarılması

Frontex'in eleştirildiği noktalar içerisinde, sınırların daha fazla silahlandırılması ve Avrupa'nın tamamen bir Kale Avrupası'na dönüşmesi vardır. Frontex, Avrupa sınırlarını bu şekilde korurken göç eden insanları durduramamaktadır. İnsanlar göçmen kaçakçılarının ellerinde çoğunlukla deniz yoluyla seyahate elverişsiz botlar içerisinde karşıya geçirilmektedir. Ve çoğunlukla bu yolculuklar ölümlerle sonuçlanmaktadır. Göçmenlerin Ege denizini seçmelerinin bir diğer sebebi ise yakalanma anında Türkiye'ye teslim edilmeleri yerine Yunan adalarındaki kamplara götürülme ihtimalinin daha fazla olması, göçmenleri bu riskli yolu tercih etmeye zorlamaktadır (Doğan,2015:s.24). Frontex'in her ne kadar Avrupa sınırlarını koruduğu öne sürülse de iddia edilen Avrupa değerlerine⁶ uymadığı aşikardır. Rakamlara bakıldığında göç eden insan sayısının azaldığı ve buna bağlı olarak ölenlerin sayısının da azaldığı görülmektedir fakat denizlerde yaşanan ölümler bitmemektedir.

2.1.2. Aşırı Sağın Yükselişi

Göçmenlerin Avrupa'yı tercih etmesi ve Avrupa'da daha rahat bir yaşam sürmek için yoğun olarak göç eden Suriyelilerin kitlesel olarak sınırlarına dayanmasıyla, Avrupa göçü güvenlikleştirmiş ve siyasi partiler özellikle aşırı sağ partiler güvenlikleştirci aktör rolünde göçün bir güvenlik sorunu ve güvenlik tehdidi haline getirmişlerdir. Çoğu Avrupa vatandaşı göçmenlerin ülkelerine girişini istememekle kalmayarak, bunu seçimlerde oylarını göçmen karşıtı politikalarıyla göz önüne çıkan partilerden yana kullanarak göstermişlerdir. Bu partiler ve parti başkanlarının da göçmen karşıtlığıyla ve göçmenlere ilişkin olumsuz söylemleriyle göçü güvenlikleştirmesi halkın verdiği destekle oy oranlarını artırmalarını

---

⁶ 2009 tarihinde imzalanan Lizbon Anlaşmasında Avrupa'nın benimsemiş olduğu değerler sıralanmıştır. Buna göre Madde 2; *"Birlik insan onuruna saygı, özgürlük, demokrasi, eşitlik, hukuk devleti, azınlık hakları da dahil insan haklarına saygı değerleri üzerine kuruludur. Bu değerler, çoğulculuk, ayrımcılık yapmama, hoşgörü, adalet, dayanışma ve kadın-erkek eşitliğinin hakim olduğu bir toplumda üye devletler için ortaktır."* der. Madde 49'da; *"2. Maddede belirtilen değerlere saygı gösteren ve bu değerleri desteklemeyi taahhüt eden her Avrupa devleti, Birliğe üye olmak için başvuruda bulunabilir."* Madde 3'de *"Birlik, dış dünya ile ilişkilerinde kendi değerlerini ve çıkarlarını savunur ve destekler ve vatandaşlarının korunmasına katkı sağlar. Barışa, güvenliğe, dünyanın sürdürülebilir kalkınmasına, halklar arasında dayanışma ve karşılıklı saygıya, serbest ve dürüst ticarete, yoksulluğun ortadan kaldırılmasına ve çocuk hakları başta olmak üzere insan haklarının korunmasına ve Birleşmiş Milletler Şartı'nda yer alan ilkelere saygı gösterilmesi de dahil uluslararası hukuka titizlikle uyulmasına ve uluslararası hukukun geliştirilmesine katkıda bulunur."*

sağlamıştır. Bu partilere bakılacak olursa (Avrupa'nın Aşırı Sağ Haritası, 2016, 2017);

Almanya; Almanya için Alternatif Partisi (AfD), Şubat 2013'te Euro krizinin ardından kurulmuştur. Mülteci ve yabancı karşıtlığıyla bilinen parti, kendilerini Avrupa'nın İslamlaşmasına Karşı Vatandaşlar Hareketi (Pediga) olarak tanımlayan oluşumla dayanışma içindedir. 2017 seçimlerinde Federal Meclis'teki üçüncü büyük parti olabileceği söylenmektedir. Kurulduğundan beri devam eden liderlik yarışı Temmuz 2015'te Frauke Petry ve Jörg Meuthen'in eşi genel başkan seçilmesiyle sonuçlanmıştır. 2013'teki seçimlerdeyse Almanya için Alternatif Partisi oyların %4,7'sini almıştır. 2016 Mart ayında üç eyalette yapılan seçimlerde büyük bir çıkış elde ederek Saksonya Anhalt eyaletinde %20'nin üzerinde oy alan AfD, Baden Württemberg ve Rheinland Pfalz eyaletlerinde de meclise girmeyi başarmıştır.

Avusturya; Avusturya Özgürlük Partisi (FPÖ), Avrupa'nın en eski radikal sağcı partilerindendir. İslam karşıtlığı ve göçmen karşıtı politikalarıyla bilinmektedir. Avrupa'da bulunan diğer radikal sağ partiler arasında göç karşıtlığını en temel politika olarak alan ve bu özelliğiyle önemli bir seçmen kitlesine hitap eden partilerin başında gelmektedir (Mandacı ve Özerim,2013:s.109). 2013'teki genel seçimlerde %20,5 oy alan parti, 2016'da yapılan Cumhurbaşkanlığı seçiminin ilk turunda çarpıcı bir zafer elde etmiştir. Parti ilk kez cumhurbaşkanlığı seçiminin ikinci turuna bir aday göndermiş, partinin adayı Norbert Hofer oyların %46'sını almıştır. Seçim çalışmaları sırasında Türkiye'nin AB'ye üye olması durumunda kendi ülkesinin AB'den çıkması gerektiğini savunmuştur. Özellikle işçiler, genç erkekler ve yaşlı seçmenler tarafından desteklenen FPÖ, Avrupa ve yabancı karşıtı söylemlerinin yanı sıra "Önce Avusturya" sloganını kullanmaktadır.

Belçika; 2004'te ırkçı olduğu gerekçesiyle kapatılan Flaman Bloku partisi yerine kurulan Flaman Çıkarları Partisi, göç karşıtı politikalar savunmaktadır. İslam düşmanlığı propagandası yapmakta ve Flamanların bağımsızlığını savunmaktadır. 2014 seçimlerinde %3,67 oy alan partinin liderliğini Tom Van Grieken yapmaktadır.

Danimarka; Danimarka Halk Partisi “Danimarka değerlerini” savunmaktadır. Avrupa Birliği’ne karşı çıkan parti göçmenlerin ülkedeki refah sistemi için yük olduğunu düşünmektedir. Danimarka Halk Partisi ülkedeki iltica politikasının sertleştirilmesine neden olmuştur. Son parlamento seçimlerinden beri Danimarka'daki azınlık hükümetini kuran Halk Partisi, liberallerin önünde ülkenin en güçlü partisidir. 2015’teki seçimlerde oyların %21’ini almıştır. Liderliğini Kristian Dahl yapmaktadır.

Finlandiya; Gerçek Finler Partisi (PS) sağ, popülist ve Euro karşıtı bir partidir. Partinin içinde çok kültürlülüğü hedefe oturtan daha radikal bir kesim de bulunmaktadır. 2015’te oyların %17’sini alan ülkede üçüncü büyük güç ve merkez sağ hükümetinde de Dışişleri Bakanı olan Timo Soini’nin kurduğu parti, NATO üyeliğine de karşıdır. Parti, 20 bin ilticacının sınır dışı edilmesini istemektedir.

Fransa; Seçmenin gözünde halkçı bir imaj çizmeye çalışan Fransız Ulusal Cephe Partisi lideri Marine Le Pen, göç olgusunun ulusal güvenliği tehlikeye attığını ve göçmenlerin daha hızlı bir doğum oranına sahip olmaları nedeniyle ulusal kimliğe zarar vereceğini iddia etmiştir (Mandacı ve Özerim,2013:s.113). Le Pen’in 2012'deki cumhurbaşkanlığı seçiminde üçüncü sırada yer almasının ardından Ulusal Cephe, 2014'deki Avrupa Parlamentosu seçimlerinden en güçlü parti olarak çıkmıştır. Oyların %24’ü Ulusal Cephe için kullanılmıştır. Fakat 2017 yılında yapılan cumhurbaşkanlığı seçimlerinde Emmanuel Macron 2.turda %65,8 oy oranıyla cumhurbaşkanı seçilirken, Le Pen ise %34,2 oy almıştır.

Hollanda; İslam karşıtlığı yapan, göçmen karşıtı politikalar savunan, AB’ye şüpheyile yaklaşan ırkçı Özgürlük Partisi (PVV) liderliğini Geert Wilders yapmaktadır. Wilders, Hollanda'nın Avrupa Birliği'nden çıkmasını istemektedir. 2015’te yapılan Senato seçimlerinde oyların %11,58’ini alan parti kamuoyu yoklamalarına göre şu anda Hollanda'daki en güçlü siyasi parti. Anketlerde oy oranı yüzde 26 olan PVV'nin puanını 2012'deki seçimlerinden sonra çifte katladığı görülmektedir. Fakat 2017 yılında yapılan genel seçimlerde ise Mark Rutte’nin lideri olduğu Halkların Özgürlük ve Demokrasi Partisi birinci çıkmıştır. Bu seçim aşırı sağcılara verilmiş net bir mesaj olarak algılanmıştır.

İngiltere; 1992 yılında Avrupa'nın ekonomik ve parasal birliğini sağlayan Maastricht Anlaşması'nın imzalanmasına tepki olarak AB karşıtı olma gündemi ile Birleşik Krallık Bağımsızlık Partisi kurulmuştur. Parti, zamanla yerleşik elit ve göçmen karşıtı bir dil kullanmaya başlamış, 2012'den sonra da hızla oyunu arttırmıştır. 2015'teki genel seçimlerde oyların %12,6'sını almıştır. Genel başkanlığını Diane James yaptığı parti, geçen yıl İngiltere'nin AB'den ayrılması yönünde karar çıkan referandumda da etkili olmuştur.

İsveç; Muhalefetteki İsveç Demokratları (SD), ulusalcı ve Avrupa karşıtıdır. 2007 yılında hazırlamış olduğu göç politikaları programında ulusal, kalkınma, mülteci ve göç politikalarını bir bütün olarak gördüğünü ve aşırı göçün İsveç'in ulusal kimliğine zarar verdiğini ve ülke bütünlüğünü tehdit ettiğini savunmaktadır. Parti, amacını bu ortak milli kimliği ve güçlü iç dayanışmayı tekrar kurmak olarak tanımlamaktadır (Mandacı ve Özerim,2013:s.114). Jimmie Akesson liderliğindeki parti 2014'teki parlamento seçimlerinde oy oranlarını üçe katlamayı başarmış ve oyların %10'unu almıştır.

İtalya; İtalya'nın kuzeyinde Padanya adlı bir federe devlet kurmak isteyen aşırı sağcı Kuzey Ligi Partisi, 2013 seçimlerinde %4,1 oy almıştır. Başkanlığını Mattio Salvini'nin yaptığı parti, ırkçı söylemleriyle de dikkat çekmektedir.

Letonya; Ulusal Birlik, 2011'den beri Riga'daki merkez sağ hükümetin ortağıdır. Ulusalcı muhafazakârlar, mülteci krizinden bu yana 'ülkenin yabancılaşması' söylemini kullanarak ülkedeki yabancı karşıtlığını alevlendirmektedirler.

Norveç; Göç karşıtı İlerleme Partisi, 2013'teki seçimlerde oyların 16.3'ünü almış ve koalisyon ortağı olmuştur. Partinin Başkanı Sylvi Listhaug sağ popülist parti üyesi, Göç ve Uyum Bakanı olarak kabineye girmiştir. Bu bakanlık, mülteci krizinin baş göstermesinin ardından Aralık 2015'te oluşturulmuştur.

Macaristan; Milliyetçi muhafazakâr ve sağ popülist FIDESZ, 2010 yılından beri Macaristan'da tek başına iktidardır. Başbakan Viktor Orban, Brüksel'den gelen

protestolara rağmen basın özgürlüğü ve kişisel verilerin korunmasına ilişkin konularda kısıtlamalarını sürdürmektedir. Orban, mültecilerin gelişini engellemek için de sınırlarına tel örgüler çektirmiştir. 2014'te yapılan son seçimlerde FİDESZ oyların %44'ünü alırken aynı seçimlerde aşırı sağcı Jobbik Partisi ise %20 oy almıştır. Antisemitik ve Roman karşıtı politikalar güden parti, Macarların da Hun İmparatoru Atilla'nın torunu olduğu görüşündedir ve Türkiye'ye sempatiyle bakmaktadırlar.

Polonya; İktidardaki Hak ve Adalet Partisi (PiS) 2015'teki genel seçimlerde %37,6 oy almıştır. Hem devlet Başkanı Andrzej Duda hem de Başbakan Beata Szydlo bu partidendir. Polonya, AB'den en fazla mali yardım alan ülke olmasına rağmen, parti AB'ye şüpheyle yaklaşmaktadır. Medya özgürlüğünü kısıtlamakla ve yargı bağımsızlığını zedelemekle eleştirilmektedir. Müslümanlar, PiS ve halkın geniş bir kesimi tarafından hoş karşılanmamaktadır. Polonya'daki bir diğer mülteci karşıtı ve aşırı sağcı Kukiz Partisi ise 2015'teki genel seçimlerde %8 oy almıştır. Kukiz, Polonya-Ukrayna sınırına duvar yapılmasını istemektedir.

Sırbistan; Aşırı sağcı Ulusalcılar (SRS), Uluslararası Savaş Suçları Mahkemesi'nden beraat eden Voyislav Seselj'in liderliğindeki Radikal Parti, aşırı milliyetçi görüşleriyle bilinmektedir. Sırbistan'da şu anda üçüncü siyasi güç konumundadırlar. SRS, diğer bir aşırı sağ parti DVERI ile birlikte 2016'da yapılan seçimlerde toplamda oyların %13'ünü almıştır.

Slovakya; Ülkede yaşayan Macar ve Roman azınlığa karşı politikalar savunan Slovak Ulusal Partisi, 2016'daki seçimlerde oyların %8,64'ünü almıştır. Partinin liderliğini Andrej Danko yapmaktadır.

Yunanistan; Neo-Nazi görüşleri savunan, şiddet olaylarına da adı karışan göçmen karşıtı ve aşırı milliyetçi Altın Şafak Partisi 2015'teki seçimlerde oyların %7'sini almıştır.

2.1.3. İslamofobi – Yabancı Düşmanlığı

İslamofobi en basit anlamıyla İslam korkusu demektir. Yabancı düşmanlığı ise kendinden farklı olan herkese karşı duyulan korkudur. Bu düşmanlık dinleri, kültürleri, fiziki özellikleri farklı olan insanlarda daha çok ön plana çıkmaktadır. 11 Eylül etkisiyle Avrupa ve Amerikan'ın yarattığı korku zemini yabancı düşmanlığı ve İslamofobiyi kabullendirmede temel aygıt rolünü üstlenmiştir (Çötök ve Taşdelen,2013:s.3). Avrupa toplumlarında İslam'a ve Müslüman nüfusa karşı oluşturulan bu korku, çoğu araştırma ve makalede 11 Eylül saldırılarından sonra ortaya çıktığı ve yaygınlaştığı söylene de aslında her zaman var olan bir olgu olarak karşımıza çıkmaktadır. Dinsel, siyasal ve kültürel olan her zaman birbirlerini karşılıklı olarak içermişlerdir. 11 Eylül sonrası konjonktürün ayırt edici özelliği ise birbirlerinden bir anlamda suni olarak ayrılmış bu alanların birbirleriyle yeniden etkileşimde bulunup yepyeni eklemlenmeler sonucu yepyeni oluşumlar ortaya çıkarmış olmasıdır (Yeğenoğlu,2016:s.7). Bu sebeple İslamofobinin varlığı 11 Eylül öncesinde de mevcuttur. Kavramın mevcut tanımıyla kabul görerek, tartışmaya açılıp kullanımının yaygınlaşması ise; Runnymede Trust adlı kuruluşun (Kedikli ve Akça, 2017:s.72) Kasım 1997'de İngiltere İçişleri Bakanı Jack Straw tarafından "İslamofobi: Hepimiz İçin bir Tehdit" başlıklı 1997 Runnymede Raporu kaleme alınmıştır. Raporda İslamofobi; İslam'a ve Müslümanlara karşı olumsuz ve aşağılayıcı kalıplaşmış düşünce ve inançları ima eden nefret ve düşmanlık olarak tanımlanır (Kepenek, 2016:s.1). Raporda ayrıca Batıda mevcut İslamofobik tavırlar ve düşünceler şu şekilde tanımlanmaktadır (Kedikli ve Akça,2017:s.72);

- İslam, tek bir blok halindedir, durağandır ve değişime kapalıdır.
- İslam'ın başka kültürlerle ortak değerleri yoktur ve "öteki"dir.
- İslam; ilkelik, barbarlık, akılsızlık ve cinsiyet ayrımcılığıyla eş değer görülerek aşağılanmaktadır.
- İslam, şiddet yanlısıdır. Radikal, tehditkâr ve terör destekçisi bir konuma sahiptir.
- İslam, siyasi bir ideoloji olarak görülmekte ve onun siyasi ve askeri üstünlük için kullanıldığı düşünülmektedir.

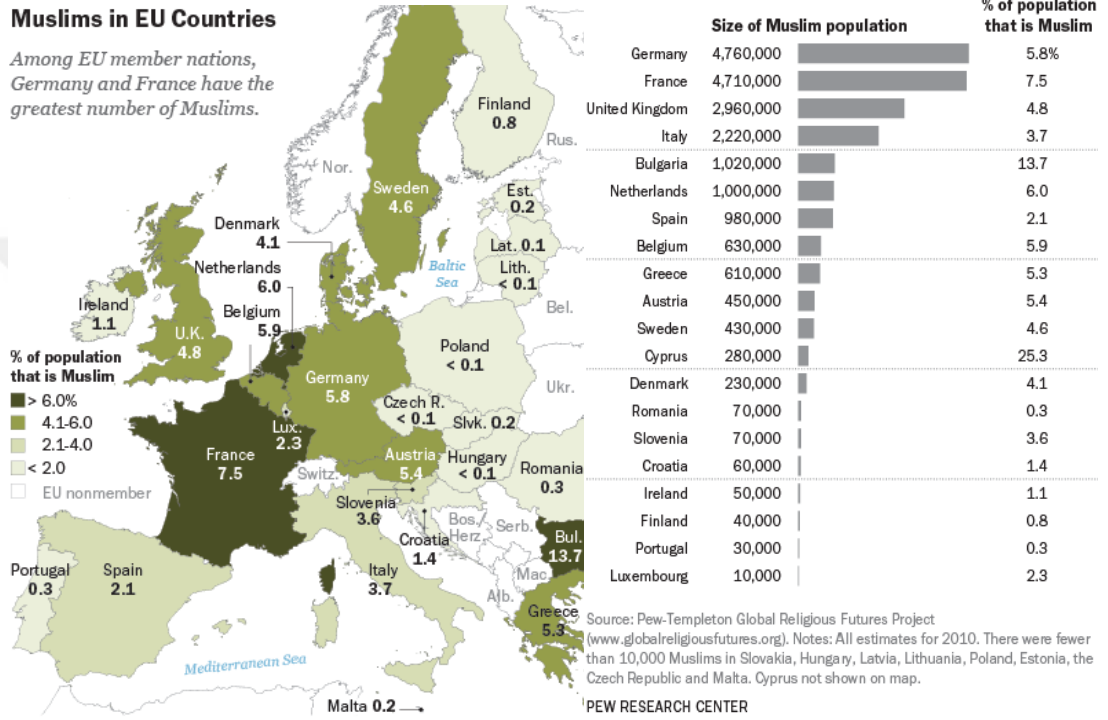
11 Eylül sonrasında ise İslam radikalizm ve tehdit olarak yeniden üretilmiştir. Bu fobiyi, İslam'ı araçsallaştıran ve kendilerini İslam dinine mensup gruplar olarak ifade eden terör örgütlerinin eylemleri de tetiklemiştir. Avrupa ise bu durumda kendisini savunma ve koruma refleksini geliştirmiştir (Çötök ve Taşdelen,2013:s.6). Avrupa Temel Haklar Ajansı'nın yapmış olduğu tanıma göre İslamofobi “...11 Eylül 2001 tarihinde meydana gelen olaylar sonrasında terör ile mücadele kapsamında, aralarında Arapların, Musevilerin, Müslümanların, bazı mülteci grupların, göçmenlerin ve sığınmacıların ve kimi azınlıkların da bulunduğu gruplara bağlı kişi veya kişiler; eğitim, istihdam, barınma, hizmetler ve kamu alanlarına erişim, toplumsal katılım ve hareket serbestliği gibi bazı alanlarda ırkçı ayrımcılığa maruz kalmaktadırlar. Bu çerçevede İslamofobi, İslam dünyasına mensup olan bireylerin maruz kaldıkları ayrımcı muameleye verilen genel isimdir” şeklinde tanımlanır (Özsöz,2012:s.3). İslamofobinin İslam korkusu olarak ortaya çıkmasıyla birlikte yaratılan çatışma ortamı ve atfedilen olgusalılık çerçevesinde ise Batı'da İslam karşıtlığına dönüşüm de hızlıca gerçekleşmiştir. Bu yabancı korkusunun yabancı düşmanlığına dönüşmesi ile paralel bir süreç göstermektedir (Çötök ve Taşdelen, 2013:s.6). İslamofobinin ve yabancı düşmanlığının, aşırı sağ partilerin söylemlerinde yer bulması ve göçün halk tarafından bir tehdit bir güvenlik sorunu olarak algılanıp güvenleştirilmesi bu iki kavramın hızlı bir şekilde yayılmasına yol açmıştır.

Bugün Suriye'de yaşanan kriz sebebiyle ülkelerini terk eden göçmenler Avrupa'ya geçmekte fakat burada da şiddetin farklı bir boyutunu görmektedirler, dışlanmalara, aşağılanmalara maruz kalmaktadırlar. Avrupa'da özellikle aşırı sağ partilerin söylemleri ve aşırı sağ partilere mensup siyasetçilerin halkı kışkırtmasıyla artan İslamofobi, Yabancı Düşmanlığı ve Irkçılık kendini çok net bir biçimde göstermektedir. Artık bu şiddet fiziksel olarak da görülmeye başlanmış, özellikle göçmenlerin kaldıkları kamplarda, iş yerlerinde, okullarda, toplu taşımalarda, camilerde gözle görülür bir saldırganlığa dönüşmüştür.

Avrupa'da İslam Kavramı, çok kültürlülük, hoşgörü, diyalog gibi kavramlar yerine çatışma, entegrasyon problemi, ayrıştırma ya da asimilasyon gibi kavramlarla birlikte gündeme gelmektedir. Oysa ki Müslümanlar, Avrupa toplumunun en büyük ikinci dini grubunu oluşturmaktadır (Kedikli ve Akça, 2017:s.60). Avrupa'daki

Müslümanların etnik kökeni çok çeşitlidir. Kısaca özetlemek gerekirse Avrupa'daki Müslüman nüfus, Türkiye gibi işgücü anlaşmaları ile gelenler, eski sömürge ülkelerinden gelenler, sığınmacı olarak gelenler, Avrupa'da doğanlar ve İslam'ı seçen Avrupalılardan oluşmaktadır (Adıgüzel,2016:s.149).

Tablo 7: Avrupa'daki Müslüman Nüfus

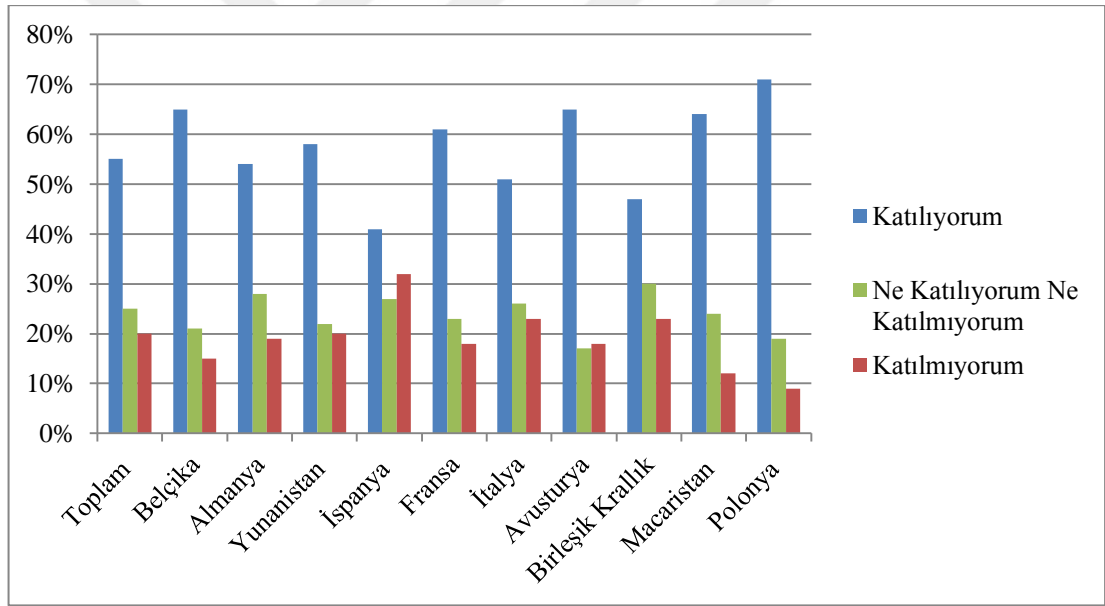
Kaynak: Pew Research Center

Chatam House Avrupa Programı tarafından yapılan bir araştırmaya göre Avusturya, Belçika, Fransa, Almanya, Yunanistan, Macaristan, İtalya, Polonya, İspanya ve Birleşik Krallıkta bulunan katılımcılara “Müslüman göçmenler başta olmak üzere yeni göç dalgaları engellenmeli” argümanı sunulmuştur. Katılımcıların Polonya’da %71’i, Avusturya’da %65’i, Almanya’da %54’ü, İtalya’da %51’i, Birleşik Krallık’ta %47’si ve İspanya’da %41’i bu ifadeyi desteklemiştir. Tablo 11’de ülkelerin bu argümanlara nasıl cevaplar verdikleri görülmektedir (Bayraklı ve Hafez,2016:s.7).

İngiltere merkezli bir düşünce kuruluşunun yaptığı araştırmaya göre ise 10 Avrupa ülkesinde yapılan araştırmaya katılanların %55’i Müslüman sığınmacıların ülkelerine girişinin durdurulmasını istemektedir. Araştırmaya katılanların %20’si

yasağa karşı olduğunu belirtirken %25’i ise bu konuda bir fikrinin olmadığını ifade etmiştir. Araştırmada Müslüman Sığınmacılara en çok karşı olan ülke Polonya’dır. Ülkede sığınmacı yasağını destekleyenler %71’i bulmuştur. Polonya’yı %55’le Avusturya, %23 ile Almanya izlemiştir. Ankette Müslüman sığınmacılara karşı çıkanların genellikle 30 yaş üstündekiler olması dikkat çekmektedir. Gençlerin ise sığınmacılara daha az karşı olduğu görülmüştür. Göze çarpan bir diğer ayrıntı da öğrenim düzeyinin sığınmacı yasağı kararına etkisi olduğudur. Ankete katılan lise mezunlarının %59’u, üniversite mezunlarının yarısından azı yasak kararına destek vermektedir.

Tablo 8: Avrupa’nın “Müslümanlar Göçmenler Başta Olmak Üzere Yeni Göç Dalgaları Engellenmeli” Argümanına Cevapları

Kaynak: Chatam House

Bu anketlerin yanı sıra Almanya Federal İçişleri Bakanlığı da 2016’da Irkçı ve yabancı düşmanı hislerle işlenen suçlara ilişkin verileri açıklamıştır. Bu verilere göre sağcı hislerle işlenen suçların sayısı 12.503’tür. Bunların 4.079’u yabancı düşmanlığı olurken kayıtlara göre 914 şiddet olayında 692 kişi yaralanmıştır. (Göç Araştırmaları Vakfı)

Müslüman göçmenlerin tüm bu yaşadıklarının yanında göç ettikleri ülkelerde de bu şekilde düşmanlıklarla karşılaşmaları, şiddete uğramaları, aşağılanmaları onların bu toplumlara uyumunu zorlaştırmaktadır. Avrupa halkının, bütün Müslümanları potansiyel terörist olarak görmesi ve her göçmene bu tarz yaklaşımları, Avrupalı siyasetçilerin nefret söylemleri, aslında bugün Avrupa'nın geldiği konumu göstermektedir. Göçü siyasi sebeplerle güvenlikleştiren ve bu uygulamaları göçün bir insan hakkı olduğu bilincinde yapmayan Avrupa Birliği'nin göçü nasıl yöneteceğinin önemi artmaktadır. Bu ve benzeri durumlar Avrupa'nın göçmenlere yönelik bu tutumlarından kurtulması gerektiğini de açıkça göstermektedir. İngiltere'nin Brexit ile Avrupa Birliği'nden çıkışını onaylaması da Avrupa Şüpheliği yaratarak diğer ülkeleri tedirgin etmekte ve Müslüman göçmenden gün geçtikçe daha çok korkmalarına, söylemlerini ve politikalarını sertleştirmelerine sebep olmaktadır. Sırf AB'de değil Amerika Birleşik Devletleri'nde de Müslüman göçmene karşı olan tutum yeni Başkan Donald Trump ile birlikte değişmeye başlamıştır. Ülkede geçtiğimiz ocak ayında alınan kararla 7 ülkenin vatandaşlarına vize uygulamasının askıya alındığı belirtilmiş ve bu karar oldukça olay yaratmış, tepkileri üzerine çekmiştir. Her insanın göçmen olabileceği bu dünyada İslamofobi, Irkçılık ve Yabancı Düşmanlığı gibi kavramların azalması ve insanların daha iyi bir dünya ve en önemlisi barışçıl bir dünya oluşturabilmek için her iki tarafın da birbirine karşılıklı anlayış ve hoşgörü içerisinde olduğu bir hayatın yolu açılmalı, insanların yaklaşımı da devletlerin politikaları da bu yönde olmalıdır.

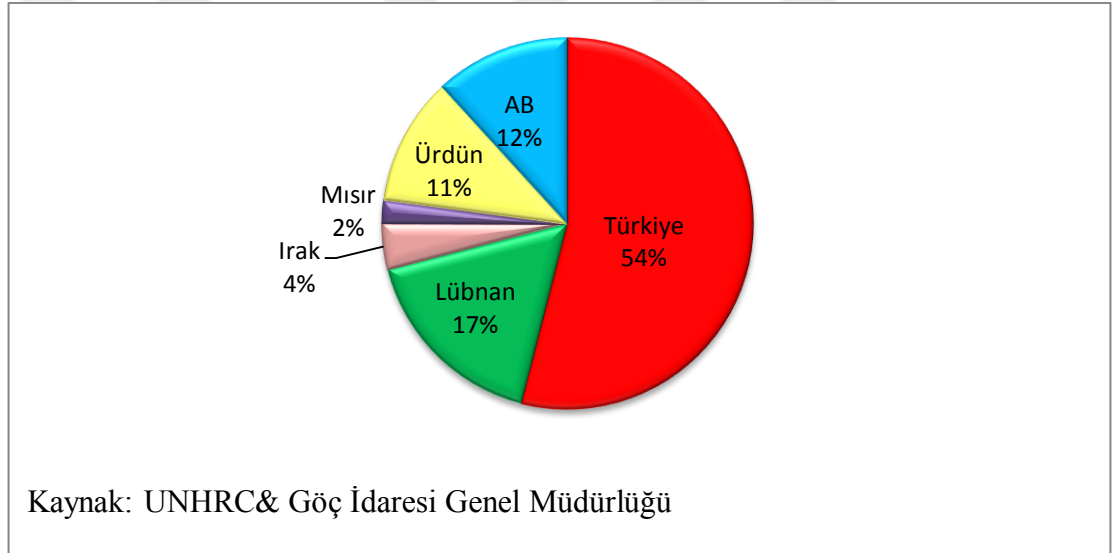
Üçüncü bölümde Türkiye ve Avrupa Birliği'nin Suriyeli göçmenler sebebiyle uygulamaya koymuş oldukları Geri Kabul Anlaşması ele alınacak ve bu anlaşmanın getirisi olan Vize Serbestisinin sağlanabilmesi için yerine getirilmesi gereken 72 kriter incelenecektir. Bir sonraki başlıkta İnsan Ticareti ve Göçmen Kaçakçılığı konuları ele alınarak ülkemizde Suriyeli göçmenlerin gelişile artan ve çoğu zaman karıştırılan İnsan Ticareti ve Göçmen Kaçakçılığının Türk Ceza Kanunu açısından tanımları yapılacak ve aralarındaki farklara değinilecektir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. TÜRKİYE - AVRUPA BİRLİĞİ İLİŞKİLERİNDE SURİYELİ GÖÇMENLER

Suriye krizi sebebiyle 22 milyon nüfuslu Suriye'den 5.5 milyon insan bugün dünyanın birçok noktasına göç etmek durumunda kalmıştır. Suriyeli göçmenlerin büyük çoğunluğu Türkiye'ye göç etmiştir. Türkiye ülkesinde en çok göçmen barındıran ülke konumuna gelmiştir. Türkiye dışında Suriyelilerin bulunduğu yerler Lübnan'da 1.011.366, Irak'ta 236.772, Mısır'da 120.154, Ürdün'de 656.246 kişidir (Syrian Data).

Grafik 1: Suriyeli Göçmenlerin Ünelere Göre Dağılımı

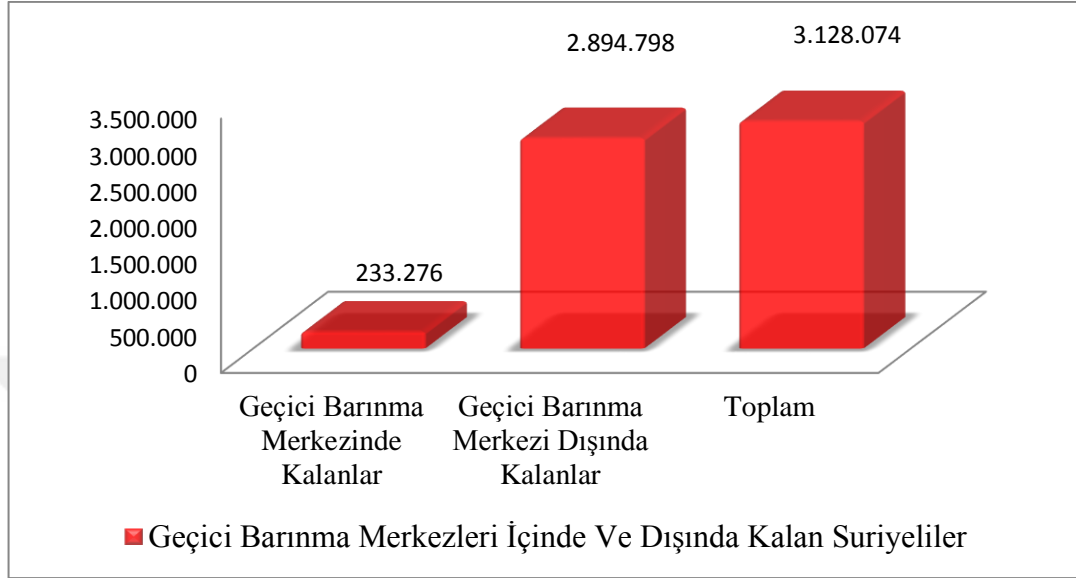

Suriyelilerin %54'lük bir kısmı Türkiye'de bulunmaktadır. Göç İdaresi Genel Müdürlüğünün yayınladığı rakamlara göre 3.3 milyon insan Türkiye'dedir. Türkiye'de 3.1 milyon Suriyeli göçmen Geçici Koruma Altındadır. Türkiye'nin 10 ilinde bulunan kamplarda kalan Suriyelilerin sayısı ise 233.276'dır. Suriyeli göçmenler Türkiye nüfusunun (79.814.871 kişi) %3,92'sini oluşturmaktadır.

Türkiye'yi transit ülke olarak kullanan göçmenlerin asıl amacı Avrupa'ya geçip iyi bir yaşam ve rahat bir hayat sürmektir. Avrupa ise sıkı bir Kale Avrupası politikası izleyerek göçmenleri ülkesine almamakta ve dış politikasını bu yönde belirleyip göçü güvenleştirmektedir. Göçmenlerin birçoğu göçmen kaçakçıları ile deniz yolunu kullanarak Avrupa'ya geçmek isterken hayatlarını kaybetmektedirler.

Türkiye ile Avrupa Birliği arasında imzalanan Geri Kabul Anlaşması ile ölümler azalmış olsa da hala devam etmektedir.

Tablo 9: Geçici Barınma Merkezleri İçinde Ve Dışında Kalan Suriyeliler

Kaynak: Göç İdaresi Genel Müdürlüğü

6. yılına girmiş olan Suriye krizinin hala devam etmesi, ülkelerin bu konuda soruna yapıcı çözümler sunamaması en fazla Suriyeli göçmenleri etkilemektedir. Türkiye'den Avrupa'ya geçmek isterken oluşan can kayıpları, çözüm bulunması gereken konuların başında gelmektedir. Öte yandan Suriyeli göçmenlerin ulaştıkları ülkedeki topluma ve entegrasyon sürecine dahil olmaları, yaşamlarını idare ettirebilmek için iş gücü piyasasına katılabilmeleri gerekmektedir. Aynı zamanda insanların doğuştan sahip olduğu temel hak ve özgürlüklerin de sağlanması gerekmektedir.

Türkiye ve AB arasında 1996 yılında imzalanan Gümrük Birliği, malların serbest dolaşımını öngörmüştür. Fakat 2005 yılından itibaren tam adaylık için üyelik müzakerelerine başlayan Türkiye'nin, Avrupa'da serbest dolaşımının olmayışı tartışmalara yol açmaktadır. Türk insanının Avrupa'da serbest dolaşımı için planlanan Vizesiz Seyahat uygulaması da Avrupa'nın öne sürdüğü 72 kriterin tamamının karşılanamaması sebebiyle uygulamaya konamamaktadır.

Türkiye şu an dünyanın en çok mülteci nüfusuna sahip ülkesi konumundadır. Türkiye'nin uyguladığı açık kapı politikası artık yürütülemez seviyede olmasına rağmen Türkiye'de mültecilere yönelik toplumsal kabul düzeyi dünyanın hiçbir yerinde olmadığı kadar yüksektir. Bunun sebepleri arasında ilk olarak Türk halkının alışkın olması, ikinci olarak ise Türkiye'nin yeterince zengin olmaması gelmektedir. Türk toplumunun zenginlik düzeyinin Avrupa'nın altında olması bu işi kolaylaştırmaktadır. Üçüncü önemli faktör, Türk toplumunun hala bu durumu geçici görmesidir (Erdoğan, 2016: s.37). Bir diğer faktör olarak kültürel benzeşme de Türk halkı ile Suriyeliler arasındaki kabul düzeyini artırmaktadır. Ayrıca aynı din faktörü de önemlidir. Fakat her ne kadar bu faktörler tahammül oranını yükseltse de Türkiye nüfusunun %4'üne yaklaşan ve giderek artan sayıları, Türkiye'de Suriyelilere yönelik daha yapıcı çözümler ve politikalar uygulanmasının gerekliliğine vurgu yapmaktadır. Çünkü iç savaş bitse bile artık Türkiye'de kalacak olan çok büyük bir kesim bulunmaktadır. Özellikle artık Türkiye'de kalifiye olarak nitelendirilen beyaz yakalı kısmın Avrupa'ya geçtiği bilinmektedir. Mesleklerini Türkiye'de icra edememeleri ve sahip oldukları toplumsal, kültürel ve ekonomik sermaye Avrupa'ya geçmeye daha eğimli olduklarını göstermektedir. Türkiye'de kalan kısım ise Türkiye'nin çeşitli illerine yayılmış durumdadır ve zor şartlar altında hayatlarını sürdürmeye çalışmaktalar.

Özellikle 2015 yılında Akdeniz üzerinden Avrupa'ya geçişlerde artan ölüm oranları ve Avrupa'da göçmen karşıtlığı ile yükselen aşırı sağ partiler, yabancı düşmanlığının en üst seviyelere çıkması, Türkiye ve Avrupa Birliği arasında bu göç hareketliliğini kısıtlamak için anlaşma yapılmasını zorunlu kılmıştır. Fakat bu bile göçmenlerin her şeyi göze almalarına ve daha tehlikeli yollar seçmelerine engel olmamış ve ölümler azalmış olsa bile devam etmiştir. Türkiye'nin mülteci akımını yavaşlatması karşılığında Avrupa Birliği hem Türkiye'nin Avrupa Birliği sürecinde yeni müzakere fasılları açmayı kabul etmiştir, hem de 72 maddeden oluşan kriterlerin tamamlanması durumunda Türk vatandaşlarına "Vizesiz Avrupa müjdesi" vermiştir (Danış,2016:s.6). 3 milyar Euro karşılığında mültecileri ülkesinde barındırmaya devam edecek olan Türkiye, 3 milyar Euro'nun tamamını alamamış ve 72 kriterin tamamı yerine getirilemediği için Vizesiz seyahat imkanına kavuşamamıştır. Her iki tarafta kendi ülkesinin çıkarları için göçmenleri söylemlerinde dile getirmeye devam

etmektedirler. Özellikle Avrupa'nın göçü güvenlikleştirerek Suriyeli göçmenleri Avrupa ülkeleri için bir güvenlik meselesine dönüştürmesi ve Türkiye ile olan siyasi süreçte göçmenler için anlaşmalar imzalayarak göçmenleri ülkesinden uzak tutmak istemesi, göçü özellikle siyasal ve politik sebeplerle güvenlikleştirdiğini göstermektedir.

Avrupalı liderler bir taraftan Avrupa'ya daha fazla göçmen girişi olmasını engellerken diğer taraftan da bu durum karşısında uyguladıkları politikalar sebebiyle kendilerini eleştiren ve göçmen karşıtı söylemleriyle aşırı sağ partilere yönelen Avrupa toplumunu sakinleştirmeye çalışmaktadır. Türkiye ise dış politikada Suriye iç savaşının beklenmedik sonuçlarından biri olan "mülteci krizini" Avrupa ile olan ilişkilerini etkilemesi sebebi ile dış politika için araçsallaştırmaktadır (Danış,2016: s.7-8). Türkiye'nin Suriyeli göçmenler için harcadığı para bu zamana kadar 26 milyar doları bulmuştur. Türkiye'nin Suriyeliler için harcadığı parayı nerelere ve ne şekilde harcadığının paylaşılmaması, devletin (şeffaflık açısından) halk tarafından sorgulanmasına sebep olmaktadır. Avrupa Birliği ise vermesi planlanan 3 milyar Euro'nun 750 milyon Euro'sunu verebilmiştir.

Suriyeli göçmenler hem Avrupa hem de Türkiye açısından kitlesel bir göç durumunda nasıl cevap verebileceklerini göstermiş ve ülkelerdeki kimi eksiklikleri de gün yüzüne çıkarmıştır. Avrupa'da aşırı sağ partiler göçün güvenlikleştirilmesine yol açarken oy oranlarını artırmış ve bu sebeple uyguladıkları politikalar, sivil toplum kuruluşlarınca ve bu partileri desteklemeyen insanlarca sert bir dille eleştirilmiştir. Avrupa'da artan terör olayları sebebiyle İslamofobi, Yabancı düşmanlığı artmış ve Avrupa şüpheciliği yükselmiştir. Avrupa halkının göçmenlere karşı hem fiziksel hem sözlü saldırıları tepki çekmiştir. Öte yandan Türkiye kamplarında ülkemizde bulunan 3.128.074 Suriyeli göçmenden sadece 233.276 göçmenin kalışı, kampların yeterli olmadığını anlaşılmasına ve 2.894.798 göçmenin Türkiye'nin illerine yayılmasına sebep olmuştur. Bir başka sorun ise Suriyelilerin 6 yıl geçmesine rağmen Çalışma Yönetmeliği'nin oturmaya ve eksiklikleri sebebiyle Suriyeli göçmenlerin ekonomiye ucuz iş gücü olarak katılmalarıdır. Türk halkını da etkileyen bu eksiklik iş verenlerin Türk halkı yerine, Suriyeli göçmenleri tercih etmesine yol açmaktadır. 11 Ocak 2016 tarihinde kabul edilen Geçici Koruma Sağlanan Yabancıların Çalışma İzinlerine Dair Yönetmelik'te belirtilen çalışma izni

başvuru şartlarının düzenlenmesi gerekmektedir. Yönetmeliğin çalışma izni hakkında açık hüküm veren 4. Maddesi ve Geçici Koruma altındakilerin en az asgari ücretle çalışmasına yönelik 10. Maddesi Suriyeliler için önemli bir adımdır. Bu şekilde Suriyeli göçmenlerin emek sömürüsüne maruz kalmalarının önüne geçilmiş olacaktır. Fakat bağımsız çalışmak isteyen Suriyelilerin, Yabancıların Çalışma İzinleri Hakkında Kanun uyarınca Türkiye’de en az 5 yıl kesintisiz ikamet etme şartı vardır. Geçici Koruma Yönetmeliği’nin 25.maddesi gereğince geçici koruma kimlik belgeleri, ikamet izni yerine geçen belgelere eş değer sayılmadığı için bağımsız çalışmak isteyen Suriyelilere sorun teşkil etmektedir.

Son bölüm olan bu bölümde, tezin konusu olan Suriyeli göçmenlerin Türkiye ve Avrupa Birliği ilişkisine etkisi, Türkiye’nin göç politikaları ile Avrupa Birliği’nin göç politikaları yönünden ele alınmaya çalışılacak, 2011 yılından itibaren hala süren savaşın, Türkiye ve Avrupa Birliği’nin dış politikasını nasıl şekillendirdiği ele alınmaya çalışılacaktır. İnsan ticareti ve göçmen kaçakçılığı konuları da bu bölümde yer alacak olup Türk Ceza Kanunu yönünden incelenecek ve arasındaki farklar açıklanacaktır. Avrupa Birliği ile imzalanan Geri Kabul Anlaşması ve bunun getirisi olan Vizesiz Avrupa ve Vizesiz Avrupa’nın sağlanması için Avrupa Birliği’nin öne sürmüş olduğu 72 kriter ele alınacaktır.

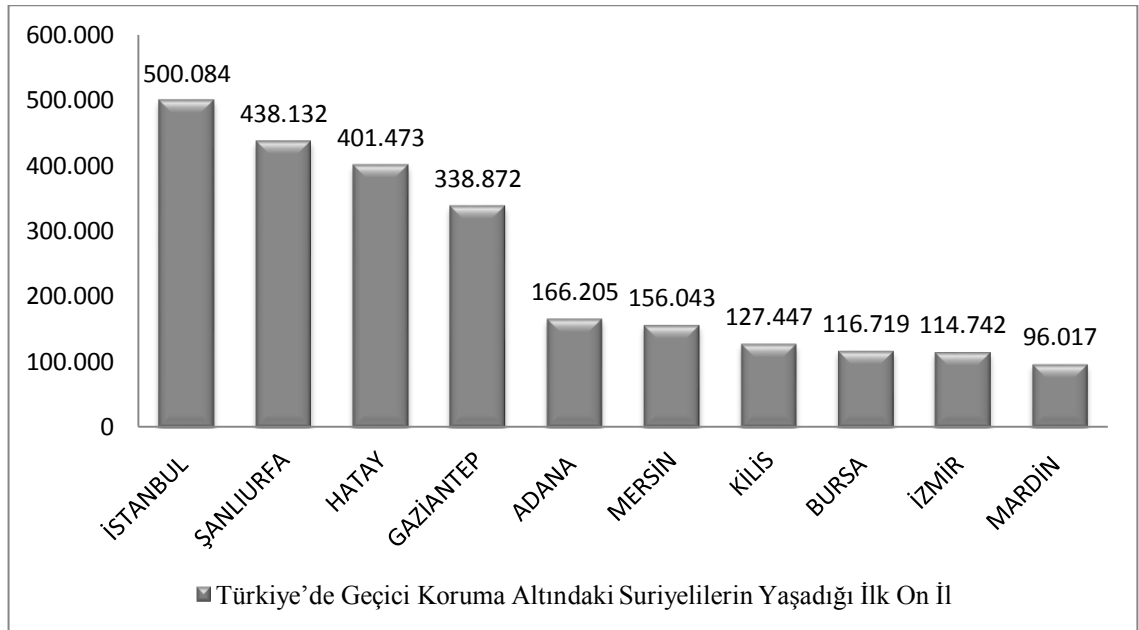
3.1. Türkiye’nin Suriyeli Göçmenlere Yönelik Göç Politikaları

Suriye’de başlayan iç savaş ile ülke sınırlarımıza kitlesel olarak gelmeye başlayan 3.1-3.2 milyon Suriyeli göçmen Türkiye’nin çeşitli illerinde yaşamaktadır. Sınırlarımızda kurulan kampların doluluk oranı onların diğer illere yayılmalarına yol açmıştır. Şu an Türkiye’de Ağustos 2017 itibariyle barınma merkezlerindeki Suriyeli göçmenlerin sayısı 233.276 kişi Hatay, Gaziantep, Şanlıurfa, Kilis, Mardin, Kahramanmaraş, Osmaniye, Adıyaman, Adana, Malatya illerinde toplam 23 kamp alanında yaşamaktadırlar. Kamplarda kalamayıp Türkiye’nin illerine dağılan Suriyelilerin en çok yaşadıkları ilk on il ise Tablo 6’da gösterilmiştir.

Türkiye, hem Osmanlı İmparatorluğu zamanında hem de Cumhuriyet döneminde göç alan bir ülke olmasına rağmen böylesine yoğun ve kitlesel göç durumuna hazırlıksız yakalanmıştır. Olayların ilk olarak 2011 yılında başlamasıyla

Türkiye'ye sığınan Suriyeliler, Türkiye'nin gündeminde geniş yer tutmuştur. Hükümetin söylemlerinde Suriyeli göçmenler için açık kapı politikası uygulanacağı belirtilmiştir. Savaşın bu kadar yıl süreceği tahmin edilememiştir. Hatta bununla ilgili 5 Eylül 2012 tarihinde Cumhurbaşkanı; "...Biz en kısa zamanda Şam'a gidecek, oradaki kardeşlerimizle muhabbetle kucaklaşacağız. O gün de yakın. İnşallah Selahaddin Eyyubi'nin kabri başında Fatiha okuyacak, Emevi Camisi'nde namazımızı da kılacağız." (Hürriyet,2012) demiştir. Ancak bu açıklamadan bir ay sonra 16 Ekim 2012 tarihinde o zamanın Başbakanı Recep Tayyip Erdoğan ve Dışişleri Bakanı Ahmet Davutoğlu'nun "Türkiye'ye sığınan Suriyeliler için psikolojik eşik" dediği "100 bin" sınırı aşılmış ülkedeki mülteci sayısı 100.363'e ulaşmıştır (Sabah,2012). Hızla sınırlarımıza gelmeye devam eden Suriyeliler sınırlardaki kamplara yerleştirilmiştir. Fakat sayıları arttıkça onları kampta tutmakta hayli zorlaşmış ve ülke içlerine yayılmaya başlamışlardır. 3 Ocak 2013 tarihine gelindiğinde, mülteciler için harcanan para 500 milyon dolar olmuştur (Hürriyet,2013). 2014 yılının ilk ayına gelindiğinde ise bu rakam 2.5 milyar dolara çıkmıştır (Hürriyet,2014).

Tablo 10: Türkiye'de Geçici Koruma Altındaki Suriyelilerin Yaşadığı İlk On İl

Kaynak: Göç İdaresi Genel Müdürlüğü

3.1.1. Geri Kabul Anlaşması ve Vize Serbestisi

Türkiye bir yandan bu gelişmeler karşısında sınırlarına gelen Suriyelileri ülkesinde barındırmaya devam ederken, bir taraftan da ülkelerle görüşüp bir ateşkes sağlamaya çalışmış ancak bir türlü istikrarlı bir şekilde hareket edilememiştir. Avrupa'ya geçerken ölenlerin sayısının artmasıyla Türkiye ve Avrupa arasında bir anlaşmanın yapılması zorunluluğu açıkça ortaya çıkmıştır. 2015 yılında Türkiye üzerinden Yunanistan'a geçenlerin sayısının 885 bini bulmuş olması, düzensiz göçün hızla artması bir uzlaşımın sağlanması gerektiğinin göstergesi olmuştur. 2012 yılında paraflanan *“Türkiye Cumhuriyeti ile Avrupa Birliği Arasında İzinsiz İkamet Eden Kişilerin Geri Kabulüne İlişkin Anlaşma”* 16 Aralık 2013 tarihinde imzalanmıştır. Bu anlaşmaya göre *“Geri Kabul Anlaşması, yasadışı yollardan başka ülkelere geçmiş kişilerin vatandaşı oldukları veya geldikleri ülkelere düzenli, hızlı, güvenli ve insan onuruna yaraşır şekilde geri gönderilmeleri için hukuki zemin oluşturmaktır. Yasadışı göç üzerinde caydırıcı rol oynayan Geri Kabul Anlaşmaları, aynı zamanda ülkeleri yasadışı göçe karşı önlem almaya teşvik eden etkin bir araçtır.”*(TBMM,2013). Avrupa Birliği'nin göçle mücadelesinde önemli rol oynayan Geri Kabul Anlaşmaları, hem Avrupa'yı göç dalgalarından korumakta hem de anlaşma yapılan ülkeyle yeni diyaloglar kurulmakta ve bu ülkeye imtiyazlar verilmektedir. Fakat bu anlaşma İngiltere, İrlanda ve Danimarka'yı bağlamamaktadır. Bu üç ülke bir takım ayrıcalıklara sahiptir. Örneğin İngiltere ve İrlanda, AB'nin güvenlik ve adalet alanında farklı kurallara tabiidir ve dolayısıyla bu iki ülke AB'nin ortak vize ve imzalanan Geri Kabul Anlaşmalarının dışında kalmaktadırlar. Diğer taraftan da Danimarka, Schengen üyesi olmasına rağmen, sisteme koyduğu çekincelerden dolayı AB'nin imzaladığı Geri Kabul Anlaşmalarını uygulamamaktadır (Ercan,2016:s.13). Yani Türkiye'nin İngiltere İrlanda ve Danimarka ile ayrı ayrı anlaşmalar yapması gerekmektedir. 16 Aralık 2013 tarihinde imzalanan Geri Kabul Anlaşması 1 Haziran 2014 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Aynı zamanda bu anlaşma ile Türkiye vatandaşlarının Avrupa ülkelerinde serbest dolaşımını öngören vize serbestliği diyalogu da başlatılmış ve Türkiye'nin tamamlanması gereken 72 kriter belirlenmiştir.

Bu bağlamda anlaşmanın uygulanması ve 72 kriterin uygulamada tam ve eksiksiz bir biçimde yerine getirilmesiyle Türkiye vatandaşlarına 90 güne kadar

vizesiz seyahat imkanı sağlanacaktır. 20 Ekim 2014 tarihinde ise Avrupa Komisyonu tarafından ilk değerlendirme raporu yayınlanmıştır. Bu rapor öncelikle Türkiye'nin "Vize Serbestliğine Yönelik Yol Haritası" kapsamında yer alan kriterlere ilişkin gösterdiği performansa odaklanmıştır (İKV,2014). Bu rapor 5 ayrı blok şeklinde kriterlere ayrılmıştır; 1.Blok Belge Güvenliği, 2. Blok Göç Yönetimi, 3.Blok Kamu Düzeni ve Güvenliği, 4.Blok Temel Haklar, 5.Blok Düzensiz Göçmenlerin Geri Kabulünden oluşmaktadır. Her bir kriter için;

- Kriter tamamlandı (requirement fulfilled),
- Kriter neredeyse tamamlandı, şartın tamamlanması için çok az işlem kaldı (almost fulfilled),
- Kriter kısmen tamamlandı, ama ilerisi için umut vaat ediyor (fulfilled partially, but with good prospects for further progress),
- Kriter kısmen tamamlandı (only partially fulfilled),
- Kriter tamamlanmadı (requirement not fulfilled)

şeklindeki ifadeler o kriterin ne kadar tamamlandığını göstermek için cümle sonlarına eklenmişlerdir. (European Commission,2014:s.2).

29 Kasım 2015 tarihinde Türkiye ve Avrupa Birliği'nin bir araya geldikleri zirve toplantısında mültecilerle ilgili bir ortak eylem planı oluşturulmuştur. Bu plana göre Türkiye ve AB, Türkiye'nin katılım sürecinin yeniden canlandırılmasının gerekliliği hususunda mutabık kalmışlardır. Her iki tarafta uygun bir formatta yılda iki kez olmak üzere düzenli zirveler gerçekleştirilmesi konusunda anlaşmışlardır. Her iki taraf 17. faslın (Ekonomik ve Parasal Politika) 14 Aralık 2015'de açılmasını temin edeceklerini vurgulamışlardır. Nitekim iki yıl aradan sonra ilk defa bir müzakere faslı açılmıştır. Suriyelilere yönelik "Sığınmacı Mali İmkani" oluşturulmuştur. AB Türkiye'ye başlangıç olarak 3 milyar Euro ek kaynak sağlamayı taahhüt etmiştir. Suriyelilerin sosyo-ekonomik durumlarının iyileşmesinin sağlanacağını, her iki taraf kaçakçılıkla ilgili suç ağlarıyla mücadeleyi güçlendirileceklerini vurgulamışlardır. (AB Bakanlığı,2015)

AB ve Türkiye 2. Zirve toplantısını 7 Mart 2016 tarihinde gerçekleştirmeden hemen önce 4 Mart 2016 tarihinde Vize Serbestliğiyle ilgili 2. değerlendirme raporu

yayınlanmıştır. Buna göre 5 blok halindeki 72 kriter ve bu kriterlerdeki ilerlemeler şu şekildedir:

1.Blok Belge Güvenliği

Bu blok Türkiye'nin en iyi performans gösterdiği blok olarak görülmektedir. Çünkü 8 Kriter içerisinde 6 tanesi tamamlanmıştır. Özellikle biyometrik verilerin olduğu Pasaportlar tamamlanmıştır. Kademeli şekilde Türkiye illerinde dağıtımına başlanmıştır.

2.Blok Göç Yönetimi

Bu blok tüm bloklar içerisinde en fazla kriterin olduğu üzerinde en çok durulan bloktur. Toplam 28 kriterin bulunduğu bu blokta 13 kriter tamamlanmış durumdadır. Raporun en önemli ve olumlu aşaması Göç İdaresi Genel Müdürlüğü'nün artan faaliyetleridir. Rapor Suriyeli 400 bin çocuğun eğitim hakkına erişememesini de içermektedir. Bununla birlikte 2015 yılında Türkiye üzerinden Avrupa'ya 888.457 göçmenin geçtiği ve Türkiye'nin düzensiz göçü önleyemediği belirtilmiştir.

3.Blok Kamu Düzeni ve Güvenliği

Bu blokta Türkiye'de adli ve cezai meselelere ilişkin yapısal reformların gerçekleşebilmesi ve kriterlerin karşılanabilmesi için Komisyon, Türkiye-AB Vize Serbestliği Yol Haritasında belirtilen uluslararası sözleşmelere ve AB müktesebatına uyum sağlanmasını; bunlara uyumlu iç hukuk düzenlemelerinin yürürlüğe koyulmasını en temel gereklilik olarak görmektedir (Ceran,2016:s.44). Yolsuzlukla mücadele de bu blokta önem arz eden bir konudur. Özellikle Greco tavsiyelerine uyum sağlanmalıdır. Bu blokta toplam 21 kriterin 10 tanesi tamamlanmıştır.

4.Blok Temel Haklar

Bu blokta Terörle Mücadele Yasası'nın AB standartlarına ulaşmasının sağlanması öngörülmüş, Roman kökenli vatandaşların topluma entegre olabilmelerini sağlamaya yönelik politikalar uygulanması gerektiği vurgulanmıştır. Bu blokta da toplam 9 kriterin 6 tanesi tamamlanmıştır.

5.Blok Düzensiz Göçmenlerin Geri Kabulü

Son blokta Geri Kabul Anlaşması'nın hızlı ve etkili bir şekilde uygulanması gerektiği ve belirlenen zaman içerisinde yapılması vurgulanmaktadır. Bu blokta toplam 7 kriterin 2 tanesi tamamlanmıştır.

2.Değerlendirme raporundan sonra Türkiye ve AB, 7 Mart 2016 tarihinde Brüksel'de 2. Zirve toplantısını gerçekleştirmiştir. Bu zirvede Türkiye ve Avrupa Birliği şu maddelerde anlaşmaya vardıklarını açıklamışlardır; Türkiye'den Yunanistan'a giden yeni düzensiz göçmenlerin geri gönderilmesi, vize serbestisi yol haritasının hazırlanması, Suriyeli mültecilere harcanacak 3 milyar Euro'nun tahsisinin hızlandırılması ve ek fonların kullanılması, üyelik müzakerelerinde yeni fasılların açılması için çalışmalar yapılması, Suriye'de daha güvenli olabilecek alan imkanlarına bakılması ve bir Suriyeliye karşı bir Suriyelinin yeniden yerleştirilmesi (Bianet,2016). Anlaşma taslağı; mülteci sorununun çözümü için Ankara'ya 3 milyar Euro daha mali yardım yapılmasını ve geri kabul anlaşmasının koşullarının yerine getirilmesi koşuluyla Türkiye vatandaşlarının en geç Haziran ayı sonundan itibaren Schengen Bölgesi'nde vizeden muaf tutulmalarını öngörmektedir (BBC,2016). Böylece Türkiye'ye yapılan yardımın iki katına çıkarılması öngörülmüştür fakat AB 3 milyar Euro'yu taksitler halinde vereceğini dile getirmiş, şimdiye kadar Türkiye'ye Suriyeliler için verilen toplam yardım ise 750 milyon Euro olmuştur.

18 Mart 2016 tarihinde 3. Zirveyi gerçekleştiren Türkiye ve AB 7 Mart tarihinde alınan kararlardan daha kapsamlı bir anlaşmaya varmışlardır. Bu anlaşmaya göre Türkiye ve AB şu konular üzerinde anlaşmıştır:

1. 20 Mart 2016 tarihi itibarıyla Türkiye'den Yunan adalarına geçen tüm yeni düzensiz göçmenler Türkiye'ye iade edilecektir. Bu iade işleminde toplu sınır dışı etme işleminin olmamasına dikkat edilecektir. Bu uygulamanın geçici ve olağanüstü bir tedbir olduğu da açıkça dile getirilmiştir. Türkiye'ye iade işlemleri sırasındaki tüm işlemlerin AB tarafından karşılanması kararlaştırılmıştır.

2. Yunan adalarından Türkiye'ye iade edilen her bir Suriyeli için, Türkiye'den bir diğer Suriyeli AB'ye yerleştirilecektir. Bu ilkenin uygulanması için BMMYK, Komisyon, AB ajansları ve üye devletlerin desteği ile bir mekanizma tesis edilecektir. Daha önce düzensiz bir şekilde AB'ye girmemiş ya da girmeye teşebbüs

etmemiş göçmenlere öncelik verilecektir. Üye devletlerin 20 Temmuz 2015 gerçekleştirdiği zirvede üye devletlerin aralarında kararlaştırdığı kalan 18 bin kişinin yerleştirilmesi şeklinde olacaktır. İlave olarak 54 bin kişi daha yerleştirilecektir. Yani toplamda AB 72 bin kişi alacaktır. İade sayısının bu sayıya yaklaşması durumunda bu mekanizma yeniden gözden geçirilecektir. Aşması durumunda ise mekanizma devam ettirilmeyecektir.

3. Türkiye, AB'ye yasadışı göçe yönelik yeni deniz ve kara güzergahlarını önlemek için gerekli her türlü tedbiri alacaktır ve bu amaç doğrultusunda AB'nin yanı sıra komşu devletlerle de işbirliği yapacaktır.

4. Türkiye ve AB arasındaki düzensiz geçişler sona erdiğinde ya da en azından büyük ölçüde ve sürdürülebilir şekilde azaltıldığında Gönüllü İnsani Kabul Planı uygulamaya koyulacaktır. AB üye devletleri bu plana gönüllülük esasında katkıda bulunacaktır.

5. En geç Haziran 2016 sonuna kadar Türk vatandaşlarına yönelik vize gerekliliklerinin kaldırılması amacıyla, Vize Serbestisi Yol Haritasının, katılan tüm üye devletler bakımından yerine getirilmesine hız verilecektir. Bu karar, 72 kriterin uygulanması ve Avrupa Komisyonunun kriterler yerine getirildiği takdirde bir rapor hazırlayıp uygun öneriyi verdiği Avrupa Parlamentosu ve AB Konseyinin vereceği nihai kararlarla belli olacaktır.

6. Avrupa Birliği Türkiye'ye bu iş birliği için ödenmesi gereken 3 milyar Euro'nun ödenmesini hızlandıracak ve Mart ayı sona ermeden daha çok sayıda projenin finansmanı sağlanacaktır. Özellikle sağlık, eğitim, altyapı, gıda ve diğer yaşam giderleri için somut projelere ilişkin bir ilk liste bir hafta içerisinde oluşturulacaktır. Verilen 3 milyar Euro'nun tamamının kullanılması durumunda 2018 sonuna kadar 3 milyar Euro'luk ilave bir fon devreye sokulacaktır.

7. Türkiye ve AB, Gümrük Birliği'nin iyileştirilmesi konusunda devam etmekte olan çalışmaları memnuniyetle karşılamıştır.

8. Türkiye ve AB 29 Kasım 2015 tarihli ortak bildiriye müzakere sürecinin hızlandırılmasına yönelik karar teyit edilmiş, 14 Aralık 2015 tarihinde 17. Faslın müzakereye açılmasından sonra Hollanda Dönem Başkanlığında 33. Faslında

açılmasına karar verilmiştir. Diğer fasılların açılmasına yönelik çalışmalar hızlandırılacaktır ve mevcut kurallar çerçevesinde üye devletlerin tutumlarına halel gelmeyecektir.

9. AB ve AB'ye üye devletler, özellikle Türkiye sınırına yakın, belirli alanlarda Suriye içindeki insani koşulların iyileştirilmesine yönelik olarak ve yerel nüfusun ve mültecilerin daha güvenli olacak alanlarda yaşamasını sağlamak üzere Türkiye ile her türlü ortak çabayı gösterecektir.

Bu maddelerin bir kısmı uygulamaya sokulması aşamasında sıkıntılara yol açmıştır. Avrupa Birliği, gönderilen her bir Suriyeli için Türkiye'den bir Suriyeli alacağını söylemiş, 72 bine kadar bir kota konmuş fakat bu zamana kadar Türkiye'den sadece 8 bin 335 Suriyeliyi geri alınmıştır. Zaten orantısız olan bu maddede 28 üyeli Avrupa Birliği'nin Türkiye'ye birçok Suriyeli göndereceği aşıkardır. Avrupa Birliği bu aşamada azami miktarda bir sınır koymuştur. Ödenmesi kararlaştırılan 3 milyar Euro da Türkiye'ye tek seferde ödenmemiştir.

Müzakerelerin hızlandırılacağı hususunda ve açılan 17. (Ekonomik ve Parasal Politika) ve 33. Faslın (Mali ve Bütçesel Hükümler) diğer fasılların da açılacağı yönünde ilişkileri canlandıracağı öngörülmüştür. Fakat Türkiye'nin talebi gereğince, Güney Kıbrıs Rum Yönetimi (GKRY) tarafından tek taraflı bloke edilen ve katılım süreci açısından önemli fasıllar (23. Fasıllar Yargı ve Temel Haklar ve 24 sayılı Adalet, Özgürlük ve Güvenlik) yerine, şu an için hiçbir aciliyet taşımayan 33 sayılı faslın açılmasına karar verilmesi bu konuda çok iyimser olunmasını engellemektedir (Eralp,2016:s.37). GKRY ile ilişkiler bağlamında 2017 yılı içerisinde tekrar sorunların çözümü için Şubat ayında masaya oturulmuş fakat adanın Yunanistan'a ilhakı olan Enosis'in okullarda bayram olarak kutlanacak olmasının açıklanmasının ardından Türk yöneticiler masadan kalkmıştır. Türk tarafı Rum meclisinin Enosis kararı düzeltilmeden müzakerelere devam edilemeyeceğini Rum tarafına iletmiştir (NTV,2017). Bu açıklamanın ardından Rum Yönetimi lideri Nikos Anastasiadis'de bu kararın düzeltilmeyeceğini belirtmiştir. Bu açıklama ile kopuk olan ilişkiler ve çözüm müzakerelerinin geleceği tekrar bir bilinmeze girmiştir.

Bir diğer sorun ise Vize Serbestliği ile ilgilidir. Tüm kriterlerin karşılanması durumunda ve en son Avrupa Parlamentosu ve Konseyinin vereceği kararla belli

olacak Vizesiz Avrupa hayali ne yazık ki hala gerçekleşmemiştir. Haziran 2016 sonunda beklenen Vize Serbestliği, 4 Mayıs 2016 yılında açıklanan 3. Değerlendirme Raporu'nda hala kriterlerin tam olarak karşılanmaması sebebiyle uygulamaya geçirilememiştir. Avrupa Komisyonu'nun hazırlamış olduğu bu rapora göre (European Commission,2014);

1. 2. ve 5. Bloktaki kriterler sağlanmıştır. Fakat 1. Blok olan “Belge Güvenliği” bloğunda ilk madde kriteri kısmi olarak tamamlanmıştır.

Madde 1

AB ve ICAO standartlarıyla uyumlu biyometrik pasaport dağıtımı

- İlk aşamada, ICAO standartlarıyla uyumlu bir şekilde parmak izli ve fotoğraflı biyometrik fotoğraflar dağıtılacak.

- İkinci aşamada, Ekim 2016 itibariyle, Türk yetkilileri bütünüyle AB standartlarıyla uyumlu ve çip taşıyan kalıcı biyometrik pasaportlar dağıtmaya başlayacak.

5. blok olan “Düzensiz Göçmenlerin Geri İadesi” bloğunda bulunan 68.madde kısmi olarak tamamlanmıştır.

Madde 68

AB-Türkiye arasındaki geri kabul anlaşmasının bütün hükümlerinin uygulanması (sağlam bir uygulama performansı)

- Üçüncü ülke vatandaşlarını ilgilendiren geri kabul hükümlerinin uygulanmasına ancak 1 Haziran 2016'da başlanacaktır.

3. Blok olan “Kamu Düzeni ve Güvenliği” bloğunda dört madde henüz tamamlanmamıştır.

Madde 42

Ulusal Yolsuzlukla Mücadele Stratejisi ve Eylem Planı'nın ve Avrupa Konseyi Yolsuzluğa karşı Özel Hukuk Sözleşmesi'nin (GRECO) önerilerinin uygulanmaya devam edilmesi

- Türkiye 30 Nisan 2016’da yolsuzluğa ilişkin yeni bir strateji ve eylem benimsedi

- Türkiye’nin hâlâ GRECO tarafından belirlenen önerileri etkili biçimde takip etmesini sağlayacak mevzuatı benimsemesi gerekmektedir.

Madde 47

Suçluların iade edilmesi dahil bütün cezai konularda AB Üye Ülkeleri’yle etkili bir hukuki işbirliğinin temin edilmesi

- Türk yetkililer, Türkiye’de uygulanabilir mevzuat ve prosedürler ile, iadelerinin mümkün olmadığı zamanlarda suçluların dava edilmelerini garanti eden usullerin daha iyi açıklanması için Üye Ülke yetkilileriyle daha yakın bağlantılar kurmaya yönelik gayelerini dile getirmişlerdir.

Madde 54

EUROPOL ile Operasyonel İşbirliği Anlaşması’nın tam ve etkin şekilde uygulanmasının sağlanması.

- Türk yetkililer EUROPOL’e 2 Mayıs 2016’da EUROPOL ile operasyonel iş birliği anlaşması imzalamak istediklerini ifade eden bir mektup göndermişlerdir.

Madde 56

Kişisel verilerin korunmasına yönelik mevzuatın AB standartların uygun olarak kabul edilmesi ve uygulanması.

- Özellikle de veri koruma yetkilisinin bağımsız hareket edebilmesi ve kolluk kuvvetlerinin faaliyetlerinin kanun çerçevesinde kalmasının sağlanması amacıyla Türkiye’nin 24 Mart 2016 tarihli Veri Koruma Yasası’nda değişiklikler yapılması gerekmektedir.

4. blok olan “Temel haklar” bölümünde 65. Maddede bulunan kriter tamamlanamamıştır.

Madde 65

Organize suç ve terörizme ilişkin yasal çerçevenin; Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi, AİHM içtihatları, AB müktesebatı ve Üye Devletlerdeki uygulamalarla uyumlu olacak şekilde gözden geçirilip düzenlenmesi ve mahkeme, kolluk kuvvetleri ve güvenlik güçlerinin uygulamalarının kişi güvenliği ve özgürlüğü, adil yargılanma hakkı; ifade, toplanma ve dernek kurma özgürlüğüyle uyumunun sağlanması.

- Türkiye'nin, özellikle kapsamını daraltarak terör tanımının uyumlu hale getirilmesi suretiyle, terörizme ilişkin mevzuatını ve uygulamalarını Avrupa standartlarıyla uyumlu olacak şekilde gözden geçirmesi gerekmektedir;
- Kolluk kuvvetlerinin barış zamanlarında yaptıkları iddia edilen ihlallerin soruşturulması için bir komisyon kurulmasına ilişkin yasa tasarısı Türkiye'nin resmi makamlarınca hazırlanmakta olup henüz hayata geçirilmemiştir.

Yani toplamda 7 kriter henüz tam anlamıyla uygulamaya konulamamıştır. En çok tartışma yaratan konu ise terörün tanımıyla ilgili olan 65. Maddedir. Türkiye'nin art arda yaşamış olduğu terör saldırıları yüzünden Avrupa'nın bu konudaki tavrının tartışmalara yol açtığı görülmektedir. Cumhurbaşkanı ise bu konuda Avrupa Birliğini sert bir dille eleştirmiş ve Türkiye'nin terörle mücadelesine Avrupa Birliğinin karışmaması gerektiğini vurgulamıştır⁷. Avrupa ile yaşanan gerilimler, Vizesiz Avrupa hayalinin bir müddet daha hayal olarak kalmasına yol açmaktadır. Avrupa'nın karşılıklı bağımlılık ilişkisi içerisinde, Suriyeli göçmenleri Türkiye'den Geri Kabul Anlaşması sayesinde ülkesine en az miktarda alması ve göçü güvenleleştirerek bu mülteci krizinden mümkün olduğunca en az zararla kurtulmayı düşündüğü, uyguladığı politikalarda görülmektedir. Türkiye ise sert söylemlerle Avrupa'yı eleştirmektedir. Gerilen ilişkiler konusunda kullanılan dil yumuşatılmalı

⁷ BBC Türkçe'nin 6 Mayıs 2016 tarihli haberine göre Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan, Avrupa Komisyonu'nun 'Vize serbestisi için Türkiye'nin terörle mücadele yasasını AB'ye uyumlu hale getirmesi gerek' açıklamasına tepki gösterdi: "Şu anda Avrupa Birliği vize için terörle mücadele yasasını değiştireceksiniz diyor. Siz Avrupa Parlamentosu yanında çadır kuran teröristlere müsaade ediyorsunuz. Bu zihniyetini neden değiştirmiyorsunuz?" diye soran Erdoğan, sözlerine "Teröristlere çadır kurduracaksın, bunu demokrasi adına yaptığını söyleyeceksin, bize de vize için terör yasasını değiştirin diyeceksin. Biz yolumuza gidiyoruz sen yoluna git kiminle anlaşabiliyorsan anlaş" diyerek devam etti (BBC Türkçe,2016, http://www.bbc.com/turkce/haberler/2016/05/160506_erdogan_eyup).

ve Avrupa Birliği'nin Türkiye'yi uzun vadede AB sınırlarına almayacağı ve bu politikalarını sürdüreceği öngörülerek hareket edilmelidir. Avrupa Birliği yaptığı açıklamalarla Türkiye ile olan katılım müzakerelerinin durdurulması yolunda karar almaya çalışmaktadır. Avrupa Birliği liderleri de bu yönde açıklamalarda bulunmaktadırlar. Avrupa Birliği'nin bu yöndeki açıklamalarına karşın Fransa, Finlandiya ve Litvanya gibi Avrupa Birliği üye ülkeleri ilişkilerin devam ettirilmesi gerektiğini savunmaktadırlar⁸.

3.1.2. İnsan Ticareti ve Göçmen Kaçakçılığı

Suriye'den Türkiye'ye göç edenlerin birçoğu Türkiye'yi transit göç ülkesi olarak kullanmaktadırlar. Avrupa'ya geçerek hayatını orada kurmak isteyen birçok göçmen Avrupa'ya yasal olmayan yollardan geçmeye çalışmaktadır. Özellikle deniz yolunu kullanan göçmenler insan ticareti yapan kişiler tarafından tutsak bir durumda ve göçmen kaçakçılarının botlarında karşıya geçmeye çalışmaktadırlar. Göçmenlerin birçoğu ölümlerle yüz yüze gelmektedirler ve çoğu erkek, kadın ve çocuklardan, hatta bebeklerden oluşan göçmenler karşıya geçmeye çalışırken hayatlarını kaybetmektedirler. Uluslararası Göç Örgütü (IOM) verilerine göre 2017 yılının

⁸ BBC Türkçe'nin 8 Eylül 2017 tarihli haberine göre; Avrupa Komisyonu Başkanı Jean-Claude Juncker: Türkiye, dev adımlarla Avrupa'dan uzaklaşıyor. Sorulması gereken soru, Türkiye ile üyelik müzakerelerinin sonuna gelinip gelinmediğidir. Bu durumdan da tamamen Türkiye sorumludur.

Avrupa Parlamentosu Başkanı Antonio Tajani: Türkiye'nin bugün Avrupa Birliği'ne katılması çok zor ancak bu kapayı kapatmamalıyız. Bununla birlikte, şu mesajı çok net bir şekilde vermemiz gerekiyor: İdam cezası bizim için kabul edilemez. Eğer Türk hükümeti, idam cezasını geri getirirse o zaman diyalog kapısının kapanma ihtimali de çok yüksek olur.

Avrupa Parlamentosu Türkiye Raportörü Kati Piri: şu anda Türkiye'de temel insan hakları ve hukukun üstünlüğünün sürekli olarak ihlal edildiği bir süreçten geçiyoruz. Müzakerelerin askıya alınması Türkiye ile iş birliği sona erecek, diyalog bitirilecek anlamına gelmiyor. Ancak bu şartlar altında AB üyeliği hakkında konuşmak mümkün değil.

Almanya Başbakanı Angela Merkel:Türkiye'nin AB üyesi olacağını düşünmüyorum, hiçbir zaman da düşünmedim. Bu nedenle Türkiye'ye yapılan katılım öncesi mali yardımın da durdurulması gerektiğini savunuyorum.

Fransa Cumhurbaşkanı Emmanuel Macron: Türkiye, gerçekten de son aylarda Avrupa Birliği'nden uzaklaşmış ve endişe verici derecede ileri gitmiş olabilir. Ancak başta göç sıkıntısı ve terör tehdidi olmak üzere bugün karşı karşıya olduğumuz birçok krizde hayati bir ortağımız olmasından dolayı ilişkilerin kopmasına karşıyım.

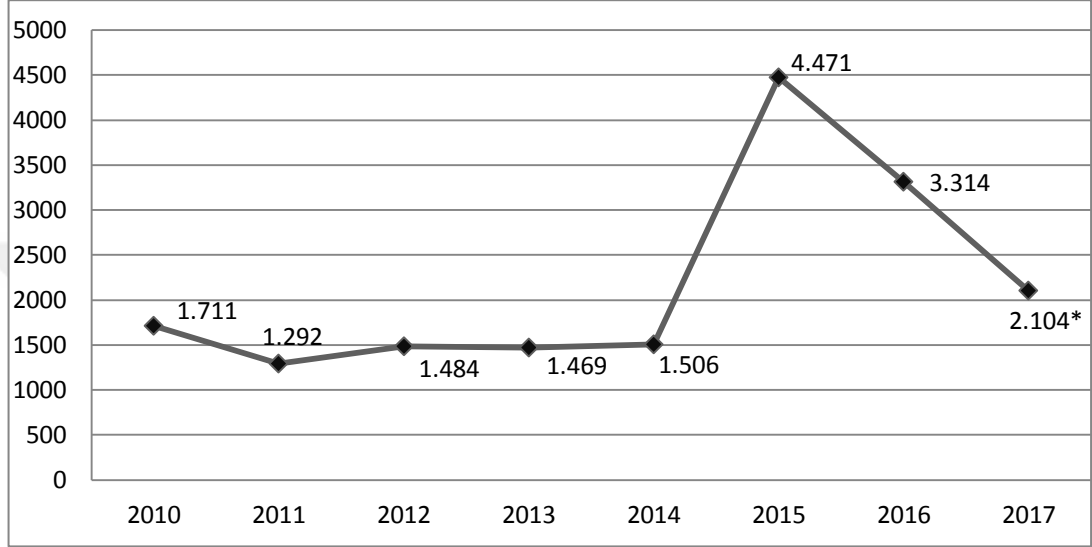
Finlandiya Dışişleri Bakanı Timo Soini: Diyalog içerisinde olmak her zaman iyidir. Türkiye'de insan hakları alanında sorunlar yaşandığının farkındayız ancak ben, şahsen müzakerelerin kesilmesinden yana değilim.

Litvanya Dışişleri Bakanı Linas Linkevičius: Süreci ve ilişkiyi devam ettirmeliyiz. Kolay değil ama iletişimde olmaya önem vermeliyiz. Müzakereleri durdurarak, onları daha fazla uzaklaşmaya iteriz. Varmak istediğimiz sonucun aksini elde etme riskimiz var.

(BBC Türkçe, 2017, http://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-41193397?ocid=socialflow_twitter)

başından beri hayatını kaybeden ve ölenlerin sayısı 2.385 iken deniz yoluyla Avrupa'ya ulaşan göçmenlerin sayısı 114.287'dir. Göç idaresinin açıkladığı verilere göre ise 2015 yılında göçmen kaçakçılarının sayısı 4.471'i bulmuştur. 2017 yılında ise bu sayı 2.104'e inmiştir.

Tablo 11: Yıllara Göre Göçmen Kaçakçıları

Kaynak: Göç İdaresi Genel Müdürlüğü *Ağustos 2017

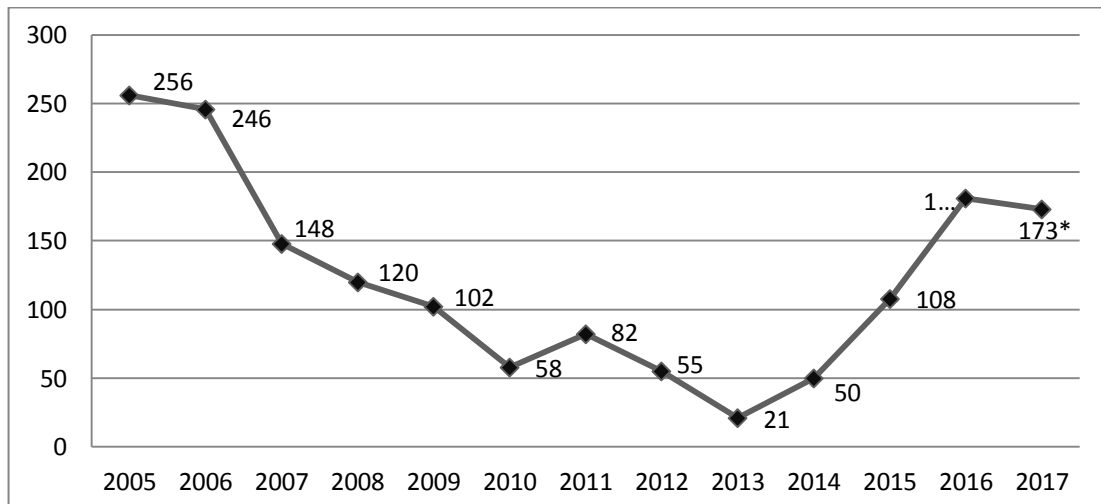
İnsan ticareti ve göçmen kaçakçılığı benzer iki kavram gibi gözükse de çok sayıda farklılıkları mevcuttur. Türk Ceza Kanunu (TCK)'nun 79. ve 80. maddelerinde iki kavramın da tanımları açıklanmıştır. TCK'ya göre Göçmen Kaçakçılığı madde 79'da tanımlanmıştır. Bu tanıma göre; “*Doğrudan doğruya veya dolaylı olarak maddî menfaat elde etmek maksadıyla, yasal olmayan yollardan; a) Bir yabancıyı ülkeye sokan veya ülkede kalmasına imkân sağlayan, b) Türk vatandaşı veya yabancıların yurt dışına çıkmasına imkân sağlayan, Kişi, üç yıldan sekiz yıla kadar hapis ve on bin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılır.*”

İnsan ticareti ise 80.maddede açıklanmıştır; “*Zorla çalıştırmak veya hizmet ettirmek, esarete veya benzeri uygulamalara tâbi kılmak, vücut organlarının verilmesini sağlamak maksadıyla tehdit, baskı, cebir veya şiddet uygulamak, nüfuzu kötüye kullanmak, kandırmak veya kişiler üzerindeki denetim olanaklarından veya çaresizliklerinden yararlanarak rızalarını elde etmek suretiyle kişileri tedarik eden,*

kaçıran, bir yerden başka bir yere götüren veya sevk eden, barındıran kimseye sekiz yıldan on iki yıla kadar hapis ve on bin güne kadar adli para cezası verilir.”

Yine insan ticareti, Birleşmiş Milletler Sınıraşan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesine Ek İnsan Ticaretinin, Özellikle Kadın ve Çocuk Ticaretinin Önlenmesine, Durdurulmasına ve Cezalandırılmasına İlişkin Protokol’de şu şekilde tanımlanmıştır; *“Kuvvet kullanarak veya kuvvet kullanma tehdidi ile veya diğer bir biçimde zorlama, kaçırma, hile, aldatma, nüfuzu kötüye kullanma kişinin çaresizliğinden yararlanma veya başkası üzerinde denetim yetkisi olan kişilerin rızasını kazanmak için o kişiye veya başkalarına kazanç veya çıkar sağlama yoluyla kişilerin istismar amaçlı temini, bir yerden bir yere taşınması, devredilmesi, barındırılması veya teslim alınması anlamına gelir. İstismar terimi, asgari olarak, başkalarının fuhuşunun istismar edilmesini veya cinsel istismarın başka biçimlerini, zorla çalıştırmayı veya hizmet ettirmeyi, esareti veya esaret benzeri uygulamaları, kulluğu veya organların alınmasını içerecektir.”* İnsan ticareti cirosunun tüm dünyada 150 milyar dolar olduğu bilinmektedir. Modern kölelik olarak adlandırılan insan ticaretinin tüm dünyada büyük bir iş alanı mevcuttur. 1,5 milyon insan Avrupa, Kuzey Amerika, Japonya ve Avustralya kıtasında çalıştırılmakta iken toplamda tüm dünyada 21 milyon insan ise zorla çalıştırılmaktadır. Bunların %22’si fuhuş sektöründe çalıştırılmaktadır (Modern Slavery and Human Trafficking: Myths & Facts, 2017).

Tablo 12: Yıllara Göre İnsan Ticareti Mağduru Sayısı

Kaynak: Göç İdaresi Genel Müdürlüğü *Ağustos 2017

Bu tanımlara göre her iki suç da yasadışıdır. Konusunu, insanların özellikle yabancılara oluşturduğu maddi çıkar ve fayda elde etmek için yapılan iş oluşturmaktadır. Her iki suçta da mağdurların bir yerden bir yere nakli söz konusudur. İnsan ticareti suçu ile göçmen kaçakçılığı suçu arasındaki farklılıklar ise şu şekilde karşımıza çıkmaktadır;

- *İnsan ticaretinde* insanları zorla çalıştırmak, hizmet ettirmek, esarete tabi kılmak, fuhuşa sürüklemek, vücut organlarının verilmesini sağlamak varken, *göçmen kaçakçılığında* hizmet karşılığı mal varlığının mağdurun elinden alınması vardır.
- *İnsan ticaretinde* nakil hem ülke içi hem de ülke dışı olabilirken *göçmen kaçakçılığında* nakil ülke dışına yapılmaktadır.
- *Göçmen kaçakçılığında* mağdurun onuru, temel hak ve özgürlükleri ihlal edilmektedir. *İnsan ticaretinde* mağdurun temel hak ve özgürlüklerine, onuruna yapılan müdahalenin boyutları göçmen kaçakçılığı suçundan daha ağırdır (Yenidünya,2014:s.384). Bu yüzden günümüzde modern kölelik olarak adlandırılmaktadır.
- *Göçmen kaçakçılığında* suçun konusunu oluşturan insanların temel hak ve özgürlüklerinin olması yanında ülkelerin göç politikalarını da ne derece uygulayabildikleri, eksiklikleri göz önüne çıkarken, *insan ticareti* suçunda esas korunması gereken insan onur ve özgürlüğü olmaktadır.
- *İnsan ticareti* suçunda ilgilinin rızası yoktur zorlama vardır, halbuki *göçmen kaçakçılığında* mağdurun rızası vardır gönüllülük esastır.
- *Göçmen kaçakçılığı* fiziksel hareket gerektirirken suçun oluşması için bir kaynak ülke bir de hedef ülke olmak üzere iki ülkede eylem gerçekleştirilir. *İnsan ticareti* suçunda ise suçun oluşması için mağdurların ülke içerisine veya dışına nakli zorunlu değildir (Yenidünya, 2014; s.386).
- *Göçmen kaçakçılığı* suçu hedef ülkede sona ererken ve suç hedef ülkeye varıldığında sona ererken *insan ticareti* suçunda eğer bir başka ülkeye geçilmişse mağdurların ayrılmasına izin verilmez ve hedef ülkede mağdur sömürülmeye devam ettiği sürece suç da devam eder.

- *Göçmen kaçakçılığı* suçunun işlenebilmesi için suçlunun menfaat elde amacı olmalıdır. *İnsan ticareti* suçunda ise suçlunun zorla çalıştırmak, hizmet ettirmek, fuhuş yaptırmak veya esarete tabi kılmak ya da vücut organlarının verilmesini sağlamak saiki ile hareket etmesi gerekmektedir.

SONUÇ

Göç her zaman dünyanın gündeminde olan ve her zaman da olmaya da devam edecek bir konudur. Çünkü her çağ kendi göçmenini yaratarak bulunduğu yüzyılın durumuna göre şeklini değiştirmektedir. Zorunlu göçler ise ülkeler savaştığı sürece varlığını koruyacak ve çoğu insanı evinden, yurdundan ayıracak, kimilerinin ölümüne kimilerinin yakınlarını kaybetmelerine yol açacaktır. Günümüzde göç, artık ülkelerin sınırları daha da sıkılaştırmasına, kontrol altına almasına ve göçü güvenlik sorunu haline getirerek güvenlikleştirmesine neden olmaktadır. Bunda özellikle Avrupa’da artan terör olaylarının etkisi büyüktür. Bu terör örgütleri var oldukça, bu sebeplerle çıkan savaşlar ve masum insanların ölümü son bulmayacaktır. Yaşanan Suriye Krizi 21. yüzyılın en uzun süren savaşları arasına girmiş durumdadır. Ülkede hala tam bir istikrar ortamı sağlanamamıştır. Her gün haberlerde bu ortama yeni aktörlerin eklendiği, yeni anlaşmaların sağlandığı, ülkelerin kendi çıkarları doğrultusunda müzakerelerde söz sahibi olduğu görülmektedir. Suriye’de başlayan ve 5 milyon insanın göç etmesine yol açan bu krizde Avrupa’nın değerlerine ne kadar bağlı olduğu, Türkiye’nin böylesine büyük bir göç dalgasına nasıl cevap verdiği, politikalarını nasıl şekillendirdiği görülmüştür.

Avrupa Birliği göçü güvenlikleştirirken özellikle güvenlikleştirme kavramının 3 önemli ögesini kullanmaktadır. Varlığı tehdit altında olduğu düşünülen şey olarak *referans nesnesi* (Avrupa Birliği), güvenlikleştirme kavramı söylemsel ve siyasi bir süreç olduğu için, bu güvenlik sorununun varoluşsal tehdit haline gelmesini sağlayan ve bu yönde alınacak olağanüstü önlemleri söz edim yoluyla (konuşma eylemi) meşrulaştıran *güvenlikleştirici aktörler* (Avrupa Birliği üye ülkelerinin radikal sağ partileri), son olarak bu güvenlik sorununun tehdit haline gelmesini sağlayan güvenlikleştirici aktörlerin ikna etmesi gereken topluluk *kamuoyu* (Avrupa halkı). Avrupa Birliği bu 3 ögeyi kullanarak Avrupa’da göçün güvenlikleştirilmesini sağlamış ve üçüncü ülkelere karşı göç politikalarını da bu yönde oluşturmuştur. Bu güvenlikleştirme süreci Türkiye ve Avrupa Birliği arasındaki ilişkileri olumsuz etkilemiş, Avrupa Birliği’nin Geri Kabul Antlaşması neticesinde Türkiye’ye vermesi planlanan Vizesiz Seyahat imkanının verilmemesi ve 72 kriterde terör konusundaki tanımdan dolayı sorun çıkartılması ilişkilerin gerilmesine yol açmıştır.

Hem Avrupa hem de Türkiye açısından bir sınav niteliğinde olan bu göç hareketliliği Türkiye- AB ilişkilerine de yeni bir soluk getirmiştir. Hiçbir aday ülke ile Türkiye kadar uzun süre adaylık müzakereleri yürütmeyen Avrupa Birliği, 2005 yılından bu yana Türkiye ile 12 yıldır adaylık ilişkisini sürdürmektedir. 2011’de başlayan göç dalgası ile de ilişkinin boyutu değişmiştir. Geri Kabul Anlaşması’nın getirisi olan Vizesiz Avrupa yolunun açılması için gerekli 72 kriter, Türkiye’ye şart koşularak yerine getirmesi beklenmiştir. Türkiye bu şartları hızla yerine getirmiş, fakat 7 kriterde tam bir uygulama sağlanamamıştır. Avrupa’nın terör tanımı için gösterdiği tutum da iplerin gerilmesine yol açmıştır. Güney Kıbrıs Rum Yönetiminin fasılları bloke etmesi ile açılmayan önemli fasıllar da (23.Adalet, Özgürlük ve Güvenlik Faslı ile 24. Yargı ve Temel Haklar Faslı) bunda etkili olmuştur. Avrupa Birliği’nin Türkiye ile olan ilişkileri kapsamında göçü siyasi ve politik sebeplerle güvenlikleştirdiği görülmektedir. Avrupa Birliği, Geri Kabul Anlaşmaları sayesinde üçüncü ülkelerle olan diyalogunu hem onların faydalanabileceği hem de kendisinin göçü sınırlarından uzak tutabileceği şekilde tasarlamıştır. Bu uluslararası göçün bir “insan hakkı” olduğu bilinciyle hareket edilmesini engellemektedir ve yabancı düşmanlığını, İslamofobiyi artırmaktadır. Radikal sağ partiler de göç konusunu güvenlikleştirici aktör konumunda güvenlikleştirerek bir güvenlik sorunu haline getirip oy oranlarını yükseltmektedirler.

Türkiye’nin Avrupa Birliği ile uzun süren adaylık ilişkisi ve Geri Kabul Anlaşması ile başlayan Vizesiz Seyahat imkanına erişemediği düşünüldüğünde Avrupa ile olan ilişkilerin daha uygulanabilir politikalara ihtiyacı vardır. Türkiye-AB ilişkilerine yeni bir soluk getiren Suriyeli göçmenlerle birlikte karşılıklı diyaloglar çözüm odaklı olsalar da Türkiye-Avrupa Birliği ilişkilerini yeniden bir çıkmaza sürüklemiştir. Aynı zamanda, ülkeler için bir sınav niteliğinde olan Suriyeli göçmenler kitlesel bir göç durumunda ülkelerin nasıl tepkiler verdiklerini ve göç konusunda nasıl politikalar izlediklerini göstermiştir.

Yaşanan göç hareketliliğini ise bir kriz, bir sorun olarak görmemek insan hakkı çerçevesinde değerlendirmek gerekmektedir. Türkiye’nin uyguladığı açık kapı politikası, sadece ülke içerisine kabullerini değil onlara insancıl bir yaşam da sunabilecek şekilde olmalıdır. Zorunlu olarak göç eden bu insanların içerisinde bulunan nitelikli insan sayısı artık ülkemizde değildir. Çoğu Türkiye’de mülteci

statüsü alamadıkları için mesleklerini icra edebilmek amacıyla Avrupa'ya gitmişler ve hayatlarını Avrupa'da kurmaya başlamışlardır. Bu insanların Türkiye'de kalacakları kabullenmeli ve bir anda değil, aşamalı olarak mülteci statüsünün verilebilmesi sağlanmalıdır. Bunu yaparken Türk halkının tepkisi de iyi ölçülmeli, her iki kesimi de memnun edecek şekilde düzenleme yapılmalıdır. İlk olarak küçük yaşta ve okul çağında olan çocuklara eğitim verilmesi, kayıp yıllarının telafisinin çok iyi şekilde yapılması, yaşı üniversite düzeyi olanların ise diploma denklik çalışmalarının yapılarak iş hayatına kazandırılmaları önem taşımaktadır. Ayrıca kamuoyunun da bu konular hakkında bilgilendirilmesi, sanılanın aksine kamuoyunda yaratılan Suriyelilerin istedikleri üniversitelere sınavsız yerleştirildiği yanlışlığının açıklanması, toplumdaki Türk halkı ve Suriyeliler arasında oluşan anlaşmazlıkların azaltılması gerekmektedir. Yaşı, çalışma yaşında olan yetişkinlerin ise hem kadın hem erkek eşit şekilde iş yaşamına entegrasyonu ve istihdamının sağlanması gerekmektedir. Bu konuda özellikle kadınlar açısından öncelikli olarak kadınlar için pozitif ayrımcılık oluşturmaya ihtiyaç vardır. Çalışma Yönetmeliği'ndeki eksikliklerin de giderilmesi; geçici koruma kimlik belgesinin ikamet izni yerine geçmeyişi sebebiyle bağımsız çalışmak isteyen Suriyelilerin 5 yıl ikamet etme zorunluluğunun çelişmesinin önüne geçilmesi gerekmektedir. Tüm bunlar yapılırken Suriyeliler için harcanan paraların nerelere ve hangi kalemlere harcandığı da şeffaf bir şekilde kamuoyu ile paylaşılmalı, halk bilgilendirilmelidir. Bugün bu insanlara yapılan yatırımlar Türkiye'nin geleceğine katkı sağlayacaktır. Türkiye bu yatırımları bundan 20-30 yıl sonra görecektir.

Avrupa ile olan ilişkilerimiz son yıllarda oldukça artmış, karşılıklı müzakereler, zirveler yapılmıştır. Son zamanlarda ise Avrupa'daki seçimler ve Türkiye'de temmuz ayında yaşanan darbe girişiminin neden olduğu olağanüstü hâl sebebiyle bu ilişki durağanlaşmış olsa da sürmektedir. Avrupa bakanlarının açıklamaları da Türkiye'nin bunca yıllık adaylık statüsüne rağmen Avrupa Birliği'ne üye olunamayacağı, Vizesiz Seyahat imkanından yararlanamayacağı şeklindeki açıklamaları da Türkiye ile olan ilişkileri etkilemektedir. Türkiye'nin bu söylemlere karşı akılcı ve makul cevaplar vermesi, yalnız Avrupa'yı değil İslam ülkelerini de eleştirmesi gerekmektedir. Körfez ülkelerinin göçmen alımına tamamen kapalı olması, doğu ülkelerinin hiçbir

surette göçmen kabul etmemesi de göçmenlerin Avrupa'ya geçmek istemeleri sebebiyle Doğu ülkelerinin eleştirilemeyeceği anlamına gelmemelidir.

Bu dünyadaki en üstün hak yaşam hakkıdır. Bu hakkı insanların elinden almak, göçmenleri bir güvenlik sorunu haline getirmek çatışma riskini artırmaktadır. Suriye'deki savaş son bulacak olsa bile devletlerin politikaları sebebiyle ölenler yine masum insanlar olacaktır. Ülkeler arasındaki söylemler gelip geçecek, diplomasi bir şekilde işleyecek, devletler çıkarlarına göre politikalarını şekillendirecektir. Hiç kimsenin kimseden üstün olmadığı, herkesin eşit hak ve hürriyetlere sahip olduğu bu dünyada hak ve özgürlükler hiyerarşi kabul etmeyecektir. Devletler güvenlik sorunu olarak gördükleri göçmenlerin de insan olduğunu unutmadan hareket etmelidirler. Çözüm ise, içinde bulunduğumuz yüzyıl itibariyle de göçmenleri değil, bu savaşı çıkaran ülkeleri sorun olarak görmekte ve savaşı bir dünya yaratmaktadır.

KAYNAKÇA

AB Bakanlığı (2015). “Türkiye-AB Zirvesi Ortak Sonuç Bildirisi.”

ADIGÜZEL, Yusuf (2016). Göç Sosyolojisi. İstanbul: Nobel Yayınevi

AFAD (Başbakanlık Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı)

AKGÜL-AÇIKMEŞE, Sinem, “Algı mı, Söylem mi? Kopenhag Okulu ve Yeni Klasik Gerçekçilikte Güvenlik Tehditleri”, Uluslararası İlişkiler, Cilt 8, Sayı 30 (Yaz 2011), s.43-73.

Avrupa'nın Aşırı Sağ Haritası (2016). <http://www.dw.com/tr/avrupan%C4%B1n-a%C5%9F%C4%B1r%C4%B1-sa%C4%9F-haritas%C4%B1/a-19215638> adresinden 3 Mart 2017 tarihinde erişilmiştir.

Avrupa'nın Aşırı Sağ Haritası (2017). <http://appsaljazeera.com/interactive/2017/avrupa/> adresinden 3 Mart 2017 tarihinde erişilmiştir.

BAL, İlayda (2016). “Kayıp Bir Nesil Tehlike Altında.” Boğaziçi Üniversitesi Avrupa Çalışmaları Merkezi Öğrenci Forumu Bülteni, Sayı:5. s.69.

BAL, Pınar (2014). “Avrupa Birliği'nin Arap Baharına Bakışı ve Dış Politikası Üzerine Bir Değerlendirme.” (Der.) A. Gözkaman & P. Paksoy, Arap Baharı Üzerine Değerlendirmeler, Ankara: Detay Yayınları.

BANDEOĞLU, Zeyyat (2016). “Kopenhag Siyasi Kriterlerinin Türkiye'nin Ulusal Güvenliğine Yansımaları.” Yönetim Bilimleri Dergisi, Cilt:14, Sayı:28, ss.:313-358.

BARIN, Hilal (2015). “Türkiye'deki Suriyeli Kadınların Toplumsal Bağlamda Yaşadıkları Sorunlar ve Çözüm Önerileri.” Göç Araştırmaları Dergisi, 1(2), s.16.

BAYRAKLI, Enes, Farıd Hafez (2017). “European Islamophobia Report.” İstanbul: SETA.

BAYSAL, Başar, Çağla Lüleci (2015). “Kopenhag Okulu ve Güvenikleştirme Teorisi.” Güvenlik Stratejileri, Cilt: 11, Sayı: 22.

BBC TÜRKÇE, ‘AB Türkiye zirvesi: 'Taslak metinde henüz anlaşma yok'. http://www.bbc.com/turkce/haberler/2016/03/160307_ab_turkiye adresinden 28 Mart 2017 tarihinde erişilmiştir.

BBC TÜRKÇE, AB'de Türkiye ile müzakerelerin durdurulması çağrılarına kim, ne diyor?. <http://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-41193397?ocid=socialflowtwitter> adresinden 8 Eylül 2017 tarihinde erişilmiştir.

BBC TÜRKÇE, ‘Erdoğan’dan AB’ye: Biz yolumuza, sen yoluna’. http://www.bbc.com/turkce/haberler/2016/05/160506_erdogan_eyup adresinden 28 Mart 2017 tarihinde erişilmiştir.

BİANET, AB-Türkiye Zirvesi'nde Prensipite Anlaşma, 2. Toplantı 18 Mart'ta, <http://bianet.org/bianet/toplum/172804-ab-turkiye-zirvesi-nde-prensipite-anlasma-2-toplantı-18-mart-ta> adresinden 28 Mart 2017 tarihinde erişilmiştir.

BİNER, Özge (2016). Türkiye'de Mültecilik İltica, Geçicilik ve Yasallık 'Van Uydu Şehir Örneği'. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

BOZKURT, Enver (2007). "Kant'ın Ebedi Barış Üzerine Denemesinin Günümüze Yansıması". Anayasa Yargısı. Sayı:24.

BUZ, Sema (2006). "Kadın ve Göç İlişkisi: Sığınan ve Sığınmacı Kadınlar Örneği". Yayınlanmamış Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

BUZAN, Barry, Ole Waeber, Jaap De Wilde (1997). "Security: A New Framework for Analysis, London: Lynne Rienner Publishers.

BUZAN, Barry, Ole Waeber (2003). "Regions and Powers: The Structure of International Security, Cambridge: Cambridge University Press.

BUZAN, Barry (2007). "People, States & Fear: An Agenda for International Security Studies in the Post-Cold War Era, Colchester: ECPR.

CASTLES, Stephen, Mark J. Miller (2008). "Göçler Çağı Modern Dünyada Uluslararası Göç Hareketleri." İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

CERAN, Ahmet (2016). "İkinci Raporun Ardından: Vize Serbestliği Diyalogunda Öne Çıkanlar." İKV Dergisi, 209. ss.44.

Chatam House (2017). "What Do Europeans Think About Muslim İmmigration?" <https://www.chatamhouse.org/expert/comment/what-do-europeans-think-about-muslim-immigration> adresinden 2 Nisan 2017 tarihinde erişilmiştir.

COŞKUN, Bezen Balamir (2011). "Analysing Desecuritisation: The Case of the Israeli-Palestinian Peace Education and Water Management." Cambridge: Cambridge Scholars Publisher.

ÇÖTOK, Akıncı Nesrin, Musa Taşdelen (2013). "Avrupa Ekseninde Yabancı Korkusu ve İslamofobi Algısının Değerlendirilmesi." International Periodical For The Languages, 8(6), s.6.

DANIŞ, Didem (2016). Türk Göç Politikasında Yeni Bir Devir: Bir Dış Politika Enstrümanı Olarak Suriyeli Mülteciler, Saha Dergisi, 2, s.6-10.

DOĞAN, Koray (2015). "Düzensiz Göç Rotaları Meriç Nehri'nden Riskli Ege Denizi'ne Yönelme Frontex Etkisi." Güncel Hukuk, Sayı:142.

DOES, Antonia (2013). "The Construction of the Maras Between Politicization and Securitization." Cenevre: Graduate Institute Publications.

DURUKAN, Oktay (2016). "Mülteci Kimdir, Bize Ne Öğretir?". Saha, Sayı; 2.

EKİNCİ, Uğur Mehmet (2016). "Türkiye-AB Geri Kabul Anlaşması Ve Vize Diyalogu." İstanbul: SETA.

ELMAS, Yılmaz Fatma (2016). “Avrupa ‘Kapı Duvar’: Göç Yaklaşımında Söylem-Eylem Tutarsızlığı.” Ankara: USAK (Uluslararası Stratejik Araştırmalar Kurumu).

ERALP, Arısan Nilgün (2016). “Mülteci Krizi Perspektifinden Türkiye- AB İlişkileri”. İKV, Sayı: 209.

ERCAN, Murat (2016). “Mülteci Krizi Bağlamında Türkiye-AB İlişkileri ve Geri Kabul Anlaşması”. Bölgesel Çalışmalar, Sayı; 1.

ERDOĞAN, Murat (2016). “Mülteci Krizi Ekseninde Türkiye-AB İşbirliği”. İstanbul: İktisadi Kalkınma Vakfı.

ERGÜVEN, N. Sarp, Beyza ÖZTURANLI (2013). “Uluslararası Mülteci Hukuku ve Türkiye”. Ankara Hukuk Fakültesi Dergisi. 62(4).

EŞSİZ, Veysel, Öykü TÜMER (2015). “Suriyeli Mülteci Krizi Özelinde Göçmen Ve Mülteci Kadınlar.” Güncel Hukuk, 142.

European Comission (2014). “Report From The Comission To the European Parliament And The Council On Progress By Turkey İn Fulfilling The Requirements Of Its Visa Liberalisation Roadmap.” Brüksel.

Frontex Risk Analysis For 2017. Polonya: Frontex (European Border And Coast Guard Agency).

Geçici Koruma Yönetmeliği

GENÇLER, Ayhan (2005). “Avrupa Birliği’nin Göç Politikası” Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi. 49 (1).

Göç Araştırmaları Vakfı

GÖK, Gonca Oğuz (2016). “Kimin Güvenliği? Uluslararası Göç- Güvenlik İlişkisi ve Uluslararası Örgütlerin Rolü.” Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Sayı:31, 65-82.

GÜLEÇ, Cansu (2015). “Avrupa Birliği’nin Göç Politikaları Ve Türkiye’ye Yansımaları.” TESAM. 2 (2).

Human Rights Watch. “Geleceğimi Hayal Etmeye Çalıştığımda Hiçbir Şey Göremiyorum” Türkiye’deki Suriyeli Mülteci Çocukların Eğitime Erişiminin Önündeki Engeller–Kayıp Nesil Olmalarını Önlemek. ABD:2015, https://www.hrw.org/sites/default/files/report_pdf/turkey1115tu_web.pdf

Hürriyet, <http://www.hurriyet.com.tr/erdogandan-onemli-mesajlar-21386210> adresinden 3 Kasım 2016 tarihinde erişilmiştir.

Hürriyet, <http://www.hurriyet.com.tr/erdogan-ailece-gorusuyorsak-basariliyiz-22288068> adresinden 3 Kasım 2016 tarihinde erişilmiştir.

Hürriyet, <http://www.hurriyet.com.tr/70-ulke-ancak-turkiye-ettiler-25577647> adresinden 3 Kasım 2016 tarihinde erişilmiştir.

İLERİ, Çisel (2014). “AB’nin Sınırlarını Koruyan Ajans:Frontex Ajansı.” İktisadi Kalkınma Vakfı Dergisi, Sayı:192.

İltica ve Göç Mevzuatı

İnsan Hakları Evrensel Bildirisi

KANT, Immanuel (1960). *Ebedi Barış Üzerine Felsefi Deneme* (Çev. Yavuz Abadan – Seha L. Meray). Ankara: Dış Münasebetler Enstitüsü Yayınları.

KAYA, Ayhan (2016). *Mülteci Krizi Ekseninde Türkiye-AB İşbirliği*, İstanbul: İktisadi Kalkınma Vakfı.

KAYA, İbrahim, Esra Yılmaz EREN (2015). *Türkiye’deki Suriyelilerin Hukuki Durumu*. İstanbul: SETA (Siyaset, Ekonomi Ve Toplum Araştırmaları Vakfı).

KILIÇ, Metin, Müsenna Arslanyılmaz, Şevkat Bahar Özvarış vd (2015). “Savaş ve Çatışma Ortamında Kadın Sağlığı.” *Sürekli Tıp Eğitimi Dergisi*, 24(6): 239-342.

KEDİKLİ, Umut, Mehmet Akça (2017). “Soğuk Savaş Sonrası Avrupa’da Artan İslamofobi.” *TESAM Akademi*, 4(1), s.72.

KEPENEK, Büşra (2016). “Avrupa’da İslam Düşmanlığı.” Sakarya: Diaspora Araştırmaları Merkezi.

KÖKTAŞ, Arif (2011). “Avrupa Birliği’nde Sınır Güvenliği ve Yönetimi İle İlgili Gelişmeler Ve Türkiye’nin Yeni Bir Sınır Güvenlik Birimi Kurma Çalışmaları.” *Örgütlü Suçlar Ve Yeni Trendler*.

KÖSE, Akkaraca Melike (2015). “Geri Kabul Anlaşması ve Vizesiz Avrupa: Türkiye’nin Dış Politika Tercihlerini Anlamak.” *Marmara Üniversitesi Siyasal Bilimler Dergisi*, 3 (2): 198-199.

KUNZİG, Robert (2016). “Yeni Avrupalılar.” *National Geographic Türkiye*, Ekim 2016.

LAVENEX, S., F.M.Uçarer (2004) “*The External Dimension of Europeanization: The Case of Immigration Policies*”, *Cooperation and Conflict*, 39(4): 417-443.

MANDACI, Nazif, Gökay Özerim (2013). “*Uluslararası Göçlerin Bir Güvenlik Konusuna Dönüşümü: Avrupa’da Radikal Sağ Partiler ve Göçün Güvenleştirilmesi*”, *Uluslararası İlişkiler*. 10 (39).

MEB. (2014). *Yabancılara Yönelik Eğitim-Öğretim Hizmetleri*. http://mevzuat.meb.gov.tr/html/yabyonegiogr_1/yabyonegiogr_1.html

Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin Sözleşme (Cenevre Sözleşmesi)

Modern Slavery and Human Trafficking: Myths & Facts, 50forfreedom, <http://50forfreedom.org/modern-slavery/> adresinden 13.04.2017 tarihinde erişilmiştir.

NTV,<http://www.ntv.com.tr/dunya/kibrista-enosis-krizi-devam-ediyor,E3DZHy6sL0qlsml1rBRKrA> adresinden 2 Nisan 2017 tarihinde erişilmiştir.

ORSAM (2012). “Küresel Göç ve Avrupa Birliği İle Türkiye’nin Göç Politikalarının Gelişimi.” Rapor No: 22.

ÖZERİM, Gökay (2014). “Avrupa’da Göç Politikalarının Ulusüstüleşmesi ve Bir Güvenlik Konusuna Dönüşümü: Avrupa Göç Tarihinde Yeni Bir Dönem Mi?” Ege Stratejik Araştırmalar Dergisi, Cilt:5, Sayı:1.

ÖZSÖZ, Melih (2012). “13 Dakika 51 Saniye’de İslamofobi.” İstanbul: İKV, 58.

Pew Research Center, <http://www.pewresearch.org/fact-tank/2016/07/19/5-facts-about-the-muslim-population-in-europe/> adresinden 10 Mayıs 2017 tarihinde erişilmiştir.

Sabah, <http://m.sabah.com.tr/gundem/2012/10/16/multeci-sayisi-psikolojik-sinir-asti/amp> adresinden 3 Kasım 2016 tarihinde erişilmiştir.

SAMUR, Hakan (2008). “Avrupa Birliği’nde Göçe Yönelik Global Yaklaşım.” Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi. 5 (2).

SOYUPEK, Yusuf (2016). “Türk Kamu Yönetiminde Göç Politikaları ve Göç Yönetiminin Belirlenmesinde Avrupa Birliği ve Avrupalı Değerlerin Yeri.” Türk Göçü 2016 Seçilmiş Bildiriler. London; Transnational Press London.

SÖNMEZ, Zümrüt (2014). *Komşuda Kriz: Suriyeli Mülteciler*. İstanbul: İHH İnsani ve Sosyal Araştırmalar Merkezi.

Syrian Data, <http://data.unhcr.org/syrianrefugees/regional.php> adresinden 27 Nisan 2017 tarihinde erişilmiştir.

ŞAHİN, Turan (2011). “Konsorsiyum Sözleşmesi.” Türkiye Barolar Birliği Dergisi, 92.

ŞEMŞİT, Sühal (2010). “Avrupa Birliği Göç Politikasının Güvenikleştirilmesi ve Dışsallaştırılması: Türkiye’ye Yansımaları.” Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.

UNHCR, “*World at War: Global Trends*,” 2014, http://unhcr.org/556725e69.html#_ga=1.5742195.1570283042.1448349379

Yabancılar Ve Uluslararası Koruma Kanunu

YEĞENOĞLU, Meyda (2016). *Avrupa’da İslam, Göçmenlik Ve Konukseverlik*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

YENİDÜNYA, Caner (2014). “Türk Ceza Hukukunda Göçmen Kaçakçılığı Suçu (M.79).” 4. Uluslararası Suç ve Ceza Festivali “Göç” Tebliğler. ss.384-386.

YILDIRIM, Uğur (2016). “*Türkiye’de Ve Avrupa’da Mülteci Kamplarının Genel Profili*.” Boğaziçi Üniversitesi Avrupa Çalışmaları Merkezi Öğrenci Forumu Bülteni, Sayı: 5, s.37.

YÜKSEL, Sinem (2014). “Securitization of Migration: The Case of Turkey-EU Relations” *Marmara Journal of European Studies*, Cilt:22, Sayı:1.

ZORA, Kadir (2015). “Güvenikleştirme: Hukuksal Meşruiyetten Siyasal Meşruiyete Evrilme ve Kopenhag Okulu” Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt:23, Sayı:2.

WAEVER, Ole (1995). “Securitization and Desecuritization.” Ronnie D. Lipschutz (Der.), On Security, New York: Columbia University Press

WAEVER, Ole (2008). “Toplumsal Güvenliğin Değişen Gündemi.” Uluslararası İlişkiler, Cilt 5, Sayı 18, s.151-178.

ÖZGEÇMİŞ

1992 yılında Sakarya/Adapazarı’nda doğdu. Lise öğrenimini 2006-2010 yılları arasında Nevşehir Anadolu Lisesi’nde tamamladı. 2014 yılında Kocaeli Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümü’nden mezun oldu. 2015 yılında Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı, Avrupa Birliği Siyaseti Ve Uluslararası İlişkiler Programında yüksek lisansa başladı.